

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης

Master Thesis

**Στρατηγικός Σχεδιασμός Διαχείρισης Κρίσης – Αντιμετώπισης
Τρομοκρατικού Χτυπήματος σε Μητροπολιτικό Κέντρο. Υποθετική
μελέτη περίπτωσης έκρηξης βόμβας στο σταθμό μετρό του
Συντάγματος στην Αθήνα**

Strategic Crisis Management Planning – Responding to a terrorist attack in a
metropolitan center. Hypothetical case study of a bomb explosion in the metro station
“Syntagma” in Athens

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΑΜΟΥΡΙΔΗΣ / CHRISTOS TAMOURIDIS

A.M. / R.N. : 17211

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. 2019101

Αθήνα, Μάρτιος 2019

Athens, March 2019

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης

Master Thesis

Στρατηγικός Σχεδιασμός Διαχείρισης Κρίσης – Αντιμετώπισης Τρομοκρατικού Χτυπήματος σε Μητροπολιτικό Κέντρο. Υποθετική μελέτη περίπτωσης έκρηξης βόμβας στο σταθμό μετρό του Συντάγματος στην Αθήνα

Strategic Crisis Management Planning – Responding to a terrorist attack in a
metropolitan center. Hypothetical case study of a bomb explosion in the metro station
“Syntagma” in Athens

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΑΜΟΥΡΙΔΗΣ / CHRISTOS TAMOURIDIS

A.M. / R.N. : 17211

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρ. Σ. Μπλαβούκος,
Αναπλ. Καθηγ. ΟΠΑ

Δρ. Σ. Λόζιος,
Επικ. Καθηγ. ΕΚΠΑ

Δρ. Ε. Λέκκας,
Καθηγ. ΕΚΠΑ

Εξειδικευμένη Επιστημονική Καθοδήγηση:

Δ. Ρούκας
Ψυχίατρος - Ψυχοθεραπευτής

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	i
Περίληψη	iv
Abstract	v
Ευχαριστίες.....	vi
Κατάλογος Εικόνων	vii
Κεφάλαιο 1. Καταστροφές και Κρίσεις	1
1.1. Βασικές Έννοιες - Ορισμοί	1
1.1.1. Η έννοια της καταστροφής	1
1.1.2. Η έννοια της κρίσης.....	2
1.1.3. Τεχνικοί Ορισμοί.....	3
1.2. Ταξινόμηση Καταστροφών	4
1.2.1. Φυσικές καταστροφές.....	4
1.2.1.1 Γεωλογικές Καταστροφές	5
1.2.1.1.1 Σεισμοί	5
1.2.1.1.2 Ηφαίστεια	5
1.2.1.1.3 Κατολισθήσεις	6
1.2.1.1.4 Τσουνάμι	6
1.2.1.2 Υδρομετεωρολογικές Καταστροφές	7
1.2.1.2.1 Πλημμύρες	7
1.2.1.2.2 Τροπικές Καταιγίδες	7
1.2.1.2.3 Οι χιονοθύελλες.....	7
1.2.1.2.4 Δασικές Πυρκαγιές	8
1.2.1.2.5 Καύσωνας	8
1.2.1.2.6 Ξηρασία.....	8
1.2.1.2.7 Ερημοποίηση	9
1.2.1.3 Βιολογικές Προσβολές.....	9
1.2.1.3.1 Επιδημίες	9
1.2.1.3.2 Ασθένειες Καλλιεργειών και Ζώων.....	9
1.2.1.3.3 Επιδρομές εντόμων ή τρωκτικών.....	10
1.2.2. Ανθρωπογενείς Καταστροφές	10
1.2.2.1 Τεχνολογικές καταστροφές & Φυσικο-Τεχνολογικές Καταστροφές (NaTech).....	10
1.2.2.2 Ένοπλες συρράξεις – Επιθετικές ενέργειες	10
1.2.2.3 Επιθετικές Ενέργειες	10
1.2.2.3.1 Πόλεμοι	10
1.2.2.3.2 Χημικά – Βιολογικά – Ραδιολογικά – Πυρηνικά (ΧΒΡΠ) Περιστατικά..	11
1.2.2.3.3 Τρομοκρατικές Ενέργειες.....	11
1.3. Ο κύκλος Διαχείρισης Καταστροφών.....	11
1.3.1. Διαχείριση καταστροφών (disaster management).....	11
1.3.2. Η έννοια της διαλειτουργικότητας (Γκουντρομίχου, 2017).....	12
1.3.3. Ο κύκλος διαχείρισης καταστροφών	12
1.3.3.1 Φάση ανάπτυξης και σχεδιασμού.....	13
1.3.3.2 Φάση επιπτώσεων	14
1.3.3.3 Φάση ανθρωπιστικής απόκρισης και δράσης.....	14
Κεφάλαιο 2. Τρομοκρατία.....	15
2.1. Η έννοια της Τρομοκρατίας	15
2.2. Οι τρεις βασικοί τύποι ορισμών της τρομοκρατίας	16
2.3. Μια διαφορετική προσέγγιση της τρομοκρατίας.....	16
2.4. Το φαινόμενο της τρομοκρατίας μέσα από μια ιστορική αναδρομή.....	17

2.5.	Στατιστικά Στοιχεία 2009 – 2017.....	18
2.5.1.	Παγκόσμια Δεδομένα	18
2.5.2.	Ευρωπαϊκά Δεδομένα	19
2.5.3.	Ελληνικά Δεδομένα	21
2.6.	Η αντιπρομοκρατική στρατηγική της ΕΕ	21
Κεφάλαιο 3. Πολιτική Προστασία στην Ελλάδα		23
3.1.	Ορισμός	23
3.2.	Ιστορική Αναδρομή της Πολιτικής Προστασίας στην Ελλάδα.....	23
3.2.1.	Ν. 2307/15-06-1995 «Προσαρμογή νομοθεσίας αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών στις διατάξεις για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις»	23
3.2.2.	Ν. 2344/11-10-1995 «Οργάνωση Πολιτικής Προστασίας και άλλες διατάξεις».....	23
3.2.3.	Ν. 2641/15-09-1998 «Παλαιά άμυνα και άλλες διατάξεις».....	24
3.2.4.	Υ.Α. 770 του 1999 «Κανονισμός οργάνωσης του Κέντρου Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας (ΚΕΠΠ)»	24
3.2.5.	Ν. 3013/2002 (ΦΕΚ-102 Α') «Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις».....	24
3.2.6.	Υ.Α. 1299/2003 (ΦΕΚ 423 Β΄/10-4-2003) «Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας».....	25
3.2.7.	Π.Δ. 151 του 2004 «Οργανισμός ΓΓΠΠ» & Υ.Α. 3384/2006 (ΦΕΚ 776/2006).....	26
3.2.8.	Ν. 3613/2007 «Ρυθμίσεις θεμάτων ΓΓΠΠ».....	26
3.2.9.	Ν.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης»	27
3.2.10.	Ν. 4249/2014 «Αναδιοργάνωση της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση Υπηρεσιών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και ρύθμιση λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις.».....	28
3.3.	Συγκρότηση Εθνικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών	29
3.4.	Πολιτική Προστασία και Αντιπρομοκρατία	30
3.5.	Σύστημα Πολιτικής Προστασίας της Ελλάδας.....	30
3.5.1.	Εθνικό Επίπεδο Διαχείρισης.....	31
3.5.2.	Αποκεντρωμένο Επίπεδο Διαχείρισης.....	31
3.5.3.	Το Πρόβλημα	31
3.5.4.	Τοπικό Επίπεδο Διαχείρισης.....	32
3.5.5.	Η Διαχείριση σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	32
3.5.5.1	Περιφέρειες και Πολιτική Προστασία – Β΄ Βαθμού Τοπική Αυτοδιοίκηση .	33
3.5.5.2	Δήμοι και Πολιτική Προστασία – Α΄ Βαθμού Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	33
3.5.5.3	Το Πρόβλημα	34
3.5.5.4	Συμπέρασμα	35
Κεφάλαιο 4. Παρουσίαση του Υποτιθέμενου Σεναρίου		36
Κεφάλαιο 5. Σύστημα Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών		38
5.1.	Εισαγωγή.....	38
5.2.	Σύστημα Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών των ΗΠΑ	38

5.2.1.	Incident Command System (ICS) – Σύστημα Διοίκησης Συμβάντος (ΣΔΣ).....	38
5.2.1.1	Σύντομη Ανάλυση του Συστήματος Διαχείρισης Συμβάντος (ΣΔΣ)	39
5.2.1.1.1	Διοίκηση του συμβάντος και ενιαία διοίκηση	39
5.2.1.1.2	Τμήμα Επιχειρήσεων.....	40
5.2.1.1.3	Τμήμα Σχεδιασμού	40
5.2.1.1.4	Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης	41
5.2.1.1.5	Τμήμα Οικονομικής Διαχείρισης	42
5.2.1.1.6	Τμήμα Πληροφοριών.....	42
5.2.2.	Ομοσπονδιακή υποστήριξη στο ΣΔΣ.....	43
5.2.3.	Χαρακτηριστικά Στοιχεία του ICS	44
5.3.	Προτεινόμενο Σύστημα Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών της Ελλάδας «Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών και Κρίσεων» - (ΜΑΚΚ)	45
5.3.1.	Χρόνος.....	45
5.3.2.	Χώρος.....	46
5.3.3.	Συγκρότηση.....	47
5.3.3.1	Υπαγωγή της ΜΑΚΚ.....	47
5.3.3.2	Οργανόγραμμα της ΜΑΚΚ	48
5.3.3.2.1	Διοικητής	48
5.3.3.2.2	Επιτελείο	49
5.3.3.2.2.1	Στέλεχος Επικοινωνίας	49
5.3.3.2.2.2	Στέλεχος Ασφαλείας	49
5.3.3.2.2.3	Σύνδεσμος Περιφέρειας	49
5.3.3.2.2.4	Σύνδεσμος Υποστηρικτικών Ομάδων	49
5.3.3.2.2.5	Στρατιωτικός Σύνδεσμος.....	49
5.3.3.2.2.6	Σύνδεσμος Πυροσβεστικής.....	49
5.3.3.2.3	Τμήματα	50
5.3.3.2.3.1	Τμήμα Επιχειρήσεων.....	50
5.3.3.2.3.2	Τμήμα Σχεδιασμού	50
5.3.3.2.3.3	Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης	50
5.3.3.2.3.4	Τμήμα Α' Βοηθειών.....	50
5.3.3.2.3.5	Τμήμα Πληροφοριών	53
	Κεφάλαιο 6. Αντιμετώπιση του Τρομοκρατικού Χτυπήματος.....	54
6.1.	Εισαγωγή.....	54
6.2.	Ενέργειες.....	54
6.3.	Συμπεράσματα Προτάσεις.....	59
	Βιβλιογραφία	61

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι ο στρατηγικός σχεδιασμός διαχείρισης και αντιμετώπισης μιας «ξαφνικής» κρίσης σε εθνικό επίπεδο. Η μελέτη περίπτωσης θα έχει υποθετικό χαρακτήρα και θα αφορά στην έκρηξη βόμβας στο σταθμό μετρό του Συντάγματος.

Αρχικά θα παρουσιαστούν οι έννοιες των καταστροφών, κρίσεων και τρομοκρατίας καθώς επίσης και μία ιστορική αναδρομή τρομοκρατικών χτυπημάτων την τελευταία δεκαετία σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Έπειτα, θα παρατεθεί μία σύντομη αναφορά της ισχύουσας νομοθεσίας από συστάσεως της Πολιτικής Προστασίας της Ελλάδας, ενώ θα καταγραφούν τα κυριότερα προβλήματα που δυσχεραίνουν την ομαλή λειτουργία της.

Η εργασία θα έχει ως αρχικό σημείο αναφοράς τη χρονική στιγμή της έκρηξης, παρέχοντας έναν οδικό χάρτη ενεργειών για την - κατά το δυνατό - αποτελεσματικότερη αντίδραση των εμπλεκόμενων φορέων.

Η σειρά των ενεργειών προς αντιμετώπιση της κατάστασης θα εκτελεστεί από μία νέα Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών και Κρίσεων, η οποία θα αναλυθεί ως προς τη σύσταση και οργάνωσή της. Τα κυριότερα επίπεδα πάνω στα οποία θα δομηθεί η εργασία είναι η φάση επιπτώσεων αμέσως μετά τη έκρηξη, καθώς και η φάση ανθρωπιστικής απόκρισης και δράσης. Θα αναλυθεί πώς και με ποια σειρά θα ληφθούν αποφάσεις και θα δοθούν εντολές προς όλα τα εμπλεκόμενα κλιμάκια.

Τέλος, θα διατυπωθούν συμπεράσματα και προτάσεις έτσι ώστε, σε περίπτωση που παρουσιαστεί κάτι συναφές, η παρούσα εργασία να αποτελέσει ένα πρότυπο μιας συντονισμένης και προσχεδιασμένης αντίδρασης, συμβάλλοντας παράλληλα στη δόμηση του πρώτου σταδίου του κύκλου διαχείρισης καταστροφών, αυτό της φάσης ανάπτυξης και σχεδιασμού.

Λέξεις κλειδιά: Καταστροφή, Κρίση, Τρομοκρατικό Χτύπημα, Μονάδα Διαχείρισης Καταστροφών και Κρίσεων, Πολιτική Προστασία, Τρομοκρατία

Abstract

The aim of this diploma thesis is the strategic planning, management and responding to a "sudden" crisis at national level. The case study will be hypothetical and will involve a bomb explosion at the «Syntagma» Metro Station.

Initially, the concepts of disasters, crises and terrorism will be presented, as well as a historical recurrence of terrorist attacks over the last decade at global, European and national levels.

Then, a brief reference will be made to the current legislation since the establishment of the Civil Protection of Greece, and the main problems that hinder its smooth operation will be recorded.

The starting point of this thesis is the moment of the bomb explosion. It will provide a roadmap of actions needed, so that all levels of command shall be involved accurately and effectively.

The actions needed to manage the incident effectively will be held by a new Disaster and Crisis Response Unit, which will be thoroughly analyzed. This thesis is about the post-disaster impact phase as well as the humanitarian response and action phase. It will be described how and in which order decisions will be made and mandates will be given to all operators involved.

Finally, several conclusions and proposals will be drafted so that, the present study can fit as a model of a coordinated and planned response if anything relevant occurs.

Key Words: Disaster, Crisis, Terrorist Attack, Disaster and Crisis Response Unit, Civil Protection, Terrorism

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στον καθηγητή κ. Δημήτριο Ρούκα, για την εξειδικευμένη επιστημονική καθοδήγηση για την διεκπεραίωση ενός θέματος με αρκετές ιδιαιτερότητες, καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας.

Επίσης, ευχαριστώ θερμά τους γονείς μου, για την βοήθεια που μου προσέφεραν όταν τους χρειάστηκα.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καρδιακό μου φίλο, Γεώργιο Κυνηγόπουλο, ο οποίος, ως Στρατιωτικός Ιατρός, με κατεύθυνε στοχευμένα σε τμήματα ιατρικής φύσεως της εργασίας μου.

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Ταξινόμηση Φυσικών Καταστροφών, (Πηγή: Λέκκας & Ανδρεαδάκης, 2015) ..	5
Εικόνα 2: Κύκλος Διαχείρισης Καταστροφών (Πηγή: Γκουντρομίχου, 2017)	13
Εικόνα 3: Τρομοκρατικά Περιστατικά Παγκοσμίως (2009-2017), (Πηγή: GTD, 2018)....	18
Εικόνα 4: Τα 20 περιστατικά με τα περισσότερα θύματα παγκοσμίως (2009 - 2017), (Πηγή: GTD, 2018).....	18
Εικόνα 5: Εκρήξεις σε MMM στη Δυτ.Ευρώπη (2009 - 2017), (Πηγή: GTD, 2018).....	19
Εικόνα 6: Οι 5 ισχυρότερες εκρήξεις σε MMM στη Δυτ. Ευρώπη (2009 - 2017), (Πηγή: GTD, 2018).....	19
Εικόνα 7: Περιστατικά Εκρήξεων σε MMM στην Ελλάδα (2009 - 2017), (Πηγή: GTD, 2018)	21
Εικόνα 8: Οργανόγραμμα ΓΓΠΠ (Πηγή: www.civilprotection.gr , 2018)	28
Εικόνα 9: Οργανόγραμμα ΕΥΔΕΑ (Πηγή: www.civilprotection.gr , 2018)	29
Εικόνα 10: Σημείο Έκρηξης της βόμβας (Πηγή: Google Earth, 2019).....	37
Εικόνα 11: Οργανόγραμμα του ICS (Πηγή: FEMA, 2018)	39
Εικόνα 12: Πιθανές θέσεις του Τμήματος Πληροφοριών, (Πηγή: FEMA, 2018)	43
Εικόνα 13: Χρονική Κατανομή Απωλειών (Πηγή: Trunkey DD. Trauma. Sci Am 1983) .	46
Εικόνα 14: Οργανόγραμμα της ΜΑΚΚ.....	48
Εικόνα 15: Ενδεικτική Ασφαλισμένη Περιοχή Συμβάντος (Πηγή: Skinner & Driscoll, 2013)	51
Εικόνα 16: Πρότυπος Εξοπλισμός, (Πηγή: Skinner & Driscoll, 2013).....	52
Εικόνα 17: Μέσος χρόνος οδήγησης από το Δημαρχείο στην Πλατεία Συντάγματος (Πηγή: Google Maps, 2019).....	55
Εικόνα 18: Πρότυπη Χωρική διάταξη του συμβάντος, (Πηγή: Skinner & Driscoll, 2013)	55
Εικόνα 19: Ασφάλιση της περιοχής από την Αστυνομία, (Πηγή: Google Maps, 2019)...	56
Εικόνα 20: Σημείο Παραλαβής θυμάτων από το ΕΚΑΒ, (Πηγή: Google Maps, 2019)....	57
Εικόνα 21: Χωρική Διάταξη της Περιοχής του Συμβάντος	58

Κεφάλαιο 1.

Καταστροφές και Κρίσεις

1.1. Βασικές Έννοιες - Ορισμοί

1.1.1. Η έννοια της καταστροφής

Από καταβολής κόσμου υπήρχαν πάντοτε διάφορων τύπων καταστροφές οι οποίες έπλητταν, άλλοτε ελαφρώς και άλλοτε με μανία, τους ανθρώπους. Η ανάγκη για την πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των καταστροφών, αποτέλεσε μία επιπλέον αφορμή για την οργάνωση των ανθρώπων σε κοινωνίες, ικανές να ανταπεξέλθουν σε τέτοια περιστατικά. Παρότι οι ορισμοί περί της καταστροφής αφθονούν στη διεθνή βιβλιογραφία, όλοι καταλήγουν στις ποικίλες επιπτώσεις αυτής στον άνθρωπο.

Στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, η καταστροφή ορίζεται ως μια σοβαρή διατάραξη της λειτουργίας μιας κοινότητας ή μιας κοινωνίας οποιασδήποτε κλίμακας λόγω επικίνδυνων γεγονότων που αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους, σε συνθήκες έκθεσης (exposure), ευπάθειας (vulnerability) και ικανότητας (capacity) οδηγώντας σε ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα: ανθρώπινες, υλικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές απώλειες και επιπτώσεις.

Η επίδραση της καταστροφής μπορεί να είναι ξαφνική και τοπική αλλά και εκτεταμένη με μεγάλη χρονική διάρκεια. Η επίδραση μπορεί να δοκιμάσει ή να υπερβεί την ικανότητα μιας κοινότητας ή μιας κοινωνίας να ανταπεξέλθει με τη χρήση των ιδίων πόρων της και, ως εκ τούτου, μπορεί να χρειαστεί βοήθεια από εξωτερικές πηγές, οι οποίες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν γειτονικές χώρες ή χώρες σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο. (UNISDR 2017)

Σύμφωνα με την Διεθνή Ομοσπονδία του Ερυθρού Σταυρού, μια καταστροφή είναι ένα ξαφνικό, καταστροφικό γεγονός που διαταράσσει σοβαρά τη λειτουργία μιας κοινότητας ή μιας κοινωνίας και προκαλεί ανθρώπινες, υλικές και οικονομικές ή περιβαλλοντικές απώλειες που υπερβαίνουν την ικανότητα της κοινότητας ή της κοινωνίας να ανταπεξέλθει με τη χρήση των ιδίων πόρων της. Αν και συχνά προκαλούνται από τη φύση, οι καταστροφές μπορούν να έχουν και ανθρώπινη προέλευση. (IFRC 2018)

Η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Έκτακτης Ανάγκης της Αμερικής ορίζει την καταστροφή ως ένα περιστατικό που έχει οδηγήσει σε υλικές ζημιές, θανάτους και/ή τραυματισμούς σε μια κοινότητα. (FEMA 1990)

Σύμφωνα με το Σχέδιο «Ξενοκράτης», καταστροφή νοείται κάθε ταχείας ή βραδείας εξέλιξης φυσικό φαινόμενο ή τεχνολογικό συμβάν στο χερσαίο, θαλάσσιο και εναέριο χώρο, το οποίο προκαλεί εκτεταμένες δυσμενείς επιπτώσεις στον άνθρωπο, καθώς και στο ανθρωπογενές ή φυσικό περιβάλλον.

Συμπληρωματικά με τους ορισμούς αυτούς, επιχειρείται διεθνώς μία κατηγοριοποίηση των καταστροφών, βάσει της ικανότητας απόκρισης της πληγείσας περιοχής.

Έτσι, διαχωρίζει την καταστροφή σε μικρής κλίμακας όταν περιορίζεται η απαιτούμενη βοήθεια στο τοπικό – περιφερειακό επίπεδο και σε μεγάλης κλίμακας καταστροφή, όταν η πληγείσα περιοχή απαιτεί εθνική ή διεθνή βοήθεια. Επιπλέον, διαχωρίζονται οι καταστροφές σε συχνές και σε σπάνιες, ανάλογα με τη συχνότητα εμφάνισής των κινδύνων και των επιπτώσεών τους, και τέλος σε αργά εξελισσόμενες και ταχεία εξελισσόμενες καταστροφές, ανάλογα με το χρόνο εμφάνισής τους.

1.1.2. Η έννοια της κρίσης

Αναφερόμαστε σε κρίση όταν μία κοινωνία ανθρώπων αντιλαμβάνεται μια επείγουσα απειλή σε θεμελιώδεις αξίες ή ζωτικές λειτουργίες, η οποία πρέπει να αντιμετωπιστεί υπό συνθήκες αβεβαιότητας και χρονικής στενότητας. (Rosenthal, Boin & Comfort, 2001)

Οι κρίσεις είναι αποτελέσματα πολλαπλών αιτιών που αλληλοεπιδρούν και με το πέρασμα του χρόνου δημιουργούν απειλές με δυνάμει καταστροφικά αποτελέσματα.

Η κρίση σχετίζεται – σε επίπεδο πολιτικής – με «μια σοβαρή απειλή για τις βασικές δομές ή τις θεμελιώδεις αξίες και κανόνες ενός συστήματος, η οποία υπό χρονική πίεση και συνθήκες υψηλής αβεβαιότητας, απαιτεί αποφάσεις ζωτικής σημασίας.» (Rosenthal, Charles & Hart, 1989).

Κύκλος Ζωής της Κρίσης – (Fink 1986)

1. Στάδιο διαμόρφωσης της κρίσης (prodromal crisis)
2. Στάδιο εκδήλωσης – κορύφωσης (acute crisis)
3. Στάδιο επιπτώσεων (chronic crisis)
4. Στάδιο ομαλοποίησης (crisis resolution)

Τύποι κρίσεων – (Seymour & Moore 2000)

1. Cobra (ξαφνική κρίση) – 14%
2. Python (σταδιακή ανάδυση – crisis creep) – 86%

Κατηγορίες Κρίσεων σε Διεθνές / Εθνικό επίπεδο (Lebow 1981)

1. Κρίσεις που δημιουργούνται με σκοπό να δικαιολογήσουν μία προτιθέμενη έναρξη εχθροπραξιών (Justification of hostilities), να προσφέρουν δηλαδή ένα CASUS BELLI.
2. Κρίσεις εκ δευτερογενούς επιδράσεως (Spin-offs), που δημιουργούνται συνεπεία κάποιας άλλης κυρίας σύγκρουσης
3. Κρίσεις ασκήσεως πίεσεως στον αντίπαλο μέχρι το χείλος των εχθροπραξιών (Brinkmanship), για να υποχωρήσει σε απαιτήσεις μας ή να παραιτηθεί δικαιωμάτων του, με στόχο την αλλαγή του STATUS QUO.
4. Κράτη που αισθάνονται ισχυρά, για να επιλύσουν διαφορές και να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους, χρησιμοποιούν και την λεγόμενη πολιτική των άκρων. Σχεδιάζουν μία κρίση, για το θέμα που τους ενδιαφέρει, για να δοκιμάσουν τους άλλους εμπλεκόμενους σχετικά με τις δυνατότητες αντίδρασής τους, την πολιτική τους βούληση, έχοντας ως κεντρική επιδίωξη να μπουκώσουν σε διαπραγματεύσεις από νέα θέση ισχύος έναντι του ή των βασικών αντιπάλων τους.

1.1.3. Τεχνικοί Ορισμοί

Κίνδυνος (Hazard), είναι ένα δυνητικά καταστροφικό γεγονός, φαινόμενο ή ανθρώπινη δραστηριότητα που μπορεί να προκαλέσει απώλειες ζωής ή τραυματισμούς, ζημιές σε περιουσίες, κοινωνικές και οικονομικές διαταραχές ή περιβαλλοντική υποβάθμιση. Επίσης, ο όρος μπορεί να αναφέρεται στην πιθανότητα εκδήλωσης ενός τέτοιου φαινομένου σε μια περιοχή, ειδικά όταν συσχετίζεται με την τρωτότητα και τη διακινδύνευση.

Η **Τρωτότητα (Vulnerability)** ορίζεται ως οι συνθήκες που καθορίζονται από φυσικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες ή διεργασίες, που αυξάνουν την ευπάθεια μιας κοινωνίας στις επιπτώσεις των κινδύνων. Ουσιαστικά η τρωτότητα αντιπροσωπεύει το βαθμό κατά τον οποίο ένας πληθυσμός ή ένα άτομο αδυνατεί να προβλέψει, να αντέξει, να αντισταθεί και να ανακάμψει από τις επιπτώσεις μιας καταστροφής.

Η **Ευπάθεια (Susceptibility)** αφορά τους λειτουργικούς παράγοντες μιας κοινωνίας που επιτρέπουν σε ένα κίνδυνο να προκαλέσει μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης (καταστροφή), π.χ. εγγύτητα στον κίνδυνο ή επίπεδο ανάπτυξης.

Η **Ικανότητα (Capacity)** αποτελεί ένα συνδυασμό όλων των δυνάμεων και των διαθέσιμων πόρων μιας κοινωνίας που μπορεί να μειώσει τον βαθμό της διακινδύνευσης ή των επιπτώσεων μιας καταστροφής.

Διακινδύνευση (Risk) είναι η πιθανότητα επιζήμιων συνεπειών ή οι αναμενόμενες απώλειες (θάνατοι, τραυματισμοί, περιουσία, συνθήκες διαβίωσης, οικονομική δραστηριότητα που διαταράχθηκε ή ζημιές στο περιβάλλον) που προκύπτουν από την αλληλεπίδραση ανάμεσα στους φυσικούς και ανθρωπογενείς κινδύνους στις εκάστοτε συνθήκες τρωτότητας. Τα δύο βασικά στοιχεία της έκφρασης της διακινδύνευσης (R), είναι η πιθανότητα εκδήλωσης ενός

γεγονότος – Κίνδυνος (H), και ο βαθμός της ευπάθειας (τρωτότητα) του εκτιθέμενου στοιχείου – Τρωτότητα (V). Η τρωτότητα αντισταθμίζεται από την ικανότητα (capacity, C) της κοινωνίας να αντιμετωπίσει το καταστροφικό γεγονός. Συμβατικά η διακινδύνευση εκφράζεται από την σχέση:

$$\text{Risk} = \text{Hazard} \times \text{Vulnerability} / \text{Capacity} \text{ (ή } R=H \times V / C, \text{ ή απλούστερα, } R=H \times V)$$

Η έννοια **δυναμική καταστροφή** αναφέρεται στην απειλή που υφίσταται δυναμικά η ανθρώπινη ζωή ή οι ιδιοκτησίες.

Η έννοια **διακινδύνευση** αναφέρεται στην πιθανότητα να συμβεί κάποια καταστροφή σε συνάρτηση με τον βαθμό τρωτότητας της κοινωνίας, ενώ **αποδεκτή διακινδύνευση (Acceptable risk)** ορίζεται το όριο των απωλειών που θεωρείται αποδεκτό βάσει των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών, πολιτιστικών, τεχνικών και περιβαλλοντικών συνθηκών μιας κοινωνίας.

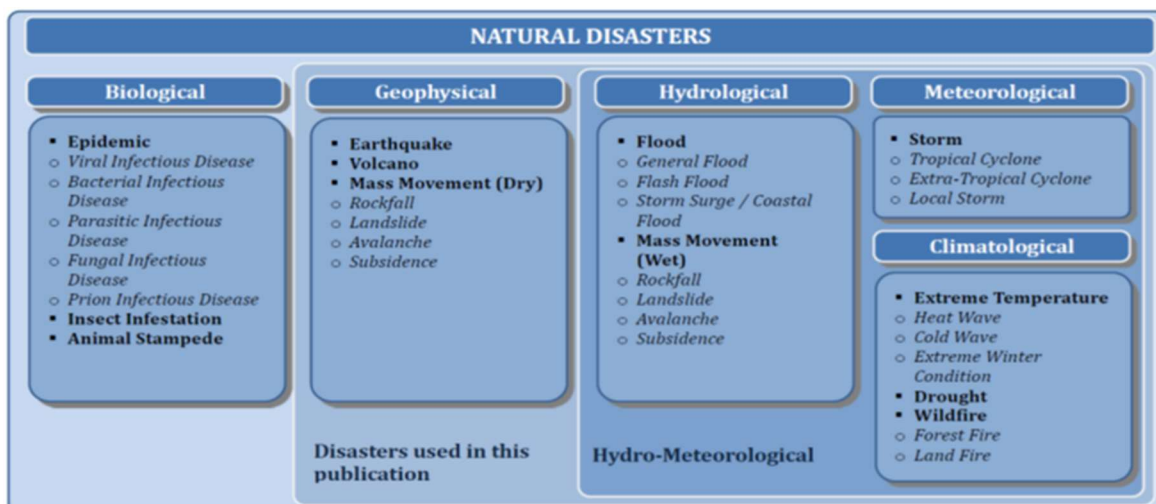
1.2. Ταξινόμηση Καταστροφών

Ενώ, παλαιότερα ο όρος καταστροφή ήταν περίπου συνυφασμένος με τη φυσική καταστροφή, από τα τέλη του 20ου αιώνα, έγινε φανερό ότι εμφανίζονται και άλλοι τύποι καταστροφών, των οποίων η εκδήλωση δεν σχετίζεται απαραίτητα με φυσικά φαινόμενα, αλλά με την ανθρώπινη δραστηριότητα.

Έτσι, εκτός από τις φυσικές καταστροφές, τα βιομηχανικά ατυχήματα μεγάλης κλίμακας, τα μεγάλα ατυχήματα μεταφοράς κ.λπ., οι πόλεμοι, οι τρομοκρατικές ενέργειες και άλλες παρόμοιες καταστάσεις συνιστούν ένα σύνθετο πλαίσιο που περιλαμβάνει μονοσήμαντα ή περίπλοκα καταστροφικά φαινόμενα.

1.2.1. Φυσικές καταστροφές

Ο Ε. Λέκκας (2000) ορίζει την φυσική καταστροφή ως την πιθανότητα εμφάνισης ενός δυναμικά καταστροφικού γεγονότος μέσα σε μία χρονική περίοδο και σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Μια φυσική καταστροφή είναι δυνατό να προκαλέσει πολυδιάστατο και πολυποίκιλο φάσμα απωλειών, όπως απώλεια της ζωής, τραυματισμό, ζημιές σε υλικές ιδιωτικές και εθνικές υποδομές, απώλειες οικονομικές και περιβαλλοντικές, απώλειες πολιτισμικών μνημείων και μια σειρά ακόμα απωλειών που η πλήρης καταγραφή τους θα ήταν ένα δύσκολο έργο. Επίσης μπορεί να προκαλέσει διοικητική, πολιτική και κοινωνική δυσλειτουργία τόσο σε τοπικό και εθνικό περιβάλλον όσο και σε πολυεθνικό περιβάλλον, αναλόγως της έκτασης της καταστροφής και της γεωγραφικής της χωρητικότητας.

Εικόνα 1: Ταξινόμηση Φυσικών Καταστροφών, (Πηγή: Λέκκας & Ανδρεαδάκης, 2015)

1.2.1.1 Γεωλογικές Καταστροφές

1.2.1.1.1 Σεισμοί

Ο σεισμός είναι η απότομη κίνηση ενός τμήματος του φλοιού της γης η οποία συνοδεύεται από απότομη έκλυση ενέργειας. Οι εστίες των σεισμών συνήθως βρίσκονται σε βάθος μικρότερο των 40 χιλιομέτρων κάτω από την επιφάνεια της γης και συνοδεύονται από μια σειρά δονήσεων. Ο λόγος που οι σεισμοί αποτελούν ένα σημαντικό κίνδυνο είναι επειδή οι δονήσεις προκαλούν:

- Κατάρρευση κτηρίων
- Καταστροφή υπηρεσιών, υποδομής και δρόμων
- Πυρκαγιές και εκρήξεις
- Δομική αστάθεια, όπως αστοχίες σε φράγματα που μπορεί να προκαλέσουν πλημμύρες.
- Κατολισθήσεις ή τσουνάμι.

Όλα αυτά αποτελούν απειλές προς τις ανθρώπινες ζωές, τις περιουσίες και το περιβάλλον. Ένας σεισμός μπορεί να έχει διάρκεια μερικών δευτερολέπτων ή λεπτών, ενώ οι μετασεισμοί μπορεί να γίνονται αισθητοί για αρκετούς μήνες ύστερα από το κύριο γεγονός. Οι σεισμοί κατηγοριοποιούνται ως προς την ένταση, με βάση την κλίμακα Richter¹⁰.

1.2.1.1.2 Ηφαίστεια

Ένα ηφαίστειο είναι ένα σημείο από το οποίο υψηλής θερμοκρασίας ρευστό υλικό (μάγμα) από το εσωτερικό της γης διαφεύγει στην επιφάνεια. Σε αντίθεση με τα βουνά τα οποία αποτελούν

ανύψωση του φλοιού της γης, τα ηφαιστεια δημιουργούνται από τα επιφανειακά προϊόντα των εκρήξεων τους, στρώσεις από λάβα και τέφρα. Όταν η πίεση των αερίων αυξάνεται ραγδαία στο μάγμα, τότε μια ηφαιστειακή έκρηξη λαμβάνει χώρα. Τα ηφαιστεια παράγουν ποικιλία κινδύνων που μπορεί να προκαλέσουν θανάτους και να καταστρέψουν περιουσίες. Οι μεγάλης έντασης ηφαιστειακές εκρήξεις μπορεί να απειλήσουν ανθρώπους και περιουσίες σε ακτίνα πολλών χιλιομέτρων και μπορεί να επηρεάσουν το παγκόσμιο κλίμα.

1.2.1.1.3 Κατολισθήσεις

Εδαφικές ή βραχώδεις μάζες που βρίσκονται είτε κάτω από οριζόντια μορφολογική επιφάνεια, είτε πίσω από κεκλιμένη (πρανές), μπορούν να υποστούν διατάραξη της ισορροπίας τους, ύστερα από ορισμένες εσωτερικές ή εξωτερικές μεταβολές. Οι διαταράξεις αυτές μπορούν να προκληθούν από εξωτερικές παρεμβάσεις με την άμεση ή την έμμεση συμβολή του ανθρώπου. Επίσης μπορούν να προκληθούν και χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις από διάφορες φυσικές διεργασίες, που εξελίσσονται με την πάροδο του χρόνου.

Εξετάζοντας από κινηματική άποψη το σύνολο των μεταβολών αυτών, διακρίνουμε δύο συνιστώσες κίνησης, μία οριζόντια και μία κατακόρυφη. Στην περίπτωση που υπάρχει μόνο κατακόρυφη μετακίνηση προς τα κάτω, το φαινόμενο καλείται καθίζηση ή κατάρρευση. Στην αντίθετη περίπτωση, όπου εκτός από την κατακόρυφη προς τα κάτω συνιστώσα, υπάρχει και οριζόντια συνιστώσα κίνησης, το φαινόμενο καλείται κατολίσθηση με την ευρύτερη έννοια του όρου.

1.2.1.1.4 Τσουνάμι

Τα τσουνάμι είναι ωκεάνια κύματα που προκαλούνται από σεισμούς ή υποθαλάσσιες κατολισθήσεις. Στα ιαπωνικά η λέξη σημαίνει το κύμα του λιμανιού από τις καταστροφικές επιπτώσεις που προκαλούσαν τέτοια κύματα σε παράκτιους ιαπωνικούς οικισμούς. Τα τσουνάμι συχνά και λανθασμένα αναφέρονται ως παλιρροιακά κύματα. Τα τσουνάμι που μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο περιοχές που βρίσκονται μέχρι και δεκάδες μέτρα πάνω από το επίπεδο της θάλασσας και σε απόσταση έως και χιλιομέτρων από την ακτή μπορούν να προκαλέσουν

- Πλημμύρα
- Μόλυνση του πόσιμου νερού
- Απώλεια ζωτικής σημασίας υποδομής
- Οι περισσότεροι θάνατοι που προκλήθηκαν από τσουνάμι ήταν αποτέλεσμα πνιγμού.

Τα τσουνάμι μπορούν και ταξιδεύουν αντίθετα από την ροή των ποταμών σε παράκτιες περιοχές με καταστροφικά κύματα που εκτείνονται περισσότερο σε μήκος προκαλώντας ζημιές σε τοποθεσίες μακριά από την παραλία παρά σε πλάτος κατά μήκος της ακτής. Το πρώτο κύμα

ενός τσουνάμι συνήθως δεν είναι το μεγαλύτερο από την σειρά κυμάτων, ούτε και το πιο σημαντικό.

1.2.1.2 Υδρομετεωρολογικές Καταστροφές

1.2.1.2.1 Πλημμύρες

Η πλημμύρα συμβαίνει όταν ένα σώμα νερού καταλαμβάνει την ξηρά. Οι πλημμύρες είναι η πιο συχνή και δαπανηρή φυσική καταστροφή από άποψη οικονομικού κόστους και ανθρώπινης δοκιμασίας. Περίπου το 90% των ζημιών των φυσικών καταστροφών (εκτός από τις ξηρασίες) σχετίζεται με τις πλημμύρες.

Οι λόγοι για τους οποίους οι πλημμύρες αποτελούν κίνδυνο είναι:

- Η Έντονη βροχόπτωση μπορεί να εντείνει τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα της επιφανειακής απορροής, απορρόφησης και ελέγχου πλημμυρών
- Η Πλημμύρα που προκαλείται από την υπερχείλιση ενός ποταμού μπορεί να προκαλέσει ζημιές σε μια πόλη ή στις κατοικημένες περιοχές
- Σε βραχώδεις περιοχές η έλλειψη απορρόφησης μπορεί να προκαλέσει πλημμύρες

Οι πλημμύρες μετρούνται από το ύψος που φτάνει το νερό. Η ένταση τους βασίζεται στις πιθανότητες που έχει η στάθμη του νερού να εξισωθεί ή να ξεπεράσει ένα συγκεκριμένο ύψος σε επαναλαμβανόμενη βάση.

1.2.1.2.2 Τροπικές Καταιγίδες

Οι τροπικές καταιγίδες κυκλώνες αποτελούν κυκλωνικά ατμοσφαιρικά συστήματα που σχηματίζονται στους ωκεανούς. Είναι γνωστοί ως «τυφώνες» στον Ατλαντικό ωκεανό και ως «κυκλώνες» στον Ειρηνικό και Ινδικό ωκεανό, αναπτύσσονται ταχύτητες μεγαλύτερες των 120 χλμ./ώρα και συνοδεύονται από δευτερεύοντα φαινόμενα όπως οι αστραπιαίες πλημμύρες, λόγω της έντονης βροχόπτωσης, κατά τη διέλευση της καταιγίδας προς την ενδοχώρα. Προκαλούν ζημιές και καταστροφές λόγω των ισχυρών ανέμων, των ποτάμιων πλημμυρών από την έντονη βροχόπτωση και των κυμάτων.

1.2.1.2.3 Οι χιονοθύελλες

Οι χιονοθύελλες είναι χειμερινές καταιγίδες που εκδηλώνονται με χιονόπτωση. Μια τέτοια καταιγίδα μπορεί να συνοδεύεται από ανέμους που ξεπερνούν σε ταχύτητα τα 50 χλμ./ώρα και περιορίζουν έντονα την ορατότητα. Οι κίνδυνοι από χιονοθύελλες περιλαμβάνουν τροχαία ατυχήματα, περιστατικά υποθερμίας καθώς και μεγάλης κλίμακας παρεμπόδισης της κυκλοφορίας και συνεπώς των μεταφορών και της διανομής καυσίμων και τροφίμων.

1.2.1.2.4 Δασικές Πυρκαγιές

Οι δασικές πυρκαγιές συνήθως ξεκινούν απαρατήρητα ενώ πολλές πυρκαγιές εξαπλώνονται πολύ γρήγορα, καίγοντας θάμνους, δένδρα και κατοικίες. Επειδή πολλοί άνθρωποι επιλέγουν να κατασκευάσουν τις κατοικίες τους σε δασικές περιοχές ή κοντά σε δάση, επαρχιακές περιοχές ή απομακρυσμένες ορεινές θέσεις, το ποσοστό του πληθυσμού που είναι τρωτό στον κίνδυνο των δασικών πυρκαγιών αυξάνει συνεχώς. Τέσσερις στις πέντε δασικές πυρκαγιές οφείλονται στους ανθρώπους. Η ανθρώπινη αμέλεια, όπως το κάπνισμα σε δασικές περιοχές ή η μη σωστή κατάσβεση ελεγχόμενης φωτιάς είναι οι αιτίες πολλών δασικών πυρκαγιών. Επίσης ο μη κατάλληλος σχεδιασμός, τα εύφλεκτα υλικά, η διαμόρφωση τοπίου και η έλλειψη προσοχής στον περιορισμό των αγριόχορτων σε επαρχιακές οικιστικές περιοχές, συνεισφέρουν στην αύξηση του κινδύνου για τους ανθρώπους και τα ζώα.

1.2.1.2.5 Καύσωνας

Ο καύσωνας είναι μια παρατεταμένη περίοδος υπερβολικής ζέστης που συχνά συνδυάζεται με υπερβολική υγρασία. Η υπερβολική ζέστη ορίζεται ως θερμοκρασίες που ξεπερνούν τους δέκα βαθμούς πάνω από τα συνηθισμένα επίπεδα για μια περιοχή και διαρκούν για μεγάλη περίοδο. Υπό κανονικές συνθήκες, ο εσωτερικός θερμοστάτης του σώματος προκαλεί εφίδρωση που εξατμίζεται και δροσίζει το σώμα. Σε ασυνήθιστες περιόδους ζέστης και υγρασίας η εξάτμιση γίνεται με αργούς ρυθμούς και το σώμα πρέπει να καταναλώσει περισσότερη ενέργεια για να διατηρήσει την θερμοκρασία του. Οι ηλικιωμένοι, τα παιδιά και τα άτομα με ειδικές ανάγκες κινδυνεύουν από την υπερβολική ζέστη. Επίσης επειδή οι άνδρες ιδρώνουν περισσότερο από τις γυναίκες ενδέχεται να παρουσιάσουν έντονα προβλήματα αφυδάτωσης σε περιόδους καύσωνα. Μελέτες δείχνουν ότι όταν ο καύσωνας διαρκεί περισσότερο από 2 ημέρες προκαλεί αύξηση στις ασθένειες που σχετίζονται με την ζέστη.

1.2.1.2.6 Ξηρασία

Η ξηρασία αποτελεί μια αργή καταστροφή που οφείλεται σε σταδιακή και μακροχρόνια αλλαγή του κλίματος προς ξηρές συνθήκες με λίγη ή καθόλου υγρασία. Κατά την διάρκεια μιας ξηρασίας η γη πτωχεύει σε θρεπτικά συστατικά και μολύνεται από ορυκτά άλατα και, ακόμα και όταν βρέχει, το έδαφος δεν μπορεί να υποστηρίξει την βλάστηση ή να συγκρατήσει το νερό, με συνέπεια τα αποθέματα νερού και τροφής να λιγοστεύουν σταδιακά, οδηγώντας πολλές φορές στον λοιμό. Η ξηρασία μπορεί να διαρκέσει για αρκετά χρόνια και είναι καταστροφική για κοινωνίες που βασίζονται στις καλλιέργειες. Η βασική αιτία της ξηρασίας είναι η ελλιπής βροχόπτωση. Αυτό μπορεί να οφείλεται στις παγκόσμιες μεταβολές του κλίματος, όμως σε τοπικό επίπεδο μπορεί να προκληθεί από τον άνθρωπο.

Η ξηρασία μπορεί να οριστεί σαν μία κατάσταση «ασυνήθιστα» ξηρού καιρού που έχει σαν αποτέλεσμα τη διατάραξη της υδρολογικής ισορροπίας. Οι επιπτώσεις της ξηρασίας στον άνθρωπο είναι άμεση συνάρτηση του κατά πόσο εξαρτώνται οι οικονομικοί πόροι της ανθρώπινης κοινότητας από τον καιρό και το κλίμα και μπορεί να εξελιχθεί από παροδικό φαινόμενο σε μεγάλης κλίμακας αργή καταστροφή. Εάν η υγρασία σε μια περιοχή μειωθεί κατά 30% σε σχέση με την ετήσια μέση τιμή της για μια περίοδο τουλάχιστον τριών εβδομάδων, τότε μπορεί κανείς να μιλήσει για ένδειξη ξηρασίας. Η ξηρασία είναι μια από τις κυριότερες και σημαντικότερες

φυσικές καταστροφές αφού προκαλεί μεγάλα προβλήματα, σίτισης κυρίως, στις υπανάπτυκτες περιοχές.

1.2.1.2.7 Ερημοποίηση

Η ερημοποίηση αποτελεί μια διεργασία οικολογικής εξαλλοίωσης (υποβάθμισης) της γης η οποία αρχικά συναντάται σε ξηρές, ημίξηρες και ύφυγρες περιοχές και προκαλεί την ελάττωση και τη σταδιακή καταστροφή της βιολογικής παραγωγικότητας του εδάφους. Μια βασική διαφορά μεταξύ ξηρασίας και ερημοποίησης έγκειται στο βαθμό της μονιμότητας της οικολογικής εξαλλοίωσης. Η ερημοποίηση είναι μια προοδευτική απώλεια της γονιμότητας του εδάφους, μέσω της καταστροφής της δομής και της σύστασης του, η οποία δεν επιτρέπει ικανοποιητικές γεωργικές παραγωγές, ή την ύπαρξη βλάστησης με μεγάλη ποικιλία φυτικών ειδών. Η αποκατάσταση μετά από ξηρασία μπορεί να είναι αργή και ημιμόνιμη, ενώ το φαινόμενο της ερημοποίησης μπορεί να προκαλέσει μη αντιστρέψιμη καταστροφή στο οικοσύστημα, το οποίο ήδη υφίσταται σοβαρή εξαλλοίωση. Σε κάθε περίπτωση όμως, οι αλλαγές γίνονται με τόσο αργούς ρυθμούς, έτσι ώστε η απειλή δεν γίνεται ορατή, παρά μόνο όταν η καταστροφή είναι πλέον γεγονός.

1.2.1.3 Βιολογικές Προσβολές

1.2.1.3.1 Επιδημίες

Οι επιδημίες αποτελούν μαζικά ξεσπάσματα και γρήγορη διάδοση μιας μολυσματικής ασθένειας και ιστορικά αποτελεί την πιο επικίνδυνη φυσική καταστροφή. Οι ανθρώπινες κοινωνίες έχουν πληγεί πολλές φορές στο παρελθόν από καταστροφικές επιδημίες και πανδημίες (γεωγραφικά απροσδιόριστες επιδημίες). Περίπου 75 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους κατά το διάστημα 1347 και 1351 από τον «μαύρο θάνατο» που ουσιαστικά αντιπροσώπευε την πανώλη. Επίσης στην αρχή του 20ού αιώνα (1918-19) η πανδημία της γρίπης κόστισε τη ζωή σε περισσότερους από 21.5 εκατομμύρια ανθρώπους. Πολλές φορές οι επιδημίες μπορεί να είναι το αποτέλεσμα μιας άλλης φυσικής καταστροφής όπως οι τροπικοί κυκλώνες, οι πλημμύρες, οι σεισμοί, οι ξηρασίες κλπ, καθώς οι πληγείσες κοινωνίες αντιμετωπίζουν προβλήματα υγιεινής, μόλυνσης του νερού και συνεπώς διατάραξη της δημόσιας υγείας.

1.2.1.3.2 Ασθένειες Καλλιεργειών και Ζώων

Οι ασθένειες και επιδημίες των ζώων είναι πιθανό να προκαλέσουν καταστροφές. Εξαιτίας του μη ελεγχόμενου και παράνομου εμπορίου και των μη επαρκών μέτρων καραντίνας πολλές φορές ασθένειες μεταδίδονται στα ζώα μιας χώρας, προκαλώντας σοβαρά προβλήματα στην οικονομία στο εγχώριο και διεθνές εμπόριο και, αν δεν ληφθούν έγκαιρα μέτρα, στην τροφική αλυσίδα, αποτελώντας μια σοβαρή απειλή προς την δημόσια υγεία. Επίσης κάποιες μπορεί να είναι μεταδοτικές και θανατηφόρες και για τον άνθρωπο (όπως π.χ. η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών).

1.2.1.3.3 Επιδρομές εντόμων ή τρωκτικών

Οι ακρίδες, τα ποντίκια και τα κουνέλια πολλές φορές έχουν την δυνατότητα να αναπαραχθούν ταχύτατα όταν το ευνοήσουν οι συνθήκες και στη συνέχεια να πραγματοποιήσουν επιδρομές σε καλλιέργειες μεταφέροντας μολυσματικές ασθένειες που τις επηρεάζουν σε μεγάλη κλίμακα. Τέτοιες επιδρομές συνήθως προκαλούν μεγάλες απώλειες στην οικονομία των επαρχιακών κοινωνιών αναπτυσσόμενων κρατών. Σε φτωχότερες χώρες όμως μπορεί να προκαλέσουν λοιμό. Ο βιολογικός έλεγχος της αναπαραγωγής των εντόμων και των τρωκτικών μέχρι στιγμής έχει αποδειχθεί περισσότερο ασφαλής και αποτελεσματικός από την χρήση χημικών.

1.2.2. Ανθρωπογενείς Καταστροφές

Ο όρος «ανθρωπογενείς καταστροφές» συνήθως αναφέρεται σε καταστροφές που προκαλούνται από ανθρωπογενείς κινδύνους. Οι ανθρωπογενείς καταστροφές μπορούν να διακριθούν σε 2 κατηγορίες:

1.2.2.1 Τεχνολογικές καταστροφές & Φυσικο-Τεχνολογικές Καταστροφές (NaTech)

Οι τεχνολογικές καταστροφές οφείλονται συνήθως σε τεχνολογικούς κινδύνους, οι οποίοι δεν αντιμετωπίζονται καταρχήν με τον πρόπονα τρόπο ή σε τεχνολογικά συμβάντα (ατυχήματα) τα οποία προκαλούνται από ανθρώπινα λάθη, αστοχίες εξοπλισμού, οργανωτικές ή διοικητικές δυσλειτουργίες, κλπ. και ξεφεύγουν από τον έλεγχο. Είναι επίσης δυνατόν να προκύψουν από σκόπιμες ανθρώπινες ενέργειες όπως είναι το σαμποτάζ και οι τρομοκρατικές ενέργειες. Στη περίπτωση όμως που οι τεχνολογικές καταστροφές είναι το αποτέλεσμα άλλων φυσικών καταστροφών (σεισμών, κεραυνών, ισχυρών βροχοπτώσεων, πλημμυρών, κλπ), τότε έχουμε τις NaTech καταστροφές.

1.2.2.2 Ένοπλες συρράξεις – Επιθετικές ενέργειες

Η διαχείριση καταστροφών ασχολείται με διάφορες πτυχές αυτών των συρράξεων, όπως η προστασία και η υποστήριξη των προσφύγων κατά τη διάρκεια της σύρραξης, η φυσική και οικονομική ανασυγκρότηση και η κοινωνική αποκατάσταση μετά τη σύρραξη.

1.2.2.3 Επιθετικές Ενέργειες

1.2.2.3.1 Πόλεμοι

Η απόλυτη ανθρωπογενής καταστροφή είναι ο πόλεμος. Ανεξάρτητα από το είδος των συμφερόντων, την έκταση της καταστροφής, τις απώλειες ζωής, οι πληγές και η δυστυχία στον πόλεμο είναι αυτές που τον τοποθετούν υψηλά στη λίστα των χειρότερων καταστροφών που έχει πλήξει τις περισσότερες χώρες.

1.2.2.3.2 Χημικά – Βιολογικά – Ραδιολογικά – Πυρηνικά (ΧΒΡΠ) Περιστατικά

Ο όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια μη συμβατική απειλή, που αν χρησιμοποιηθεί από ένα κράτος, θεωρείται όπλο μαζικής καταστροφής. Τον περασμένο αιώνα η μεγάλη ανάπτυξη των χημικών, βιολογικών και πυρηνικών (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear, CBRN) όπλων οδήγησε στην περιστασιακή χρήση τους κατά τον πρώτο και δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και άλλες περιφερειακές συρράξεις. Καταγράφηκαν επίσης ατυχήματα σε εγκαταστάσεις παραγωγής ΧΒΡΠ όπλων. Τις τελευταίες δεκαετίες καταγράφηκαν περιστατικά χρήσης ή προετοιμασίες για πραγματοποίηση επιθέσεων με ΧΒΡ παράγοντες από τρομοκρατικές οργανώσεις και εκτός πλαισίου πολεμικών συρράξεων). Ένα συμβάν κατά το οποίο ένας Χημικός παράγων ή μία βιομηχανική χημική ουσία χρησιμοποιείται σαν τρομοκρατικό όπλο ονομάζεται Χημικό Περιστατικό. Αντίστοιχα ονομάζεται Βιολογικό/Ραδιολογικό περιστατικό το συμβάν κατά το οποίο ένας βιολογικός/ραδιολογικός παράγων χρησιμοποιείται σαν τρομοκρατικό όπλο.

1.2.2.3.3 Τρομοκρατικές Ενέργειες

Πιθανότατα οι πιο συγκλονιστικές καταστροφές είναι αυτές που σχετίζονται με εσκεμμένες βάνουσες τρομοκρατικές επιθέσεις και μαζικές δολοφονίες αμάχων αθώων ανδρών γυναικών και παιδιών. Ο τρόμος, ο πόνος και τα τραύματα τέτοιων επιθέσεων καταστρέφουν οικογενειακούς δεσμούς και το ηθικό των κοινωνιών μέσα στις οποίες εκδηλώνονται. Περαιτέρω ανάλυση παρουσιάζεται στο επόμενο κεφάλαιο.

1.3. Ο κύκλος Διαχείρισης Καταστροφών

1.3.1. Διαχείριση καταστροφών (disaster management)

Είναι το σύνολο των τακτικών και διαχειριστικών αποφάσεων και επιχειρησιακών δραστηριοτήτων για τα διάφορα στάδια μιας καταστροφής σε όλα τα επίπεδα.

Στόχος της διαχείρισης καταστροφών και ένας από τους ισχυρούς συνδέσμους της με την ανάπτυξη, είναι η προώθηση της αειφόρου ζωής (βιωσιμότητας) και η προστασία της και ανάκαμψή της κατά τη διάρκεια καταστροφών ή κρίσεων.

Στο πεδίο της διαχείρισης των καταστροφών, ένα ιδιαίτερο χώρο καταλαμβάνει και η διαχείριση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης (Emergency management). Αυτή αναφέρεται στην οργάνωση και στη διαχείριση πόρων και αρμοδιοτήτων για τη διευθέτηση όλων των εκτάκτων αναγκών και την αποτελεσματική απόκριση σε ένα επικίνδυνο γεγονός ή καταστροφή (UNISDR 2009). Η διαχείριση των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης γίνεται ως επί το πλείστον από τις αρμόδιες υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, όπου σε πολλές περιπτώσεις, η άμεση και αποτελεσματική διαχείριση των καταστάσεων αυτών μπορεί να αποτρέψει την ίδια την καταστροφή.

1.3.2. Η έννοια της διαλειτουργικότητας (Γκουντρομίχου, 2017)

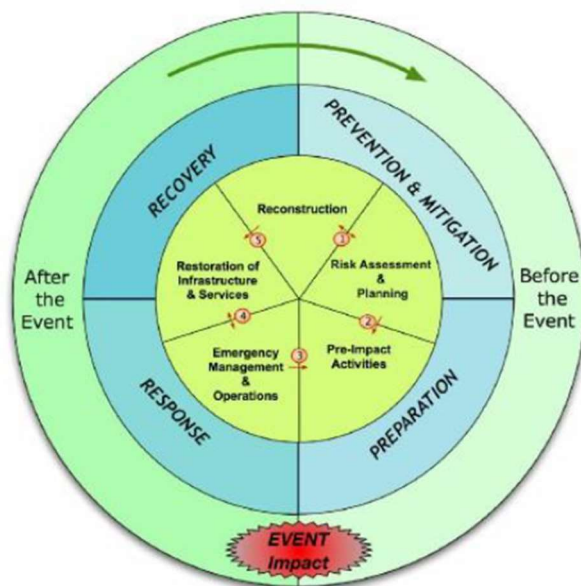
Ως διαλειτουργικότητα ορίζεται η ικανότητα ενός συστήματος ή μιας διαδικασίας να μοιράζεται και να χρησιμοποιεί πληροφορίες ή/και λειτουργίες ενός άλλου συστήματος ή διαδικασίας. Η ικανότητα των συστημάτων, των φορέων και όλων των εμπλεκόμενων δομών να επικοινωνούν είναι ό,τι σημαντικότερο για μια αποτελεσματική διαχείριση της καταστροφής σε όλες τις φάσεις διαχείρισης του κύκλου.

Η διαλειτουργικότητα ως προς τη διαχείριση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης/καταστροφών εξετάζεται και αναλύεται στα εξής τέσσερα (4) επίπεδα:

- Τη θεσμική διαλειτουργικότητα, η οποία αναφέρεται στην εναρμόνιση των νομοθετικών διατάξεων που διέπουν την λειτουργία των φορέων που εμπλέκονται στις φάσεις διαχείρισης καταστροφής.
- Την οργανωσιακή διαλειτουργικότητα, η οποία αναφέρεται στον καθορισμό στόχων, τη διαμόρφωση διαδικασιών και την επίτευξη συνεργασίας των αρμοδίων φορέων που επιδιώκουν ανταλλαγή πληροφοριών, όπως αυτό απαιτείται και στη διαχείριση καταστροφής.
- Τη σημασιολογική διαλειτουργικότητα, η οποία αφορά στη διασφάλιση ότι η ακριβής έννοια / σημασία των ανταλλασσόμενων πληροφοριών είναι κατανοητή από όλους τους εμπλεκόμενους. Η σημασιολογική διαλειτουργικότητα επιτυγχάνεται, ορίζοντας και υιοθετώντας κοινό λεξιλόγιο και ορολογία σε όλα τα συστήματα και υπηρεσίες.
- Την τεχνική διαλειτουργικότητα, η οποία ορίζεται ως η ικανότητα μεταφοράς και χρησιμοποίησης της πληροφορίας με ομοιογενή και αποτελεσματικό τρόπο μεταξύ συστημάτων πληροφορικής και οργανισμών.

1.3.3. Ο κύκλος διαχείρισης καταστροφών

Στην διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις και απεικονίσεις του κύκλου διαχείρισης καταστροφών, που αναφέρεται και ως κύκλος διαχείρισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και ως κύκλος διαχείρισης κρίσεων. Το κοινό σημείο σε κάθε προσέγγιση είναι η διαχείριση είναι μια κυκλική διαδικασία, στην οποία γενικά διακρίνονται τρεις (3) διακριτές φάσεις: μια φάση που αναφέρεται στην προετοιμασία του συστήματος για την καταστροφή, έκτακτη ανάγκη ή κρίση, μία επόμενη φάση που έχει επέλθει καταστροφή, έκτακτη ανάγκη ή κρίση και χαρακτηρίζεται κυρίως από την απόκριση του συστήματος – η φάση αυτή λαμβάνει χώρα ταυτόχρονα ή αμέσως μετά την εκδήλωση του γεγονότος που προκαλεί την καταστροφή, την έκτακτη ανάγκη ή την κρίση, και μία τρίτη φάση που χαρακτηρίζεται από τις διαδικασίες αποκατάστασης και επαναφοράς του συστήματος στην προηγούμενη ή σε ακόμη καλύτερη κατάσταση – η φάση αυτή αποτελεί και την περαιτέρω προετοιμασία του συστήματος για την επόμενη καταστροφή, έκτακτη ανάγκη ή κρίση.

Εικόνα 2: Κύκλος Διαχείρισης Καταστροφών (Πηγή: Γκουντρομίχου, 2017)

Σε κάθε μία από τις παραπάνω φάσεις καθορίζονται διάφορες επιμέρους δράσεις – ενέργειες που λαμβάνουν χώρα, που και αυτές ποικίλουν ανάλογα με την ερευνητική ομάδα και την επιστημονική προσέγγιση. Το σημαντικό είναι να τονιστεί ότι σε κάθε μία από αυτές τις φάσεις, αλλά και σε όλες μαζί, οικοδομείται η πολιτική διαχείρισης των καταστροφών και κρίσεων με κύριο ρόλο να έχουν οι υπεύθυνες δομές του κράτους (δημόσιος και ιδιωτικός τομέας), οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), οι εθελοντές και οι πολίτες.

1.3.3.1 Φάση ανάπτυξης και σχεδιασμού

Υπάρχει λανθασμένη αντίληψη από πολλούς εμπλεκόμενους, ότι ο σχεδιασμός είναι ένα προϊόν, ένα σχέδιο, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η ψευδαίσθηση ότι έχοντας αυτό το σχέδιο υπάρχει και σχεδιασμός και επιχειρησιακή ετοιμότητα (Quarantelli, 1977).

Η φάση ανάπτυξης συμπεριλαμβάνει όλα τα στάδια που σχετίζονται με τις δράσεις μιας κοινωνίας πριν την εκδήλωση ενός καταστροφικού φαινομένου. Θεωρείται μια φάση που στοχεύει στην ανάπτυξη μιας κοινωνίας μέσα από την θεσμοθέτηση μέτρων σε διαχειριστικό επίπεδο που θα έχουν ως αντικείμενο την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων από πιθανές καταστροφές και την αύξηση της ικανότητας και της αντίληψης της κοινωνίας σε θέματα καταστροφών μέσα από ενημερωτικά και εκπαιδευτικά προγράμματα.

Η φάση ανάπτυξης περιλαμβάνει τα στάδια:

- Πρόληψη (prevention)
- Μετριασμός (mitigation)
- Ετοιμότητα (preparedness)

1.3.3.2 Φάση επιπτώσεων

Στη φάση των επιπτώσεων, τίθεται σε εφαρμογή ο σχεδιασμός της διαχείρισης έκτακτης ανάγκης. Η Διαχείριση έκτακτης ανάγκης (Emergency management) είναι η οργάνωση και διαχείριση των διαθέσιμων πόρων και ευθυνών για τον χειρισμό των εκτάκτων αναγκών με όλα τα μέσα, και συγκεκριμένα με την ετοιμότητα, την άμεση αντίδραση – επέμβαση και αποκατάσταση. Περιλαμβάνει την καθιέρωση σχεδιασμού, θεσμοθέτησης και διευθετήσεων ώστε να δεσμεύσει την προσπάθεια της κυβέρνησης, εθελοντικών και ιδιωτικών αντιπροσώπων σε ένα κατανοητό και συντονισμένο τρόπο αντίδρασης σε όλο το φάσμα των αναγκών μιας έκτακτης ανάγκης.

Η φάση των επιπτώσεων περιλαμβάνει τα στάδια:

- Απομόνωση
- Διάσωση
- Θεραπεία

1.3.3.3 Φάση ανθρωπιστικής απόκρισης και δράσης

Αυτή η φάση σχετίζεται με τις δράσεις στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας και αποκατάστασης με στόχο να ανακουφίσει την πληγείσα κοινωνία από τις δυσμενείς επιπτώσεις μιας καταστροφής και να την επαναφέρει στους αρχικούς ρυθμούς ανάπτυξής της.

Η φάση ανθρωπιστικής απόκρισης και δράσης περιλαμβάνει τα στάδια:

- Άμεση απόκριση / αρωγή
- Ανάκαμψη
- Επανακατοίκηση

Κεφάλαιο 2.

Τρομοκρατία

2.1. Η έννοια της Τρομοκρατίας

Η τρομοκρατία είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο με βαθιές ιστορικές, πολιτικές και κοινωνικές ρίζες. Οι επιπτώσεις της συχνά έχουν τεράστιο αντίκτυπο στην πορεία της ανθρωπότητας. Ωστόσο, είναι εξαιρετικά δύσκολο να την προσδιορίσουμε με απόλυτη ακρίβεια. Αν και αποτελεί σημαντικό όρο στο λεξιλόγιο της πολιτικής δεν κατέστη δυνατό να προσδιορισθεί με έναν κοινά αποδεκτό ορισμό.

Ο Alex P. Schmid (2004) αναφέρει ότι οι ακαδημαϊκοί πολλών πεδίων έχουν χύσει τόσο μελάνι όσο αίμα έχουν χύσει οι πράξεις των τρομοκρατών αλλά ακόμα δεν υπάρχει ένας συναινετικός ορισμός για την τρομοκρατία.

Επίσης χαρακτηριστική είναι η έκφραση «Ένας τρομοκράτης για κάποιον, είναι μαχητής της ελευθερίας για κάποιον άλλον». (Nacos, 2010)

Κατά τον Λοβέρδο (1985-1986) δεν είναι δυνατόν να υπάρξει κάποιος ενιαίος ορισμός της τρομοκρατίας για τους ακόλουθους παράγοντες:

- το φαινόμενο της τρομοκρατίας παρουσιάζεται με τις μορφές της κρατικής τρομοκρατίας αλλά και αυτής που στρέφεται εναντίον του κράτους
- η μη κρατική τρομοκρατία εμφανίζεται σε τέσσερις διαφορετικές παραλλαγές, ως πρακτική εναντίον δικτατορικών καθεστώτων, ως πρακτική εθνικό-απελευθερωτικών κινημάτων, ως εισαγόμενη τρομοκρατία και ως νιοστή πολιτική πρόταση σε συνθήκες λειτουργούντων δημοκρατικών πολιτευμάτων
- η ύπαρξη της τρομοκρατίας του ποινικού δικαίου
- η οριζόντια τρομοκρατία (αυτή που εκκινεί και στρέφεται εναντίον της κοινωνίας και μόνο).

Ομοίως, η Μπόση (2000) αναφέρει ότι η τρομοκρατία με τους τρόπους και τις μεθόδους που έχει εμφανιστεί, δεν έχει ενταχθεί σε ένα ικανοποιητικό ερμηνευτικό πλαίσιο που θα αποκωδικοποιούσε επακριβώς τις εκφάνσεις της, ή θα οριοθετούσε τη δράση της.

Υπό αυτό το πρίσμα οι διεθνείς οργανισμοί και τα κράτη επεδίωξαν περισσότερο να περιγράψουν τις πράξεις τρομοκρατίας παρά το ίδιο το φαινόμενο.

Κατά τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών στο υπ' αριθ. 1566/2004 ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας, τρομοκρατικές πράξεις είναι “εγκληματικές ενέργειες, συμπεριλαμβανομένων και κατά πολιτών, που αποσκοπούν στην πρόκληση θανάτου ή σοβαρών σωματικών βλαβών, ή η απαγωγή ομήρων, με σκοπό να προκληθεί κατάσταση τρόμου στον γενικό πληθυσμό ή σε μια ομάδα ατόμων ή σε συγκεκριμένα πρόσωπα, ο εκφοβισμός ενός πληθυσμού ή ο εξαναγκασμός μιας κυβέρνησης ή ενός διεθνούς οργανισμού να στο να ενεργήσει ή να μην ενεργήσει κάποια πράξη...”.

2.2. Οι τρεις βασικοί τύποι ορισμών της τρομοκρατίας

Συνοψίζοντας, πρέπει να επισημανθεί ότι μέσα στην πληθώρα των ορισμών περί τρομοκρατίας, μπορούμε ερευνητικά να κάνουμε ένα διαχωρισμό ανάμεσα σε τρεις τύπους ορισμών, που συνοψίζονται στα ακόλουθα σημεία:

- Οι θεωρούμενοι ως «απλοί ορισμοί» ταυτίζουν την τρομοκρατία με τη βία ή την απειλή χρήσης βίας με σκοπό τον εκφοβισμό ή την επίτευξη μιας αλλαγής στις στάσεις ή στις διαθέσεις μιας ομάδας πληθυσμού.
- Μια δεύτερη κατηγορία ορισμών την εντάσσουν σε ένα καθαρά νομικό πλαίσιο και προσπαθούν να την αντιμετωπίσουν ποινικά, ταυτίζοντάς την με την εγκληματική βία.
- Τέλος, έχουμε τους «αναλυτικούς ορισμούς» που επικεντρώνονται στην πολιτική διάσταση και στα κοινωνικά κίνητρα που έχουν ή ισχυρίζονται ότι έχουν οι δράστες.

2.3. Μια διαφορετική προσέγγιση της τρομοκρατίας

«Ο τρόμος δεν λειτουργεί όταν δεν είναι οργανωμένος. Μπορεί να λειτουργεί η φρίκη αλλά όχι ο τρόμος. Ο τρόμος θέλει σκηνοθεσία, θέλει μία προετοιμασία έτσι ώστε όταν ενεργοποιηθεί να έχει μεγάλο αντίκτυπο. Η πρώτη σκηνοθεσία του τρόμου δεν είναι να τρομάξει αυτόν που θα πεθάνει. Είναι να τρομάξει αυτόν που δεν πέθανε. Είναι φτιαγμένος να χτυπήσει τον εγκέφαλο του άλλου, που όταν νοιώθει ότι πέρασε πολύ κοντά από αυτό που θα ήταν το τέλος, δεν ασχολείται τόσο πολύ με τους νεκρούς, αλλά πιο πολύ με τον εαυτό του, το οποίο βέβαια αμέσως θα το μεταφέρει σε όλους. Αυτό ουσιαστικά θα τρομοκρατήσει και τους άλλους, οι οποίοι δεν ήταν καν εκεί. Αυτή τη διάδοση τη χρησιμοποιούν για να μεγαλώσουν το κόστος του χτυπήματος πάνω στον εχθρό.» (N. Λυγερός, 2016)

2.4. Το φαινόμενο της τρομοκρατίας μέσα από μια ιστορική αναδρομή

Η λέξη «τρομοκρατία» για πρώτη φορά απαντάται στη Γαλλική Επανάσταση του 1789, καθώς ο συγκεκριμένος όρος χρησιμοποιήθηκε από τους Ιακωβίνους, την πιο ακραία πτέρυγα της Επανάστασης. Οι Ιακωβίνοι χρησιμοποίησαν πράξεις βίας και τρομοκρατίας προκειμένου να οικοδομήσουν τη νέα κοινωνική τάξη. Την ίδια εποχή η λέξη «τρομοκρατία» ερμηνεύεται από το Λεξικό της Γαλλικής Ακαδημίας ως «σύστημα, καθεστώς του τρόμου» και γρήγορα αποκτά αρνητική έννοια, ενώ στον «τρομοκράτη» αποδίδονται εγκληματικές προθέσεις.

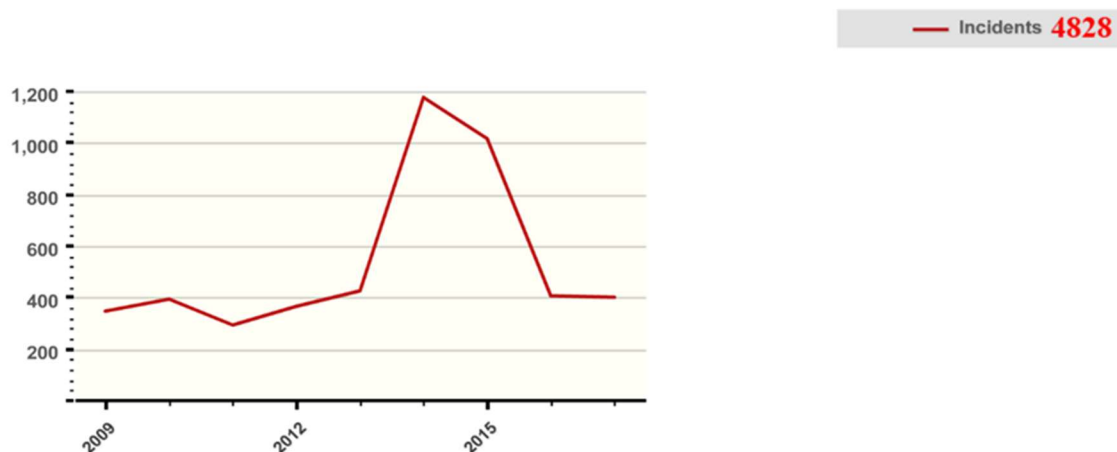
Σταδιακά, η τρομοκρατία ταυτίζεται με την εγκληματική δράση. Η τρομοκρατία που κορυφώθηκε από τον Μάρτιο του 1793 έως τον Ιούλιο του 1794 ταυτίστηκε με το καθεστώς του τρόμου. Η κυριαρχία των Ιακωβίνων οφείλεται στις εσωτερικές διεργασίες για πολιτική αλλαγή. Ένα κύριο χαρακτηριστικό των τρομοκρατικών επιθέσεων ήταν ότι δεν στρέφονταν μόνο εναντίον των μελών της αριστοκρατίας, αλλά και εναντίον άλλων επαναστατών.

Από τα μέσα του 19ου αιώνα όμως οι όροι «τρομοκρατία» και «τρομοκράτης» απέκτησαν αυτόνομο ιδεολογικό περιεχόμενο. Μάλιστα, το 1818 – 81 αναπτύχθηκε έντονη δράση Ρώσων επαναστατών κατά της αυταρχικής κυβέρνησης.

Στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου γενικεύεται το κύμα βίας. Το θεμελιώδες χαρακτηριστικό του είναι ότι πηγάζει από τις προϋπάρχουσες πολιτικές και κοινωνικές ανισότητες και αντιθέσεις, οι οποίες όμως μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν εκφράζονταν ιδεολογικά. Στη διάρκεια αυτής της χρονικής περιόδου η καταπίεση πολιτών από αυταρχικές κυβερνήσεις, η έλλειψη δικαιωμάτων για τους μειονοτικούς πληθυσμούς και οι διεκδικήσεις αυτονομίας και ανεξαρτησίας από λαούς, οδήγησαν στη δημιουργία κινημάτων με έντονη δράση. Ο Διαφωτισμός αποτέλεσε την ιστορική αφετηρία και την αιτία δημιουργίας αυτών των κινημάτων, καθώς παρείχε το φιλοσοφικό υπόβαθρο για να τεθούν υπό αμφισβήτηση από τους διανοούμενους της εποχής τα υπάρχοντα πολιτικά και οικονομικά συστήματα και συμφέροντα.

2.5. Στατιστικά Στοιχεία 2009 – 2017

2.5.1. Παγκόσμια Δεδομένα

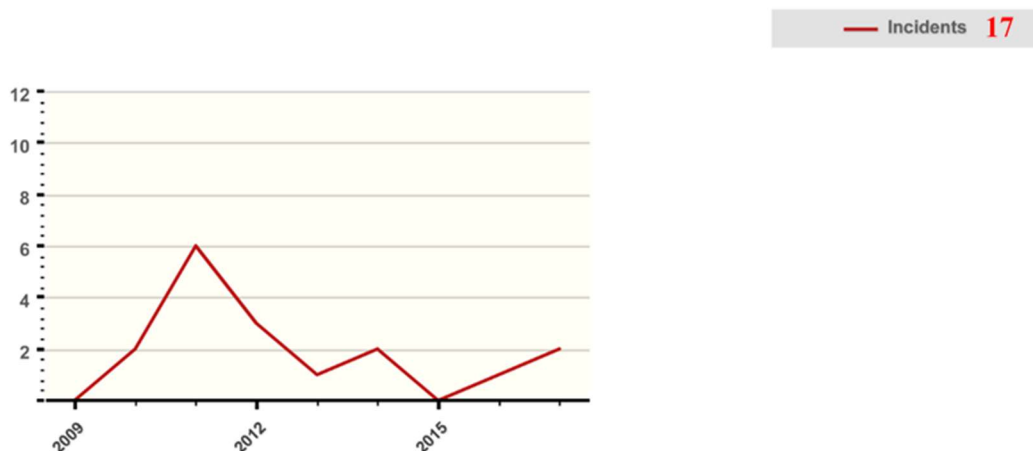

Εικόνα 3: Τρομοκρατικά Περιστατικά Παγκοσμίως (2009-2017), (Πηγή: GTD, 2018)

GTD ID	DATE	COUNTRY	CITY	PERPETRATOR GROUP	FATALITIES	INJURED	TARGET TYPE
201407170031	2014-07-17	Ukraine	Hrabove	Donetsk People's Republic (suspected)	298	0	Airports and Aircraft
201411060009	2014-11-06	Ukraine	Donetsk	Donetsk People's Republic	201	Unknown	Military
201508100061	2015-08-10	Ukraine	Starohnativka	Donetsk People's Republic	143	30	Military,Terrorists/Non-state Militia
201511130008	2015-11-13	France	Paris	Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL)	93	217	Business,Private Citizens & Property
201607140001	2016-07-14	France	Nice	Jihadi-inspired extremists	87	433	Private Citizens & Property,Private Citizens & Property
201408310092	2014-08-31	Ukraine	Ilovaisk	Donetsk People's Republic	87	Unknown	Military
201506030018	2015-06-03	Ukraine	Marinka	Donetsk People's Republic	85	140	Military
201107220011	2011-07-22	Norway	Utoya	Right-wing extremists	69	60	Private Citizens & Property
201605190058	2016-05-19	Greece	Unknown	Unknown	66	0	Airports and Aircraft,Private Citizens & Property
201406140049	2014-06-14	Ukraine	Luhansk	Luhansk People's Republic	49	0	Military
201405020072	2014-05-02	Ukraine	Odessa	Right Sector	42	Unknown	Private Citizens & Property
201406100056	2014-06-10	Ukraine	Kramatorsk	Donetsk People's Republic	40	Unknown	Military
201405260021	2014-05-26	Ukraine	Donetsk	Donetsk People's Republic	40	Unknown	Airports and Aircraft
201101240016	2011-01-24	Russia	Domodedovo	Caucasus Emirate	38	168	Airports and Aircraft,Airports and Aircraft,Airports and Aircraft
201405050062	2014-05-05	Ukraine	Slovyansk	Donetsk People's Republic	35	33	Military,Private Citizens & Property
201501240081	2015-01-24	Ukraine	Mariupol	Donetsk People's Republic (suspected)	30	95	Private Citizens & Property,Private Citizens & Property,Military
200911270009	2009-11-27	Russia	Bologoye	Caucasus Emirate	26	100	Transportation
200908170012	2009-08-17	Russia	Sayano-Shushenskaya Dam	Riyadus-Salikhin Reconnaissance and Sabotage Battalion of Chechen Martyrs (suspected)	26	0	Utilities
201502130055	2015-02-13	Ukraine	Debaltseve	Donetsk People's Republic	25	Unknown	Private Citizens & Property
201705220006	2017-05-22	United Kingdom	Manchester	Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL)	23	119	Business,Private Citizens & Property,Private Citizens & Property

Εικόνα 4: Τα 20 περιστατικά με τα περισσότερα θύματα παγκοσμίως (2009 - 2017), (Πηγή:GTD,2018)

2.5.2. Ευρωπαϊκά Δεδομένα

Εικόνα 5: Εκρήξεις σε ΜΜΜ στη Δυτ.Ευρώπη (2009 - 2017), (Πηγή: GTD, 2018)

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμια Βάση Δεδομένων για την Τρομοκρατία, την περίοδο 2009 έως 2017 συνέβησαν 17 περιστατικά εκρήξεων σε Μέσα Μαζικής Μεταφοράς εκ των οποίων το ισχυρότερο (Βρυξέλλες, 22/03/2016) συνετέλεσε σε 17 θανάτους και 135 τραυματίες.

GTD ID	DATE	COUNTRY	CITY	PERPETRATOR GROUP	FATALITIES	INJURED	TARGET TYPE
201603220002	2016-03-22	Belgium	Brussels	Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL)	17	135	Transportation, Private Citizens & Property
201706200001	2017-06-20	Belgium	Brussels	Jihadi-inspired extremists	1	0	Transportation
201709150004	2017-09-15	United Kingdom	London	Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) (suspected)	0	29	Transportation
201409280056	2014-09-28	Spain	Bilbao	Basque Separatists	0	0	Transportation
201403160040	2014-03-16	United Kingdom	Belfast	Unknown	0	0	Transportation

Εικόνα 6: Οι 5 ισχυρότερες εκρήξεις σε ΜΜΜ στη Δυτ. Ευρώπη (2009 - 2017), (Πηγή: GTD, 2018)

Η διπλή έκρηξη των Βρυξελλών

Το πρωί της 22ας Μαρτίου 2016 πραγματοποιήθηκαν τρεις τρομοκρατικές επιθέσεις στις Βρυξέλλες. Δύο βόμβες εξερράγησαν στο αεροδρόμιο των Βρυξελλών, στο Ζάβεντεμ, και μια τρίτη στο σταθμό του μετρό Maalbeek, στο κέντρο της πόλης. Από τις επιθέσεις έχασαν τη ζωή τους 32 άνθρωποι διαφόρων εθνικοτήτων και οι τρεις δράστες ενώ άλλοι 300 άνθρωποι τραυματίστηκαν. Την ευθύνη των επιθέσεων ανέλαβε η τρομοκρατική οργάνωση Ντάες (Daesh).

Η πρώτη βόμβα εξερράγη στο αεροδρόμιο των Βρυξελλών, στον έλεγχο των εισιτηρίων, στο σημείο 11. Εννιά δευτερόλεπτα αργότερα έγινε η δεύτερη έκρηξη, στον έλεγχο των εισιτηρίων στο σημείο 2. Κάποιοι μάρτυρες δήλωσαν ότι πριν την πρώτη έκρηξη ακούστηκαν πυροβολισμοί

και κραυγές στα αραβικά, αλλά σύμφωνα με τις αρχές δεν υπήρξαν πυροβολισμοί. Από τις εκρήξεις έχασαν τη ζωή τους 18 άνθρωποι (κατά την επίθεση σκοτώθηκαν 14, ενώ άλλοι τέσσερις υπέκυψαν αργότερα στα τραύματά τους) καθώς και οι δύο από τους τρεις δράστες, ο Ιμπραχίμ Ελ Μπακράουι (Ibrahim El Bakraoui) και ο Νατζίμ Λααχράουι (Najim Laachraoui), Βέλγοι μαροκινής καταγωγής, που μετέφεραν τις δύο βόμβες στο αεροδρόμιο σε μεγάλες βαλίτσες. Μαζί τους ήταν ο επίσης Βέλγος μαροκινής καταγωγής Μοχάμεντ Αμπρινί (Mohamed Abrini), που μετέφερε μια τρίτη βόμβα αλλά δεν μπόρεσε να την ενεργοποιήσει καθώς το ωστικό κύμα από τη δεύτερη έκρηξη τον πέταξε μακριά από την βαλίτσα στην οποία είχε τη βόμβα.

Η τρίτη βόμβα βρέθηκε αργότερα και απενεργοποιήθηκε με ελεγχόμενη έκρηξη. Και στις τρεις βόμβες είχαν τοποθετηθεί καρφιά με σκοπό να προκληθούν όσο το δυνατόν περισσότερα θύματα.

Περίπου μια ώρα αργότερα, στις 9:11, μια άλλη βόμβα εξερράγη σε συρμό του μετρό που έφευγε από το σταθμό Maalbeek, κοντά στην έδρα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στο κέντρο των Βρυξελλών. Από την έκρηξη αυτή έχασαν τη ζωή τους άλλοι 17 άνθρωποι.

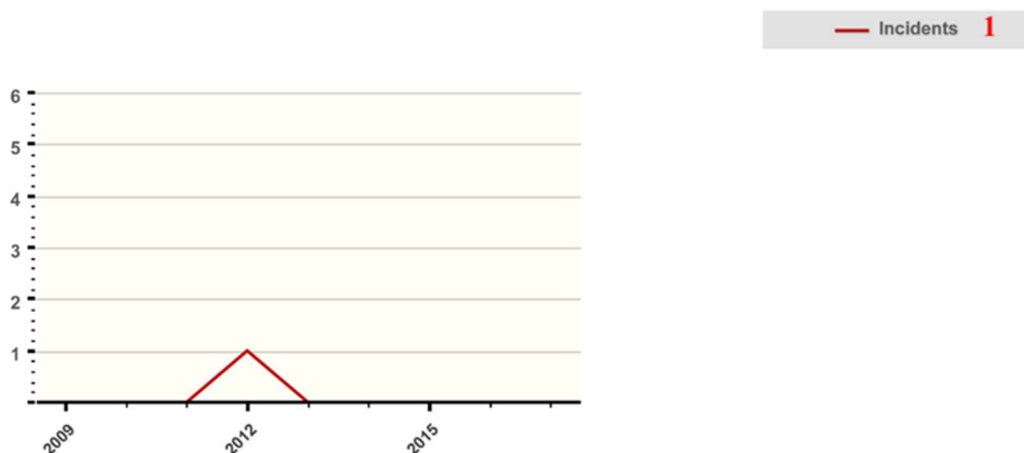
Τα περισσότερα από τα θύματα των επιθέσεων ήταν Βέλγοι. Οι υπόλοιποι νεκροί ήταν από περισσότερες από 10 χώρες: από τις ΗΠΑ, την Ολλανδία, τη Σουηδία, την Ιταλία, την Πολωνία, το Περού, την Κίνα, τη Γαλλία, την Λιβερία, το Μαρόκο και το Ηνωμένο Βασίλειο ενώ δύο είχαν διπλή υπηκοότητα.

Εξαγόμενα Συμπεράσματα

Από το παραπάνω περιστατικό συμπεραίνεται αρχικά ότι ποτέ δεν πρέπει να θεωρούμε ότι η έκρηξη θα είναι μία. Πρέπει οι ενέργειες μας να προσαρμόζονται στην ιδέα ότι έρχεται και επόμενο χτύπημα με ελάχιστο χρονική διαφορά προκειμένου να παραλύσει ο μηχανισμός αντίδρασης.

Δεύτερον, συνάγεται το συμπέρασμα ότι ο τρομοκράτης μπορεί να είναι ο οποιοσδήποτε και δεν είναι πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι η είσοδος αλλοεθνών σε μία χώρα σημαίνει αυτόματα και αύξηση πιθανοτήτων κάποιου τρομοκρατικού χτυπήματος. Έτσι έπεται ότι ο κρατικός μηχανισμός πρέπει να είναι συνεχώς σε ετοιμότητα διαχείρισης τέτοιων καταστάσεων.

2.5.3. Ελληνικά Δεδομένα

Εικόνα 7: Περιστατικά Εκρήξεων σε ΜΜΜ στην Ελλάδα (2009 - 2017), (Πηγή: GTD, 2018)

Εκρηκτικός Μηχανισμός στο Σταθμό Μετρό του Αιγάλεω

Στις 25 Φεβρουαρίου 2012 ένας εμπρηστικός μηχανισμός εντοπίστηκε από τον μηχανοδηγό του μετρό στο τελευταίο βαγόνι του συρμού που μόλις είχε εκτελέσει το δρομολόγιο Εθνική Άμυνα - Αιγάλεω κι ετοιμαζόταν να αναχωρήσει για το αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος». Η βόμβα αποτελείτο από ένα τετράλιτρο μπιτόνι βενζίνης, ρολόι, οκτώ μπαταρίες, διακόπτη. Το ηλεκτρικό μέρος της βόμβας βρισκόταν σε ένα τάπερ , ενώ όλος ο εμπρηστικός μηχανισμός είχε τοποθετηθεί σε μια νάιλον σακούλα.

Αξιωματικός της ΕΛΑΣ δήλωσε «έχουμε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η βόμβα μεταφέρθηκε από τον δράστη ο οποίος κατέβηκε στον σταθμό του Αιγάλεω ή σε έναν -δύο σταθμούς νωρίτερα. Πάντως το γεγονός ότι την βόμβα ανακάλυψε οι μηχανοδηγός και όχι κάποιος από τους επιβάτες μας οδηγεί να θεωρούμε πιθανότερο ότι ο μεταφορέας της αποβιβάστηκε στο Αιγάλεω Είναι προφανές ότι η βόμβα προοριζόταν για το μετρό. Κι αυτό γιατί αν είχε στόχο να μεταφέρει την βόμβα με το μετρό για κάποιον άλλο στόχο , εκτιμούμε ότι θα είχε διαφορετική συσκευασία άλλωστε και γιατί απ' όσο έχουμε ερευνήσει δεν συνέβη οτιδήποτε απρόοπτο μέσα στον συρμό που να τον ανάγκασε να αφήσει την βόμβα.»

2.6. Η αντιτρομοκρατική στρατηγική της ΕΕ

Το 2005, το Συμβούλιο υιοθέτησε την αντιτρομοκρατική στρατηγική της ΕΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας σε παγκόσμιο επίπεδο και για την ενίσχυση της ασφάλειας της Ευρώπης.

Η στρατηγική επικεντρώνεται σε τέσσερις πυλώνες:

- πρόληψη
- προστασία
- καταδίωξη
- αντίδραση

Σε όλους τους πυλώνες, η στρατηγική αναγνωρίζει τη σημασία που έχει η συνεργασία με τρίτες χώρες και διεθνείς φορείς.

Πρόληψη

Η αντιμετώπιση των αιτιών της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης από τρομοκρατικές οργανώσεις αποτελεί κύρια προτεραιότητα της ΕΕ. Για τον σκοπό αυτόν, το 2008, το Συμβούλιο θέσπισε στρατηγική της ΕΕ για την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης τρομοκρατών.

Η στρατηγική αναθεωρήθηκε τον Ιούνιο του 2014 υπό το πρίσμα των εξελισσόμενων τάσεων, όπως οι μεμονωμένοι δράστες τρομοκρατικών επιθέσεων, οι αλλοδαποί μαχητές και η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τους τρομοκράτες.

Προστασία

Η προστασία των πολιτών και των υποδομών και η μείωση της τρωτότητας στις επιθέσεις συνθέτουν τη δεύτερη προτεραιότητα της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής της ΕΕ.

Καταδίωξη

Η ΕΕ επιδιώκει να πλήξει την ικανότητα σχεδιασμού και οργάνωσης των τρομοκρατών και να εξασφαλίσει την προσαγωγή τους στη δικαιοσύνη.

Αντίδραση

Η προετοιμασία, η διαχείριση και η ελαχιστοποίηση των συνεπειών των τρομοκρατικών επιθέσεων είναι ο τέταρτος στόχος της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής της ΕΕ.

Συνεργασία με διεθνείς εταίρους

Η αντιτρομοκρατική στρατηγική της ΕΕ πρέπει να λειτουργεί σε παγκόσμια κλίμακα. Είναι προφανές ότι η ασφάλεια της ΕΕ συνδέεται στενά με την κατάσταση σε άλλες χώρες, ιδίως τις γειτονικές.

Τον Ιούνιο του 2014, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε μια αποτελεσματική αντιτρομοκρατική πολιτική που να συνδυάζει τόσο τις εσωτερικές όσο και τις εξωτερικές πτυχές. Τον Φεβρουάριο του 2015, οι ηγέτες της ΕΕ τόνισαν την ανάγκη περαιτέρω συνεργασίας της ΕΕ με τρίτες χώρες σε θέματα ασφάλειας και καταπολέμησης της τρομοκρατίας.

Η συνεργασία με τις ΗΠΑ είναι θεμελιώδες στοιχείο της στρατηγικής της ΕΕ. Τα τελευταία χρόνια έχουν συναφθεί συμφωνίες συνεργασίας σε τομείς όπως η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, οι μεταφορές και τα σύνορα, η αμοιβαία νομική συνδρομή και η έκδοση. Οι αρχές των ΗΠΑ συνεργάζονται όλο και στενότερα με την Europol και την Eurojust.

Η ΕΕ συνεργάζεται με τον ΟΗΕ και το Παγκόσμιο Φόρουμ κατά της Τρομοκρατίας, καθώς και με περιφερειακούς οργανισμούς, όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΑΣΕ, ο Σύνδεσμος των Αραβικών Κρατών και ο Οργανισμός Ισλαμικής Συνεργασίας, μεταξύ άλλων.

Κεφάλαιο 3.

Πολιτική Προστασία στην Ελλάδα

3.1. Ορισμός

Με τον όρο πολιτική προστασία προσδιορίζεται, γενικά ένα σύνολο δράσεων, οι οποίες έχουν σκοπό την προστασία των ατόμων και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος από τις φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές. Οι δράσεις πολιτικής προστασίας καλύπτουν όλες τις φάσεις διαχείρισης καταστροφών, εκτάκτων αναγκών και κρίσεων με στόχο την πρόληψη των ίδιων των καταστροφών ή/και το μετριασμό των συνεπειών από την εκδήλωση επικίνδυνων φαινομένων, συμβάντων ή κινδύνων, μέσα από διαδικασίες και μέτρα πρόληψης και προετοιμασίας, απόκρισης του συστήματος - αντιμετώπισης και αποκατάστασης. Εξ ορισμού, λοιπόν μια πολιτική Πολιτικής Προστασίας αναφέρεται στη διαχείριση κινδύνου καταστροφής.

3.2. Ιστορική Αναδρομή της Πολιτικής Προστασίας στην Ελλάδα

3.2.1. Ν. 2307/15-06-1995 «Προσαρμογή νομοθεσίας αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών στις διατάξεις για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις»

Αναλύοντας τα σημεία καμπής της πορείας της Πολιτικής Προστασίας στο χρόνο παρατηρούμε ότι μία σημαντική προθήκη έγινε με το Ν. 2307/15-06-1995 σύμφωνα με τον οποίο σε κάθε περιφέρεια συνίσταται και λειτουργεί Τμήμα Πολιτικής Σχεδίασης Έκτακτης Ανάγκης (άρθρο 10), καθιστώντας την Περιφέρεια συνυπεύθυνη στον συντονισμό και διαχείριση του προσωπικού και των μέσων που διαθέτει, με σκοπό τη συνδρομή στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, σε περιπτώσεις εκτεταμένων καταστροφών και ζημιών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι νομαρχίες έχουν την κύρια ευθύνη σχεδιασμού και εφαρμογής των σχεδίων έκτακτης ανάγκης ήδη από το 1974 με το Ν.Δ. 17/1974 «Περί Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης», όπου στο Άρθρο 9 αναγράφεται ότι σε κάθε νομό του κράτους υπεύθυνος για την πολιτική σχεδίαση και εφαρμογή έκτακτης ανάγκης είναι ο Νομάρχης.

3.2.2. Ν. 2344/11-10-1995 «Οργάνωση Πολιτικής Προστασίας και άλλες διατάξεις»

Η θεσμοθέτησή της πολιτικής προστασίας τοποθετείται τον Οκτώβριο του 1995 όπου με το Ν. 2344/11-10-1995 συνίσταται η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας η οποία υπάγεται

στο Υπουργείο Εσωτερικών. Τα μέτρα σχεδιασμού και εφαρμογής λαμβάνονται σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο. Ο συντονισμός των μέτρων πολιτικής προστασίας γίνεται από το Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας σε περιπτώσεις γενικών καταστροφών μεγάλης έκτασης, από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας περιφέρειας σε περιπτώσεις τοπικών καταστροφών μικρής έκτασης και από τον οικείο Νομάρχη σε καταστροφές τοπικού επιπέδου.

3.2.3. Ν. 2641/15-09-1998 «Παλλαϊκή άμυνα και άλλες διατάξεις»

Επόμενη σημαντική διάταξη, σχετική με την πολιτική προστασία, δημοσιοποιείται το 1998 με το Ν. 2641/15-09-1998, όπου εισάγεται ο όρος της Παλλαϊκής Άμυνας. Αν και ο σκοπός της σε ειρηνική περίοδο είναι η τοπική και πολιτική άμυνα, προστίθεται και η Πολιτική Προστασία (άρθρο 1), οπότε και επαναλαμβάνεται ο ορισμός που είχε ήδη χρησιμοποιηθεί στο Ν. 2344/1995. Στα πλαίσια της Παλλαϊκής Άμυνας, περιγράφεται η έννοια του τμήματος και της ενίσχυσης αυτού, ορισμοί οι οποίοι συνδέονται με το επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης που συγκροτούνται οι προαναφερόμενες ομάδες (τμήμα στα όρια των δήμων, ενίσχυση στα όρια των νομών). Στο άρθρο 6, αν και τονίζεται ότι τα τμήματα Παλλαϊκής Άμυνας (Π.ΑΜ.) υπάγονται στις οικείες στρατιωτικές διοικήσεις, διευκρινίζεται ότι σε περιπτώσεις καταστροφών και δράσεων στα πλαίσια της Πολιτικής Προστασίας, συντονίζονται από τους αντίστοιχους νομάρχες.

Από τα υπόλοιπα άρθρα της διάταξης, ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα σημεία εκείνα στο οποία γίνεται ξεκάθαρη αναφορά σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών, οπότε και τα τμήματα Π.ΑΜ. ενεργοποιούνται, σε περίοδο ειρήνης, κατόπιν απόφασης του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας ή του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας για θέματα Πολιτικής Προστασίας (άρθρο 2). Αξίζει να αναφερθεί ότι ο νομοθέτης προβλέπει πως τις θέσεις των οργανικών φορέων Π.ΑΜ. των δύο επιπέδων τοπικής αυτοδιοίκησης (νομαρχιών και περιφερειών), προϊστάμενοι μπορούν να τοποθετηθούν απόστρατοι αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων, κατόπιν ανάκλησής τους στη ενέργεια και οι οποίοι θα αναλάμβαναν και τα καθήκοντα του προϊσταμένου, των αντίστοιχων τμημάτων ή γραφείων Πολιτικής Προστασίας Περιφερειών και Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων. (*)

3.2.4. Υ.Α. 770 του 1999 «Κανονισμός οργάνωσης του Κέντρου Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας (ΚΕΠΠ)»

Με την Υ.Α. 770 του 1999, διατυπώνεται η οργάνωση και λειτουργία του ΚΕΠΠ το οποίο έχει ως αποστολή το γενικό συντονισμό των διατιθέμενων δυνάμεων και μέσω πολιτικής προστασίας της χώρας, για την αντιμετώπιση ενός καταστροφικού φαινομένου.

3.2.5. Ν. 3013/2002 (ΦΕΚ-102 Α') «Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις»

Επόμενο σημείο σταθμός είναι ο Ν. 3013/2002 (ΦΕΚ-102 Α') όπου θέτονται ουσιώδη στοιχεία περί της λειτουργίας της. Αρχικά με το άρθρο 1 καθορίζεται ο σκοπός της ΠΠ, η οποία αποβλέπει στην προστασία της ζωής, υγείας και περιουσίας των πολιτών από φυσικές (ταχείας ή βραδείας εξέλιξης), τεχνολογικές (συμπεριλαμβανομένων βιολογικών, χημικών και πυρηνικών συμβάντων) και λοιπές καταστροφές που προκαλούν καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, κατά τη διάρκεια ειρηνικής περιόδου. Στο πλαίσιο του ίδιου σκοπού περιλαμβάνεται η μέριμνα για τα υλικά

και πολιτιστικά αγαθά, τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και τις υποδομές της χώρας, με στόχο την ελαχιστοποίηση των συνεπειών των καταστροφών.

Στο δεύτερο μέρος αναλύονται τα κεντρικά όργανα του κράτους τα οποία είναι:

- Διυπουργική Επιτροπή Εθνικού Σχεδιασμού Πολιτικής Προστασίας (Άρθρο 4)
- Κεντρικό Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής Προστασίας (Άρθρο 5)
- Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (Άρθρο 6)
- Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας

Ο Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας έχει την ευθύνη του συντονισμού και της επίβλεψης του έργου της πολιτικής προστασίας σε ολόκληρη την επικράτεια.

Έπειτα αναφέρονται τα αποκεντρωμένα όργανα Πολιτικής Προστασίας.

- Γενικοί Γραμματείς των Περιφερειών,

Στην κάθε έδρα Περιφέρειας συνίσταται Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας, η οποία υπάγεται απευθείας στο Γ. Γ της Περιφέρειας.

- Νομάρχες

Στην κάθε έδρα κάθε Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και κάθε Νομαρχιακού Διαμερίσματος συνίσταται, ως οργανική μονάδα, Γραφείο Πολιτικής Προστασίας, το οποίο υπάγεται απευθείας στο Νομάρχη, καθώς επίσης και Συντονιστικό Νομαρχιακό όργανο

- Δήμαρχοι και οι Πρόεδροι των κοινοτήτων.

Στην έδρα κάθε δήμου συνίσταται Συντονιστικό Τοπικό Όργανο

3.2.6. Υ.Α. 1299/2003 (ΦΕΚ 423 Β΄/10-4-2003) «Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας»

Το 2003 με την Υ.Α. 1299/2003 (ΦΕΚ 423 Β΄/10-4-2003) συντάσσεται το Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας με το κωδικό όνομα «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ». Με το σχέδιο αυτό επιδιώκεται η διαμόρφωση ενός συστήματος αποτελεσματικής αντιμετώπισης καταστροφικών φαινομένων και ως εκ τούτου, στα πλαίσια του δυνατού, της προστασίας της ζωής, της υγείας και της περιουσίας των πολιτών και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Επίσης, εισάγονται συστήματα κινητοποίησης πολιτικής προστασίας τα οποία χωρίζονται στις εξής φάσεις:

- ΦΑΣΗ 1: Συνήθης ετοιμότητα (Κωδικός Σ)
- ΦΑΣΗ 2: Αυξημένη ετοιμότητα (Κωδικός Α)
- ΦΑΣΗ 3: Άμεση κινητοποίηση – Επέμβαση (Κωδικός Ε)
- ΦΑΣΗ 4: Αποκατάσταση – Αρωγή

Τέλος, το Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης οργανώνει και λειτουργεί σε 24ωρη βάση Κέντρο Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας (ΚΕΕΠ) καταλλήλως εξοπλισμένο.

3.2.7. Π.Δ. 151 του 2004 «Οργανισμός ΓΓΠΠ» & Υ.Α. 3384/2006 (ΦΕΚ 776/2006)

Με το Π.Δ. 151 του 2004 εισάγεται η οργανωτική δομή και η στελέχωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, ενώ με την Υ.Α. 3384/2006 (ΦΕΚ 776/2006) γίνεται η συμπλήρωση του Γενικού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας με το Ειδικό Σχέδιο «Διαχείρισης Ανθρώπινων Απωλειών».

3.2.8. Ν. 3613/2007 «Ρυθμίσεις θεμάτων ΓΓΠΠ»

Με τον Ν. 3613/2007 παρουσιάζονται δύο σημαντικές προσθήκες καθώς, εγκρίνεται ως νόμιμη η σχετική σύμβαση για την έγκριση λειτουργίας του ενιαίου ευρωπαϊκού αριθμού κλήσης έκτακτης ανάγκης (112), από τα δίκτυα του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδος (Ο.Τ.Ε.) και τις εταιρίες κινητής τηλεφωνίας. (άρθρο 18)

Επίσης προστίθεται ότι η οργανωμένη απομάκρυνση των πολιτών από μία περιοχή για λόγους προστασίας της ζωής ή της υγείας τους από εξελισσόμενη ή από επικείμενη καταστροφή εντάσσεται στις δράσεις Πολιτικής Προστασίας.

Η λήψη της απόφασης για την οργανωμένη απομάκρυνση των πολιτών αποτελεί ευθύνη των κατά τόπους Δημάρχων και Προέδρων Κοινοτήτων, οι οποίοι έχουν το συντονισμό του έργου πολιτικής προστασίας για την αντιμετώπιση της καταστροφής σε τοπικό επίπεδο. Όταν η εξελισσόμενη ή επικείμενη καταστροφή μπορεί να επηρεάσει πάνω από ένα Δήμο ή Κοινότητα, η απόφαση λαμβάνεται από τον αρμόδιο Νομάρχη.

Στις περιπτώσεις γενικών καταστροφών ή καταστροφών μεγάλης έντασης, η ανωτέρω απόφαση λαμβάνεται από τον Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας ή τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας και εκτελείται από τους αρμόδιους Νομάρχες, Δημάρχους και Προέδρους Κοινοτήτων. Η λήψη της απόφασης βασίζεται στις εισηγήσεις των φορέων που κατά περίπτωση έχουν την ευθύνη περιορισμού των επιπτώσεων από την εξέλιξη της καταστροφής.

3.2.9. Ν.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης»

Το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί την πιο πρόσφατη διοικητική μεταρρύθμιση της χώρας μας, που εισήχθη με το Ν.3852/2010.

Η εφαρμογή του «Καλλικράτη» δημιουργεί νέα δεδομένα στο χώρο του σχεδιασμού και της διαχείρισης γενικότερα κινδύνου καταστροφής, μέσα από τροποποιήσεις σε αρμοδιότητες (χωρικές, θεσμικές), έως και στη δυναμικότητα σε πόρους (ανθρώπινο δυναμικό και μέσα) σε φορείς/δομές νέες, που όμως κάποιες από αυτές δε διαθέτουν προηγούμενη εμπειρία σε σχεδιασμό και σε θέματα διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων.

Η διοικητική δομή της χώρας σας διαρθρώνεται σε τρία διοικητικά επίπεδα:

- την κεντρική κρατική διοίκηση (κυβερνητικά υπουργεία και κεντρικές δημόσιες υπηρεσίες),
- την αποκεντρωμένη κρατική διοίκηση (7 Αποκεντρωμένες διοικήσεις) και
- την τοπική αυτοδιοίκηση, η οποία χωρίζεται επιπλέον σε δύο επίπεδα: Α΄ βαθμού (325 δήμοι) και Β΄ βαθμού (13 περιφέρειες).

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (Α΄ και Β΄ βαθμού) έχουν σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 102) διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια.

Το ίδιο άρθρο αναφέρει ότι «Υπέρ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων». Αυτό σημαίνει ότι οι τοπικές υποθέσεις αντιμετωπίζονται σε όσο χαμηλότερο επίπεδο γίνεται (όσο είναι δυνατό πιο κοντά στον πολίτη) και οι διοικητικές βαθμίδες υψηλότερου επιπέδου αναλαμβάνουν τις δραστηριότητες εκείνες που δεν μπορούν να ασκηθούν αποτελεσματικά στο χαμηλότερο επίπεδο (αρχή της επικουρικότητας).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το Άρθρο 4 που αφορά στις σχέσεις δήμων και περιφερειών, το οποίο αναφέρει «Μεταξύ των δύο βαθμών τοπικής αυτοδιοίκησης δεν υφίστανται σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας, αλλά συνεργασίας και συναλληλίας, οι οποίες αναπτύσσονται βάσει του νόμου, κοινών συμφωνιών, καθώς και με το συντονισμό κοινών δράσεων»

Οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις συγκροτούνται ως ενιαίες μονάδες για τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες του κράτους και ασκούν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα στις κρατικές υποθέσεις της περιφέρειάς τους, σύμφωνα με το άρθρο 101 του Συντάγματος.

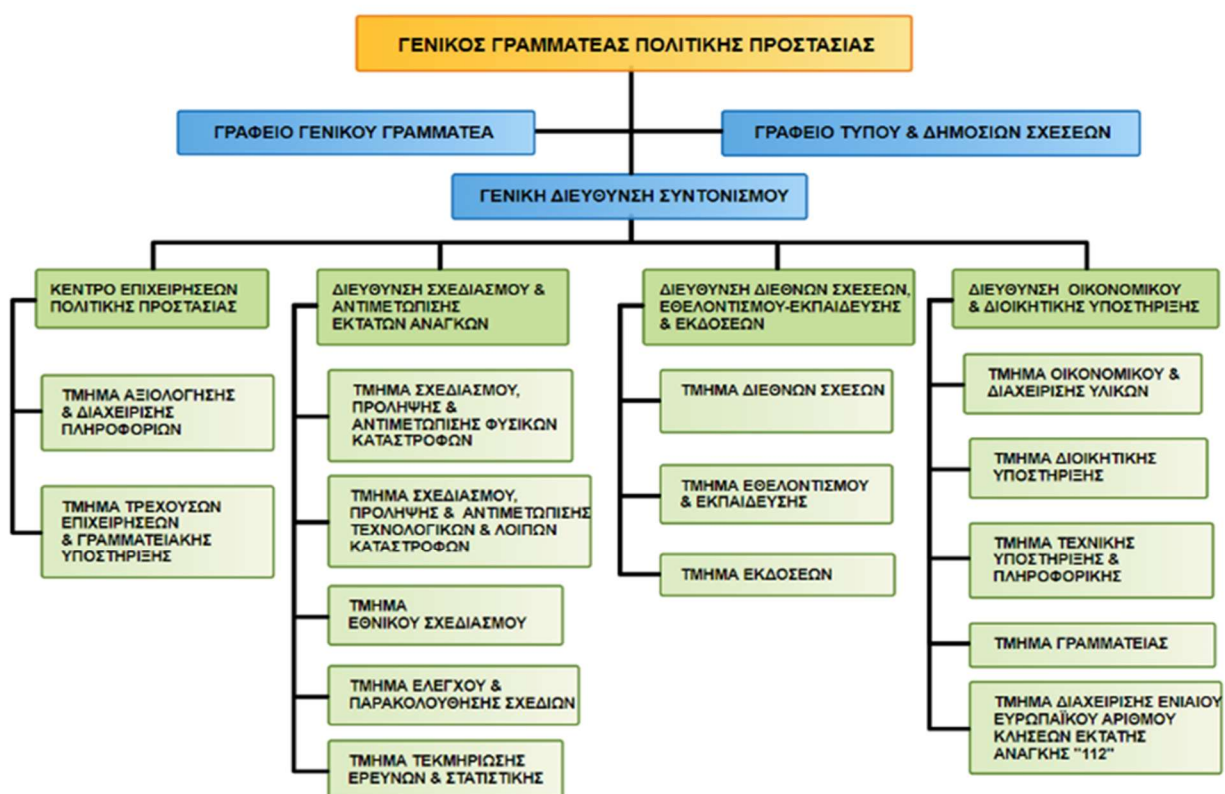
Επιπλέον εισάγεται η έννοια της Μητροπολιτικής περιφέρειας σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη με επιπλέον αρμοδιότητες και ξεχωριστό τομέα πολιτικής προστασίας και ασφάλειας.

3.2.10. Ν. 4249/2014 «Αναδιοργάνωση της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση Υπηρεσιών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και ρύθμιση λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις.»

Το 2014 με το Ν. 4249/2014 παρουσιάζεται ο εκσυγχρονισμός της ΓΓΠΠ, της οποίας προϊστάται ο Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας και πλέον υπάγεται στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη.

Έχει ως αποστολή τη μελέτη, το σχεδιασμό, την οργάνωση και το συντονισμό της δράσης για την εκτίμηση του κινδύνου, την πρόληψη, ετοιμότητα, ενημέρωση και αντιμετώπιση των φυσικών, τεχνολογικών και λοιπών καταστροφών ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, το συντονισμό των δράσεων αποκατάστασης, τον έλεγχο της εφαρμογής των ανωτέρω, καθώς και την ενημέρωση του κοινού για τα ζητήματα αυτά. Επίσης, οργανώνει και εποπτεύει το Σύστημα Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας. Στο πλαίσιο της ανωτέρω αποστολής στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας υπάγεται το Πυροσβεστικό Σώμα, το οποίο συνιστά τον επιχειρησιακό της βραχίονα.

Το ισχύον οργανόγραμμα φαίνεται παρακάτω:

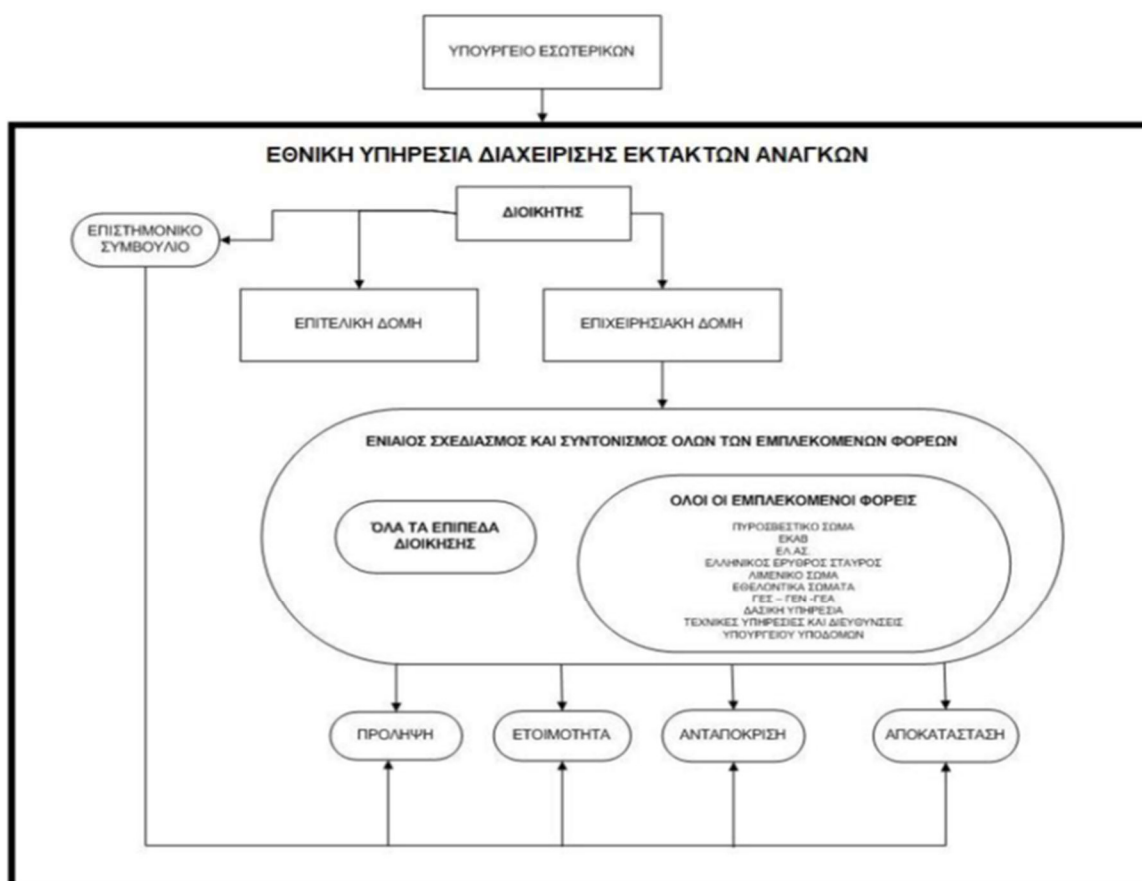
Εικόνα 8: Οργανόγραμμα ΓΓΠΠ (Πηγή: www.civilprotection.gr, 2018)

3.3. Συγκρότηση Εθνικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών

Στις 9 Αυγούστου 2018 και μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές στο Μάτι και την Κινέτα, ο Πρωθυπουργός της Χώρας προανήγγειλε την άμεση συγκρότηση Εθνικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών με επικεφαλής Διοικητή, εγνωσμένης εμπειρίας και επιχειρησιακής ικανότητας, καθώς και επιχειρησιακής επάρκειας, που θα επιλέγεται από ανεξάρτητη επιτροπή εμπειρογνομόνων και η απόφαση αυτή θα επικυρώνεται από τη διάσκεψη των προέδρων της Βουλής. Ο Διοικητής θα πλαισιώνεται από μόνιμο διαρκές επιστημονικό συμβούλιο με εκπροσώπους όλων των ερευνητικών και επιστημονικών ιδρυμάτων που έχουν ρόλο στη διαχείριση των φυσικών καταστροφών. Η Υπηρεσία θα υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών, σε ρόλο ενιαίου φορέα, στα πρότυπα των πλέον προηγμένων χωρών στον τομέα.

Η νέα Υπηρεσία θα έχει την ευθύνη του συντονισμού των δράσεων όλων των εμπλεκόμενων φορέων, σε όλα τα επίπεδα διοίκησης, στις φάσεις της πρόληψης, της ετοιμότητας, της ανταπόκρισης και της αποκατάστασης, στο πλαίσιο μιας ολιστικής προσέγγισης για τη διαχείριση των εκτάκτων αναγκών.

Τυπικό οργανόγραμμα της νέας υπηρεσίας φαίνεται παρακάτω:

Εικόνα 9: Οργανόγραμμα ΕΥΔΕΑ (Πηγή: www.civilprotection.gr, 2018)

3.4. Πολιτική Προστασία και Αντιτρομοκρατία

Την παρούσα χρονική περίοδο σε θέματα τρομοκρατίας και των προεκτάσεων της, αρμόδιος φορέας είναι η Ελληνική Αστυνομία (ΕΛΑΣ) η οποία σύμφωνα με το Π.Δ. 178/2014 «Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας» έχει ειδική διεύθυνση η οποία ασχολείται αποκλειστικά με θέματα τρομοκρατίας.

Ονομάζεται Διεύθυνση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας (Δ.Α.Ε.Ε.Β.), εδρεύει στην Αττική, η τοπική της αρμοδιότητα εκτείνεται σε ολόκληρη την επικράτεια και διαρθρώνεται στα ακόλουθα Τμήματα:

1. Τμήμα Αντιμετώπισης Εσωτερικής Τρομοκρατίας,
2. Τμήμα Αντιμετώπισης Διεθνούς Τρομοκρατίας,
3. Τμήμα Προστασίας Κράτους και Πολιτεύματος,
4. Τμήμα Επιχειρήσεων και Ειδικών Ελέγχων,
5. Τμήμα Διοικητικής και Τεχνικής Υποστήριξης και
6. Τμήμα Διαχείρισης Πληροφοριών και Στρατηγικής.

3.5. Σύστημα Πολιτικής Προστασίας της Ελλάδας

Η κεντρική υπηρεσία που συντονίζει τις δράσεις πολιτικής προστασίας σε εθνικό επίπεδο είναι η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, ο Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας και το Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων, η Συντονιστική Αρχή Πολιτικής Προστασίας (Σ.Α.Π.Π.) και το Πυροσβεστικό Σώμα.

Η γενική ευθύνη συντονισμού των ενεργειών για όλες τις καταστροφές, εκτός από τις δασικές πυρκαγιές, ανήκει στο όργανο πολιτικής προστασίας (Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας, Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης, Περιφερειάρχη, Αντιπεριφερειάρχη ή Δήμαρχο) στη χωρική αρμοδιότητα του οποίου βρίσκεται η καταστροφή και σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας.

Για την υποστήριξη της διαδικασίας λήψης απόφασης του αρμόδιου οργάνου Πολιτικής Προστασίας, προβλέπονται τα Συντονιστικά Όργανα για θέματα Πολιτικής Προστασίας, ανά επίπεδο διαχείρισης. (Υ.Α 7575/18-10-2016)

3.5.1. Εθνικό Επίπεδο Διαχείρισης

Κεντρικά Όργανα Σχεδιασμού και Εφαρμογής Πολιτικής Προστασίας

- Διϋπουργική Επιτροπή Εθνικού Σχεδιασμού Πολιτικής Προστασίας (Δ.Ε.Ε.Σ.Π.Π.)
- Κεντρικό Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής Προστασίας (Κ.Σ.Ο.Π.Π.)
- Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας
- Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας

Αποκεντρωμένα Όργανα Σχεδιασμού και Εφαρμογής Πολιτικής Προστασίας

- Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας
- Περιφερειάρχης - Αυτοτελής Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας - Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής Προστασίας (ΣΟΠΠ) σε επίπεδο Αντιπεριφέρειας
- Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής & Ενότητα Θεσσαλονίκης – Μητροπολιτικό Συντονιστικό Όργανο (Μ.Σ.Ο.)
- Δήμαρχος - Οργανική Μονάδα Πολιτικής Προστασίας - Συντονιστικό Τοπικό Όργανο (ΣΤΟ)

3.5.2. Αποκεντρωμένο Επίπεδο Διαχείρισης

Στους Οργανισμούς των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, προβλέπεται Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας αρμόδια για το σχεδιασμό και την οργάνωση σε θέματα πρόληψης, ενημέρωσης και αντιμετώπισης των καταστροφών ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, καθώς και για το συντονισμό όλων των Υπηρεσιών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης για την εξασφάλιση της ετοιμότητας, την αντιμετώπιση των καταστροφών και την αποκατάσταση των ζημιών. Αποτελείται από δύο Οργανικές Μονάδες σε επίπεδο Τμήματος, το Τμήμα Σχεδιασμού και Πρόληψης και το Τμήμα Αντιμετώπισης και Αποκατάστασης.

3.5.3. Το Πρόβλημα

Οι επιχειρησιακά εμπλεκόμενοι φορείς, όπως το Πυροσβεστικό Σώμα, η Ελληνική Αστυνομία, το ΕΚΑΒ, κ.α., διαθέτουν και αυτοί περιφερειακές υπηρεσίες. Αυτό που παρατηρείται όμως, η μη ταύτιση των χωρικών ορίων των αρμοδιοτήτων τους με τα χωρικά όρια των διοικητικών δομών των αποκεντρωμένων διοικήσεων, και μάλιστα οι περιφερειακές διοικήσεις των υπηρεσιών αυτών σε περιφερειακό επίπεδο, αντιστοιχούν με τις 13 πρώην Περιφέρειες.

Η ταύτιση των ορίων θα συνέβαλε στο καλύτερο συντονισμό των δράσεων και ενεργειών, τόσο προ-καταστροφικά, όσο και μετα-καταστροφικά, στην αμεσότερη και πιο αποτελεσματική απόκριση και στην ορθότερη διαχείριση των πόρων. Προς την απαιτητή αυτή κατεύθυνση έχουν αρχίσει να κινούνται οι νέοι οργανισμοί και οι αναδιαρθρώσεις των επιχειρησιακών αυτών δομών, ωστόσο παραμένουν ακόμη εμφανείς αποκλίσεις από αυτό το στόχο

3.5.4. Τοπικό Επίπεδο Διαχείρισης

Η ενδυνάμωση της διαχείρισης κινδύνου καταστροφής, ως έκφραση τοπικής πολιτικής, έχει αναδειχθεί από έρευνες στις δεκαετίες 1970 και 1980, που προσπάθησαν να μεταφέρουν την έμφαση κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών μείωσης του κινδύνου καταστροφών από την ανάλυση κινδύνου και τις top - down πολιτικές, στην ανάλυση τρωτότητας και τις πολιτικές στο επίπεδο, μέχρι και το επίπεδο της κοινότητας (το μικρότερο διοικητικά επίπεδο).

Αυτές οι πολιτικές είναι γνωστές ως Community Based Disaster Risk Reduction – CBDRR πολιτικές. Οι CBDRR πολιτικές συνίσταται στην χρήση εσωτερικά καλλιεργημένων, πολιτιστικά και κοινωνικά αποδεκτών, οικονομικά και πολιτικά πραγματοποιήσιμων πολιτικών, για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας μίας τοπικής κοινότητας από την ίδια την κοινότητα.

Κύριος σκοπός είναι η πρόληψη κινδύνου καταστροφής στις δομές αυτές, ο τοπικός σχεδιασμός και η ετοιμότητα ενσωματώνοντας τα τοπικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας, η προετοιμασία τοπικών δομών και πόρων (ανθρώπινο δυναμικό και μέσα), η άμεση απόκριση και αξιοποίηση του τοπικού μηχανισμού πολιτικής προστασίας σε περίπτωση καταστροφής, καθώς και η αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και η αποκατάσταση των επιπτώσεων της καταστροφής.

3.5.5. Η Διαχείριση σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Στην Ελλάδα, η εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης», όπως έχει ήδη αναφερθεί, ενδυνάμωσε το ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η διεύρυνση των χωρικών και των θεσμικών αρμοδιοτήτων, ιδιαίτερα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση Α΄ βαθμού, δύναται να υποστηρίξει και τον ξεχωριστό ρόλο του τοπικού επιπέδου στη διαχείριση κινδύνου καταστροφής, που υποδεικνύει η διεθνής και εθνική πρακτική στο θέμα αυτό. Σύμφωνα με την υφιστάμενη δομή, ένας Δήμος δύναται να κληθεί να αντιμετωπίσει την εκδήλωση ενός κινδύνου εντός των χωρικών του ορίων και θα πρέπει συνεπώς να προετοιμαστεί, να σχεδιάσει, προκειμένου να μπορεί να διαχειριστεί την καταστροφή στα όρια του, αξιοποιώντας κατάλληλα και ορθολογικά τους απαιτούμενους πόρους (δυναμικό και μέσα). Ενισχύεται δε, αν αυτό απαιτηθεί, από τον Β΄ Βαθμό της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης των ίδιων χωρικών αρμοδιοτήτων, εκεί όπου υπάρχουν συμπληρωματικές αρμοδιότητες.

Το Τοπικό Επίπεδο Διαχείρισης του κινδύνου καταστροφών και κρίσεων αφορά στην Ελλάδα, στις δομές Α΄ και Β΄ βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δηλαδή Δήμοι και Περιφέρειες αντίστοιχα, και τους τοπικά εμπλεκόμενους Επιχειρησιακά Φορείς.

3.5.5.1 Περιφέρειες και Πολιτική Προστασία – Β' Βαθμού Τοπική Αυτοδιοίκηση

Οι Περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν το δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Όσον αφορά στη διοικητική δομή των Περιφερειών, οι υπηρεσίες των Περιφερειών διακρίνονται σε Κεντρική Υπηρεσία και περιφερειακές υπηρεσίες.

Η Αυτοτελής Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας λειτουργεί στην Κεντρική Υπηρεσία της Περιφέρειας. Ενώ, όμως τα Τμήματα αυτά υπάγονται ιεραρχικά στην αντίστοιχη Διεύθυνση της Περιφέρειας, οι κύριες αρμοδιότητες Πολιτικής Προστασίας σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας ασκούνται από τον εκλεγμένο Αντιπεριφερειάρχη, ο οποίος μάλιστα προεδρεύει του πρωτοεμφανιζόμενου «Συντονιστικού Όργανου Πολιτικής Προστασίας της Περιφερειακής Ενότητας» (Σ.Ο.Π.Π.).

Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής Προστασίας (Σ.Ο.Π.Π.)

Έχει ως αποστολή την υποβοήθηση του έργου του αρμόδιου άμεσα εκλεγόμενου Αντιπεριφερειάρχη για την διάθεση και το συντονισμό δράσης του απαραίτητου δυναμικού και μέσων για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση καταστροφών στην Περιφερειακή Ενότητά του, κατά το μέρος που τον αφορά και εμπλέκεται, σύμφωνα με τις οδηγίες και τις κατευθύνσεις που του παρέχει ο Περιφερειάρχης.

Μητροπολιτικό Συντονιστικό Όργανο (Μ.Σ.Ο)

Η σύγκληση του Μ.Σ.Ο. λαμβάνει χώρα κατόπιν εντολής του Περιφερειάρχη Αττικής και εφόσον αυτός το κρίνει αναγκαίο για την επίλυση ζητημάτων συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων στην αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών λόγω καταστροφών.

3.5.5.2 Δήμοι και Πολιτική Προστασία – Α' Βαθμού Τοπική Αυτοδιοίκηση

Το έργο του Δήμου υλοποιείται μέσω της λειτουργίας Γραφείου Πολιτικής Προστασίας όπως προβλέπεται στο πλαίσιο της υφιστάμενης οργανικής διάρθρωσης του Δήμου, με αρμοδιότητες που αφορούν στην εξασφάλιση της αναγκαίας οργάνωσης και υποδομής για τη λήψη μέτρων πολιτικής προστασίας.

Υποστηρικτικά ως προς το Δήμαρχο λειτουργεί στην έδρα του κάθε Δήμου, το Συντονιστικό Τοπικό Όργανο (Σ.Τ.Ο.) με αρμοδιότητα την εισήγηση μέτρων για την υποβοήθηση του έργου του Δημάρχου.

Συντονιστικό Τοπικό Όργανο (Σ.Τ.Ο.)

Έχει ως αποστολή την υποβοήθηση του έργου του Δημάρχου για τη διάθεση και το συντονισμό δράσης του απαραίτητου δυναμικού και μέσων για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση καταστροφών εντός των ορίων του οικείου Δήμου, κατά το μέρος που τον αφορά και εμπλέκεται.

3.5.5.3 Το Πρόβλημα

Ωστόσο, παραμένουν ζητήματα, όπως αν ο Περιφερειάρχης θα πρέπει να αποκτήσει ρόλο ή έχει ήδη, σχετικά με θέματα διαχείρισης κινδύνων και κρίσεων στην Περιφέρειά του, αν η σύνθεση των Συντονιστικών θα πρέπει να διαφοροποιείται ανά κίνδυνο, κτλ.

Το πρόβλημα ενισχύεται στις περιπτώσεις που συμπίπτει η χωρική αρμοδιότητα ενός Δήμου και μιας Περιφερειακής Ενότητας και που σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και το Συντονιστικό Τοπικό Όργανο (Σ.Τ.Ο.) σε επίπεδο Δήμου και το Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής Προστασίας (Σ.Ο.Π.Π.) σε επίπεδο Περιφερειακής ενότητας πρέπει να συγκαλούνται ξεχωριστά. Στη σύνθεση των οργάνων αυτών, υπάρχουν περιπτώσεις, όπου καλούνται τα ίδια άτομα-πρόσωπα της τοπικής κοινωνίας, με αποτέλεσμα να γίνεται σπατάλη πόρων για την λειτουργία των συντονιστικών. Επιπλέον, σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης περιπλέκει ακόμη περισσότερο διότι δεν είναι ξεκάθαρο αν θα πρέπει να γίνει Σ.Τ.Ο. ή Σ.Ο.Π.Π. ή και τα δύο.

Ας υποθεθεί, τέλος, ότι μια καταστροφή επηρεάζει τα χωρικά όρια μιας μητροπολιτικής περιοχής, όπως είναι, για παράδειγμα η Αθήνα, και μάλιστα περισσότερους από ένα Δήμους και περισσότερες από μία Περιφερειακές Ενότητες. Στην περίπτωση αυτή, η διαχείριση απαιτεί την ενεργοποίηση των εξής συντονιστικών οργάνων, που θα πρέπει να συγκληθούν άμεσα προκειμένου να ενισχυθεί η έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση και πληροφορία σχετικά με την πρώτη εκτίμηση των ζημιών και των επιπτώσεων:

Τα Συντονιστικά Τοπικά Όργανα (Σ.Τ.Ο.) στους επηρεαζόμενους από την καταστροφή Δήμους, όπου θα συλλέγουν την απαραίτητη πληροφόρηση στα όριά τους και θα λαμβάνουν αποφάσεις που τους αφορούν.

Τα Συντονιστικά Όργανα Πολιτικής Προστασίας (Σ.Ο.Π.Π.) των πληγισών Περιφερειακών Ενοτήτων, διότι υπάρχουν συμπληρωματικές αρμοδιότητες ως προς τις αρμοδιότητες των οργάνων Πολιτικής Προστασίας στον Α' βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Το Συντονιστικό Μητροπολιτικό Όργανο (Σ.Μ.Ο.), διότι οι καταστροφές και οι κρίσεις που πλήττουν μια μητροπολιτική περιοχή θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ενιαία. Μια από τις βασικές λειτουργίες του τομέα της πολιτικής προστασίας και ασφάλειας στην Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής είναι ο σχεδιασμός, αλλά και η αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών.

Η διαχείριση καταστροφών και κρίσεων σε μητροπολιτικές περιοχές απαιτεί το μέγιστο της λειτουργίας της διαλειτουργικότητας των εμπλεκόμενων φορέων και των συστημάτων έκτακτης ανάγκης. Σε κάθε περίπτωση, για το συντονισμό του δυναμικού και των μέσων στη φάση της απόκρισης υπεύθυνο είναι το Ενιαίο Συντονιστικό Κέντρο Επιχειρήσεων (Ε.Σ.Κ.Ε.) / Κέντρο Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας (Κ.Ε.Π.Π.), το οποίο εδρεύει στην Αθήνα.

Στις μητροπολιτικές περιοχές συνήθως συγκεντρώνονται τα εθνικά κέντρα λήψης αποφάσεων, οι κεντρικές κρατικές υπηρεσίες και άλλοι αρμόδιοι κεντρικοί φορείς. Σε περιπτώσεις, που είτε έχουν πληγεί οι δομές αυτές, είτε η ένταση και έκταση των συνεπειών είναι τέτοιες που δεν αρκούν οι εθνικοί πόροι για την αντιμετώπιση των εκτάκτων καταστάσεων και την

αποκατάσταση των συνεπειών μιας καταστροφής, τότε η χώρα δύναται να αιτηθεί την υποστήριξη από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας, από άλλες χώρες που είναι σε διμερή ή άλλες συμφωνίες, καθώς και από άλλους διεθνείς οργανισμούς και φορείς.

3.5.5.4 Συμπέρασμα

Η εμπειρία έχει δείξει, από συστήματα πολιτικής προστασίας άλλων χωρών, αλλά και από πρόσφατα παραδείγματα διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων στην Ελλάδα, ότι για αποτελεσματικό συντονισμό πολλές φορές απαιτείται η παρέμβαση των αρμοδίων Υπουργών και του ίδιου του Πρωθυπουργού, κάτι το οποίο δεν προβλέπεται στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο της χώρας μας.

Κεφάλαιο 4.

Παρουσίαση του Υποτιθέμενου Σεναρίου

Βρισκόμαστε στο έτος **** και η γενική κατάσταση στην Ευρώπη είναι τεταμένη. Οι γεωστρατηγικές αναλογίες έχουν ανατραπεί και το κλίμα στα Βαλκάνια είναι εξαιρετικά ασταθές. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις πάσης φύσεως είναι συχνό φαινόμενο στην Ευρώπη, ενώ σχεδόν σε καθημερινή βάση λαμβάνουν χώρα πορείες και διαδηλώσεις από αγανακτισμένους πολίτες, οι οποίοι ζητούν αλλαγή της πορείας που έχει πάρει η Ευρώπη.

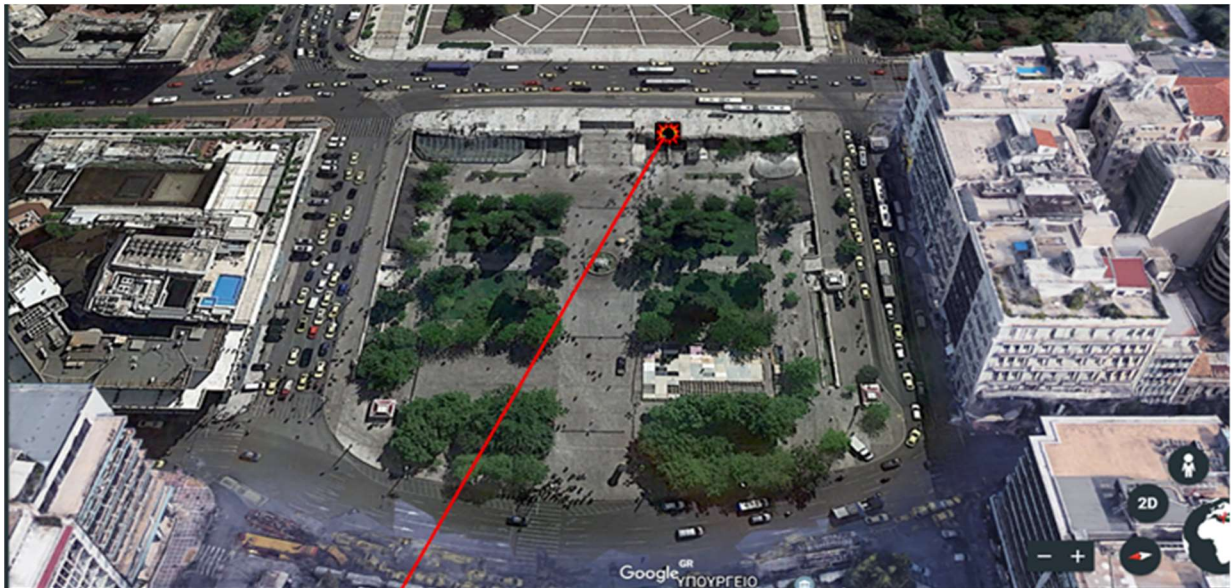
Η χώρα που διατηρείται σε μια κατάσταση ασφάλειας και σταθερότητας και λειτουργεί ως πυλώνας στήριξης των Βαλκανίων και της Ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου είναι η Ελλάδα. Η εξαιρετικά σημαντική γεωπολιτική της θέση, της δίνει τη δυνατότητα να τηρεί μία πιο ανθεκτική στάση στις παρουσιαζόμενες προκλήσεις και απειλές.

Στα πλαίσια της αποσταθεροποίησης και δημιουργίας κρίσης στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων, η τρομοκρατική οργάνωση ***** οργάνωσε και εκτέλεσε μία τρομοκρατική ενέργεια στην πρωτεύουσα της Ελλάδας.

Τοποθέτησε μία βόμβα μεγάλης ισχύος στο σταθμό μετρό του Συντάγματος στην Αθήνα με σκοπό τη πρόκληση καίριου πλήγματος στην καρδιά της πρωτεύουσας της χώρας.

Συγκεκριμένα, στις 12:00 το μεσημέρι της Τρίτης του μηνός Μαΐου, ώρα μεγάλης κίνησης στο συγκεκριμένο σταθμό, η βόμβα εξερράγη προκαλώντας ανθρώπινα θύματα, εκτεταμένες ζημιές και πανικό στην ευρύτερη περιοχή.

Μετά τον αρχικό αιφνιδιασμό η κρατική μηχανή άρχισε να ενεργοποιείται για την διαχείριση της κατάστασης.

**Έκρηξη Βόμβας στο μετρό
Ωρα: 12:00**

Εικόνα 10: Σημείο Έκρηξης της βόμβας (Πηγή: Google Earth, 2019)

Κεφάλαιο 5.

Σύστημα Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών

5.1. Εισαγωγή

Προκειμένου να μπορέσουμε να δώσουμε απάντηση στο σενάριο του προηγούμενου κεφαλαίου, πρέπει πρώτα να ορίσουμε το σύστημα βάσει του οποίου θα γίνει η διαχείριση του τρομοκρατικού χτυπήματος.

Είδαμε παραπάνω ότι η Ελληνική Πολιτική Προστασία παρουσιάζει κάποιες αδυναμίες οι οποίες καθιστούν την επιτυχή αντιμετώπιση τέτοιου είδους καταστροφών και κρίσεων, δύσκολη έως εξαιρετικά αμφίβολη, κυρίως χρονικά. Επομένως, θα προταθεί μία δομή δυνάμεων προκειμένου να υπερκεράσουμε τις παραπάνω αδυναμίες πριν περάσουμε στη διαχείριση.

Αρχικά, θα παρουσιασθεί ένα ισχύον σύστημα διαχείρισης έκτακτων αναγκών, και έπειτα θα αναλυθεί η πρόταση του γράφοντος, η οποία αποτελεί ένα μεικτό σύστημα διαχείρισης καταστροφών, αντλώντας τα θετικά στοιχεία από τα δύο συστήματα, στηριζόμενος πάντα στις ανάγκες και επικρατούσες συνθήκες στην Ελλάδα.

5.2. Σύστημα Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών των ΗΠΑ

Η παρακάτω ανάλυση βασίζεται στο σύστημα διαχείρισης καταστροφής των ΗΠΑ και βρίσκεται αναρτημένη στην ηλεκτρονική ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφαλείας και συγκεκριμένα στο τμήμα της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Διαχείρισης Καταστάσεων Έκτακτης Ανάγκης (FEMA).

5.2.1. Incident Command System (ICS) – Σύστημα Διοίκησης Συμβάντος (ΣΔΣ)

Το Σύστημα Διοίκησης Συμβάντος (ΣΔΣ) είναι ένα σύστημα με τυποποιημένη δομή στην διοίκηση, τον έλεγχο και τον συντονισμό της διαχείρισης έκτακτων περιστατικών, το οποίο εμπεριέχει μια συγκεκριμένη ιεραρχία και οργάνωση με σκοπό την βέλτιστη απόδοση του προσωπικού και των οργανισμών που θα εμπλακούν.

Λειτουργεί με μεγάλη αποτελεσματικότητα συνδυάζοντας στο έπακρο σειρά από τυποποιημένες διαδικασίες, ειδικευμένο προσωπικό, εξοπλισμό, εγκαταστάσεις και επικοινωνίες.

Χρησιμοποιείται σε όλα τα επίπεδα διοίκησης καθώς και από πολλές κυβερνητικές, μη κυβερνητικές και οργανώσεις του ιδιωτικού τομέα. Επίσης δύναται να χρησιμοποιηθεί, όχι μόνο σε έκτακτα περιστατικά, αλλά και σε σχεδιασμένες εκδηλώσεις παντός τύπου. Έχει δοκιμαστεί για περισσότερα από 40 χρόνια σε περιπτώσεις έκτακτης και μη ανάγκης από όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης της χώρας.

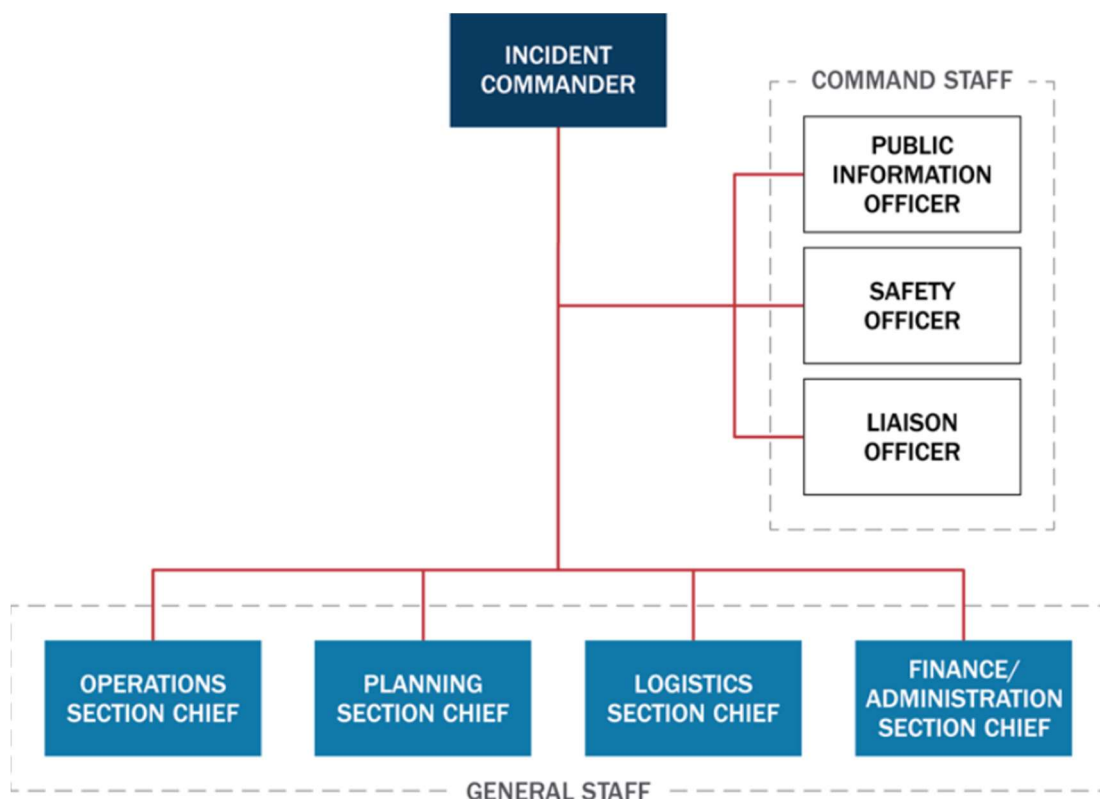
Περιλαμβάνει πέντε βασικά τμήματα, που στελεχώνονται ανάλογα με τις ανάγκες που παρουσιάζονται: Διοίκησης, Επιχειρήσεων, Σχεδιασμού, Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομίας.

5.2.1.1 Σύντομη Ανάλυση του Συστήματος Διαχείρισης Συμβάντος (ΣΔΣ)

5.2.1.1.1 Διοίκηση του συμβάντος και ενιαία διοίκηση

Ο διοικητής του συμβάντος (ΔΣ) είναι υπεύθυνος για ό,τι πράξει ή παραλείπει να πράξει όλη η ομάδα. Έχει την γενική εποπτεία και κατευθύνει τα στελέχη του για την αποτελεσματικότερη διαχείριση του συμβάντος.

Ένας ΔΣ ή Ενιαία Διοίκηση αποτελεί τον επικεφαλής του τμήματος Διοίκησης σε ένα περιστατικό. Η Διοίκηση και το Επιτελείο της (command staff), υποστηρίζουν την όλη οργάνωση για την κάλυψη των αναγκών του συμβάντος.

Εικόνα 11: Οργανόγραμμα του ICS (Πηγή: FEMA, 2018)

Το **επιτελείο της διοικήσεως** περιλαμβάνει συνήθως έναν υπεύθυνο επικοινωνίας (Public Information Officer - PIO), έναν υπεύθυνο ασφαλείας (Safety Officer) και ένα στέλεχος – σύνδεσμο (Liaison Officer). Αναφέρουν απευθείας στον διοικητή συμβάντος ή την ενιαία διοίκηση και έχουν βοηθούς ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Σε περιπτώσεις καταστροφών που εμπλέκονται παραπάνω από ένα ΣΔΣ, η εξουσία δεν ασκείται από ένα άτομο, αλλά από μία ομάδα αποτελούμενη από τους επιμέρους επικεφαλής. (Ενιαία Διοίκηση)

5.2.1.1.2 Τμήμα Επιχειρήσεων

Το τμήμα επιχειρήσεων σχεδιάζει και εκτελεί τις απαραίτητες ενέργειες για να επιτύχει τους στόχους και σκοπούς που έχουν τεθεί από τον ΔΣ ή την Ενιαία Διοίκηση. Οι στόχοι συνήθως επικεντρώνονται στην ελαχιστοποίηση των ανθρώπινων απωλειών, στη μείωση του άμεσου κινδύνου, στην προστασία της περιουσίας και του περιβάλλοντος, στη δημιουργία και διατήρηση μίας υπό έλεγχο κατάστασης και στην αποκατάσταση των κανονικών λειτουργιών της ευρύτερης περιοχής του συμβάντος.

Ο Διευθυντής του Τμήματος Επιχειρήσεων οργανώνει το τμήμα με βάση τη φύση και το είδος του περιστατικού, τους εμπλεκόμενους φορείς και οργανισμούς, τις προτεραιότητες, τους στόχους και τις στρατηγικές που θέτονται από το τμήμα Διοικήσεως.

Βασικές λειτουργίες του Τμήματος Επιχειρήσεων είναι οι ακόλουθες:

- Αποκλειστικός συντονισμός και έλεγχος των δραστηριοτήτων του τμήματος στα πλαίσια των οδηγιών του ΔΣ.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή στρατηγικών και τακτικών για την επίτευξη των τιθέμενων στόχων.
- Κάλυψη των επιχειρησιακών αναγκών του συμβάντος, διατήρηση μίας ευρείας ζώνης ελέγχου και άρτια χρήση όλων των διαθέσιμων πόρων.
- Υποστήριξη του Σχεδίου Ενεργειών (ΣΕ) σε κάθε φάση του συμβάντος.

5.2.1.1.3 Τμήμα Σχεδιασμού

Το Τμήμα Σχεδιασμού συλλέγει, αξιολογεί και διαδίδει τις πληροφορίες στον ΔΣ ή την Ενιαία Διοίκηση και σε όλο το απαιτούμενο προσωπικό. Συντάσσει αναλύσεις της επικρατούσας κατάστασης, προβάλλει επεξεργασμένες πληροφορίες και παρακολουθεί την κατάσταση των πόρων που έχουν διατεθεί. Ευθύνεται για τη διαδικασία σχεδιασμού και εκδίδει το Σχέδιο Ενεργειών (Incident Action Plan – IAP) με βάση τις εισερχόμενες πληροφορίες από όλα τα άλλα τμήματα.

Βασικές λειτουργίες του Τμήματος Σχεδιασμού είναι οι ακόλουθες:

- Οργάνωση των συνεδριάσεων για σχεδιασμό των απαιτούμενων ενεργειών
- Καταγραφή της εξελισσόμενης κατάστασης, των πόρων και των αναμενόμενων αναγκών σε πόρους.
- Συλλογή, οργάνωση, προβολή και διάδοση πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση του συμβάντος και ανάλυση της κατάστασης καθώς αυτή αλλάζει.
- Σχεδιασμός για την ομαλή, ασφαλή και γρήγορη απεμπλοκή των πόρων που χρησιμοποιήθηκαν.
- Συλλογή, καταγραφή και διαφύλαξη όλων των εγγράφων του συμβάντος.

5.2.1.1.4 Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης

Το τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης παρέχει όλες τις απαραίτητες υπηρεσίες για την αποτελεσματική υποστήριξη όλου του εμπλεκόμενου προσωπικού .

Το προσωπικό σε αυτό το τμήμα παρέχει διευκολύνσεις, ασφάλεια των εγκαταστάσεων και του προσωπικού, μεταφορά προμηθειών και καυσίμων, συντήρηση εξοπλισμού, υπηρεσίες τροφής και στέγασης, επικοινωνίες και υποστήριξη τηλεπικοινωνιών, καθώς και ιατρικές υπηρεσίες.

Βασικές λειτουργίες του τμήματος Διοικητικής Διαχείρισης είναι οι ακόλουθες:

- Η παραγγελία, παραλαβή, αποθήκευση και επεξεργασία υλικών και μέσων που απαιτούνται κατά την εξέλιξη του συμβάντος.
- Παροχή μέσων μετακίνησης, συντήρηση και προμήθεια οχημάτων, τήρηση αρχείων χρήσης οχημάτων και εκπόνηση σχεδίων κυκλοφορίας στη ζώνη που ενεργεί όλο το εμπλεκόμενο προσωπικό.
- Δημιουργία, συντήρηση και ασφάλιση των εγκαταστάσεων.
- Καθορισμός των αναγκών σε τρόφιμα και νερό, συμπεριλαμβανομένης της παραγγελίας αυτών.
- Διατήρηση σχεδίου επικοινωνίας για την επιτυχή και αδιάκοπη επικοινωνία του προσωπικού καθ' όλη τη διάρκεια του συμβάντος.
- Παροχή ιατρικών υπηρεσιών στο προσωπικό.

5.2.1.1.5 Τμήμα Οικονομικής Διαχείρισης

Οι αρμοδιότητες του προσωπικού στον τομέα αυτό, περιλαμβάνουν την καταγραφή του χρόνου εργασίας του προσωπικού, τον καθορισμό μισθώσεων, τη διατήρηση των συμβάσεων και την παρακολούθηση και ανάλυση του κόστους των Υπηρεσιών που συνδράμουν στο συμβάν.

Το προσωπικό του τμήματος επικοινωνεί στενά με τα Τμήματα Σχεδιασμού και Διοικητικής Υποστήριξης προκειμένου να αντλήσει τα απαραίτητα στοιχεία που χρειάζεται για την οικονομική και λογιστική τακτοποίηση των εμπλεκόμενων ατόμων και οργανισμών.

Βασικές λειτουργίες του Τμήματος Οικονομικής Διαχείρισης είναι οι ακόλουθες:

- Παρακολούθηση κόστους, ανάλυση δεδομένων κόστους, πραγματοποίηση εκτιμήσεων και σύσταση μέτρων εξοικονόμησης κόστους.
- Ανάλυση, αναφορά και καταγραφή οικονομικών στοιχείων που προκύπτουν από υλικές ζημιές, τραυματισμούς ή θανάτους κατά το περιστατικό.
- Διαχείριση οικονομικών θεμάτων που αφορούν μισθώσεις και συμβάσεις προμηθευτών.
- Καταγραφή χρόνου απασχόλησης του προσωπικού και του μισθωμένου εξοπλισμού.

5.2.1.1.6 Τμήμα Πληροφοριών

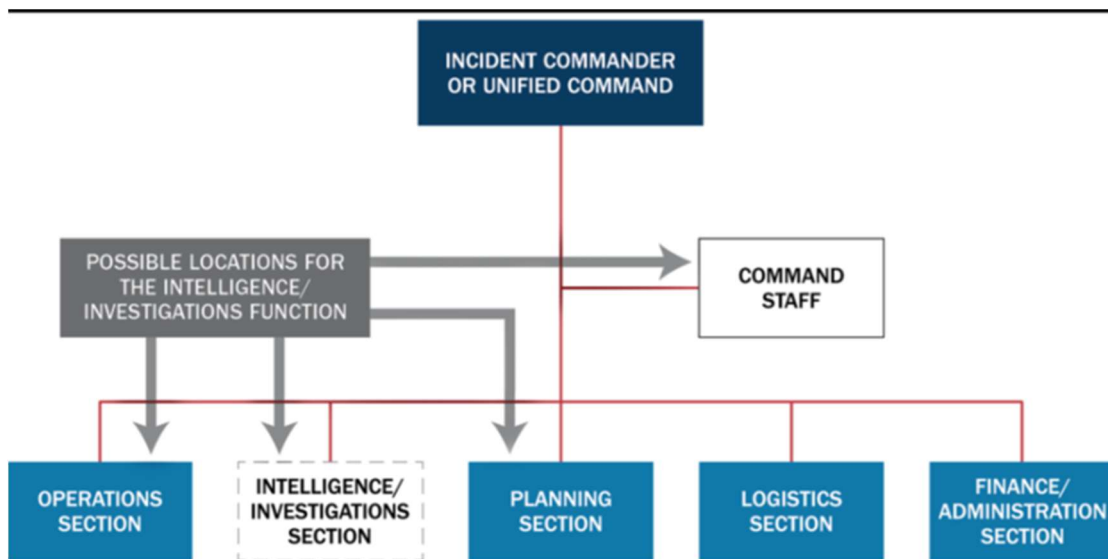
Ο σκοπός της λειτουργίας του Τμήματος πληροφοριών είναι να προσδιοριστεί η πηγή ή η αιτία του συμβάντος (π.χ. εκδήλωση νόσου, πυρκαγιά, τρομοκρατική επίθεση) για τον έλεγχο της επίπτωσής του και / ή για την πρόληψη παρόμοιων περιστατικών.

Αυτό περιλαμβάνει:

- τη συλλογή, ανάλυση και ανταλλαγή πληροφοριών
- την ενημέρωση για την προστασία της ζωής και της ασφάλειας του προσωπικού του ΣΔΣ, καθώς και του παρευρισκόμενου κοινού
- και τη διαρκή επικοινωνία με προσωπικό εκτός του Συστήματος Διαχείρισης Συμβάντος για τη συλλογή περαιτέρω ευαίσθητων πληροφοριών και βελτίωση της επιχειρησιακής εικόνας.

Όταν οι συνθήκες δεν απαιτούν τη συγκρότηση ξεχωριστού τέτοιου τμήματος, οι λειτουργίες αυτές εκτελούνται από τα τμήματα Επιχειρήσεων και Σχεδιασμού. Ωστόσο, για

σοβαρά συμβάντα που συνεπάγονται εμπλοκή πολλών φορέων, ο ΔΣ ή η Ενιαία Διοίκηση μπορούν να συγκροτήσουν ξεχωριστό Τμήμα με συγκεκριμένη αποστολή.

Εικόνα 12: Πιθανές θέσεις του Τμήματος Πληροφοριών, (Πηγή: FEMA, 2018)

5.2.2. Ομοσπονδιακή υποστήριξη στο ΣΔΣ

Τα περισσότερα περιστατικά επιλύονται χρησιμοποιώντας τους μηχανισμούς συντονισμού που περιγράφονται παραπάνω. Ωστόσο, μερικά σημαντικά γεγονότα μπορεί να χρειαστούν βοήθεια από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση.

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση διατηρεί ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων και απαιτούμενων πόρων για την αντιμετώπιση εκτεταμένης καταστροφής. Η ευέλικτη δομή του ΣΔΣ επιτρέπει στα ομοσπονδιακά τμήματα και οργανισμούς να μπορούν να συνδράμουν όταν υπάρξει ανάγκη.

Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση συμμετέχει:

- Όταν οι Κυβερνήτες ζητούν βοήθεια από την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση και οι αιτήσεις τους εγκρίνονται.
- Όταν εμπλέκονται ομοσπονδιακά συμφέροντα.
- Όταν το προβλέπει ο νόμος.

Συνεπώς, σε ορισμένες περιπτώσεις, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση διαδραματίζει υποστηρικτικό ρόλο στις τοπικές κυβερνήσεις παρέχοντας την Ομοσπονδιακή βοήθεια στις πληγείσες περιοχές.

Σε άλλες περιπτώσεις, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στην αρωγή, όπως όταν συμβαίνουν περιστατικά στην ομοσπονδιακή ιδιοκτησία (π.χ. εθνικά

πάρκα) ή όταν η ομοσπονδιακή κυβέρνηση έχει πρωταρχική δικαιοδοσία (π.χ. συνεχιζόμενη τρομοκρατική απειλή ή επίθεση ή μεγάλη πετρελαιοκηλίδα).

Επίσης, διάφορα ομοσπονδιακά τμήματα και οργανισμοί έχουν δικά τους πρωτόκολλα, τα οποία ενεργοποιούνται όταν προκαλούνται συγκεκριμένα γεγονότα. Αυτό σημαίνει ότι, ανάλογα με το περιστατικό, οι ομοσπονδιακές αυτές υπηρεσίες ή οργανισμοί συντονίζουν την απόκριση της ομοσπονδιακής κυβέρνησης συμμετέχοντας ενεργά σε συνεργασία με τον Διοικητή Συμβάντος (ΔΣ).

Ο Γενικός Εισαγγελέας και ο Διευθυντής του Ομοσπονδιακού Γραφείου Ερευνών (FBI) έχουν ως κύρια ευθύνη την αντιμετώπιση των τρομοκρατικών απειλών και συμβάντων, καθώς και την ποινική τους έρευνα.

Τέλος, η αποτελεσματική διαχείριση συμβάντος στηρίζεται σε τέσσερις βασικούς άξονες:

- Άμεση αντίδραση για να σωθούν ανθρώπινες ζωές, να σταθεροποιηθεί η κατάσταση και να προστατευθεί η ιδιοκτησία και το περιβάλλον.
- Υποστήριξη του προσωπικού που ενεργεί μέσω της παροχής μέσων και υλικών, της συλλογής και διανομής πληροφοριών και του συντονισμού μεταξύ των τμημάτων.
- Ορθή λήψη αποφάσεων στο ανώτατο επίπεδο και σωστή διάχυση των εντολών προς τα κάτω (top-down policy)
- Έγκαιρη και έγκυρη επικοινωνία με τα ΜΜΕ και το κοινό, ώστε να υπάρχει διαρκής ενημέρωση για την πορεία της κατάστασης.

5.2.3. Χαρακτηριστικά Στοιχεία του ICS

Τα παρακάτω χαρακτηριστικά είναι τα θεμέλια του συστήματος διαχείρισης συμβάντος (ΣΔΣ) και συμβάλλουν στη ανθεκτικότητα και την αποδοτικότητα του συνολικού συστήματος:

- Κοινή Ορολογία
- Διαχείριση με Στόχους
- Διαχειρίσιμο εύρος ελέγχου
- Ολοκληρωμένη διαχείριση πόρων
- Συγκρότηση και μεταβίβαση Διοίκησης
- Αλυσίδα Διοίκησης και Ενότητα Διοίκησης

- Διασπορά / Ανάπτυξη Πόρων
- Αρθρωτή οργάνωση
- Σχέδιο Ενεργείας Συμβάντος
- Εγκαταστάσεις και περιοχές του συμβάντος
- Ενσωματωμένες επικοινωνίες
- Ενιαία Διοίκηση
- Ευθύνη
- Διαχείριση πληροφοριών

5.3. Προτεινόμενο Σύστημα Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών της Ελλάδας «Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών και Κρίσεων» - (ΜΑΚΚ)

Όταν συμβαίνει ένα καταστροφικό γεγονός, κύρια αποστολή κάθε Υπηρεσίας ή Μονάδας Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών, καθώς επίσης και όλων των Ευρωπαϊκών και Αμερικανικών Υπηρεσιών Πρώτων Βοηθειών, είναι η διαφύλαξη της ανθρώπινης ζωής και υγείας. Όλες οι ενέργειες αποσκοπούν στο να διατηρήσουν τον αριθμό των ανθρώπινων απωλειών σταθερό και κατά το δυνατόν μειούμενο.

Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να στηριχθούμε σε τρεις αξονικούς παράγοντες: στο χρόνο, στο χώρο και στη συγκρότηση.

5.3.1. Χρόνος

Platinum Ten

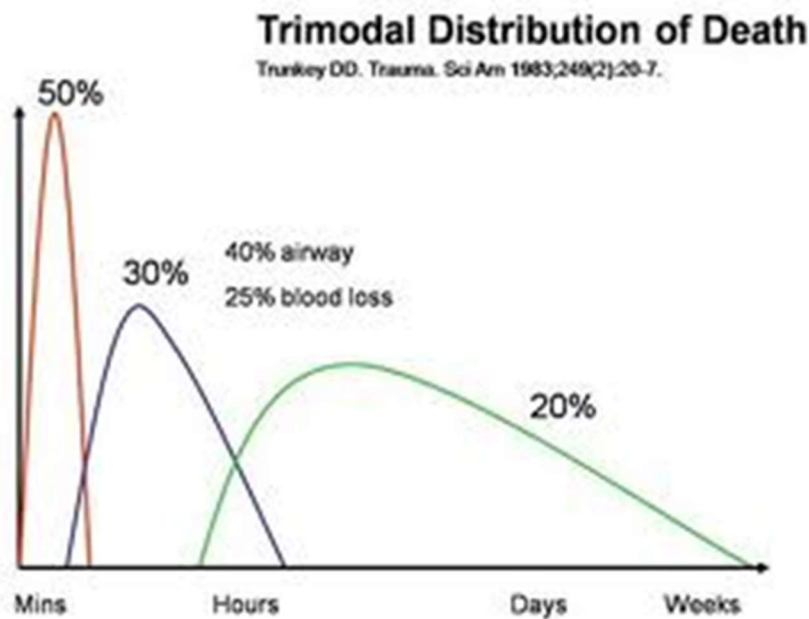
Το «Πλατινένιο 10» (Platinum Ten) είναι μια έννοια που είναι γνωστή σε όλα τα επίπεδα των Υπηρεσιών και Ομάδων Πρώτων Βοηθειών και αφορά στην περίοδο από τη στιγμή του τραυματισμού μέχρι και τα επόμενα δέκα (10) λεπτά.

Σύμφωνα με ιατρικές στατιστικές μελέτες και αναλύσεις μέσα στο πρώτο δεκάλεπτο, περίπου το 50% των τραυματιών, εφόσον δεν του παρασχεθούν οι απαιτούμενες πρώτες βοήθειες θα καταλήξει.

Golden Hour

Η «χρυσή ώρα» (Golden Hour) είναι το ιδανικό χρονικό διάστημα από τη στιγμή του τραυματισμού (στιγμή 0) μέχρι την παροχή εξειδικευμένης ιατρικής φροντίδας. Αξίζει να σημειώσουμε όμως ότι η έννοια τη χρυσής ώρας δεν είναι απόλυτη και μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το είδος και τη φύση του τραυματισμού.

Εφόσον κάτι τέτοιο δεν είναι δυνατόν οι πιθανότητες επιβίωσης μειώνονται δραματικά σε επίπεδο έως και 80%.

Εικόνα 13: Χρονική Κατανομή Απωλειών (Πηγή: Trunkey DD. Trauma. Sci Am 1983)

Επομένως, συμπεραίνεται ότι η Μονάδα που θα επέμβει πρέπει να έχει ακαριαία αντίδραση και άφιξη στο σημείο. Από το διάγραμμα διαφαίνεται ότι όσο πιο νωρίς φτάσουν οι αρμόδιοι στο σημείο, τόσο λιγότερους θανάτους θα έχουμε.

Δεδομένου ότι οι χρόνοι αντίδρασης σε τοπικό επίπεδο είναι εξ ορισμού πιο μικροί, συμπεραίνεται ότι πρέπει να συγκροτηθεί σε κάθε Δήμο, ξεχωριστή Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών και Κρίσεων (ΜΑΚΚ), η οποία και θα επεμβαίνει άμεσα, σε ότι λαμβάνει χώρα εντός των ορίων του Δήμου.

5.3.2. Χώρος

Ο τρόπος εξασφάλισης λιγότερου αριθμού θυμάτων μέσω του παράγοντα του χώρου, έγκειται στη βεβαίωση του αρμοδίου ασφαλείας, ότι ουδείς επιτρέπεται να πλησιάζει το χώρο του συμβάντος, εάν δεν έχει εξασφαλιστεί πρώτα η πλήρης ασφάλεια της περιοχής. Ο αρμόδιος που ασχολείται με αυτό το τομέα θα αναλυθεί παρακάτω.

5.3.3. Συγκρότηση

5.3.3.1 Υπαγωγή της ΜΑΚΚ

Η συγκρότηση της ΜΑΚΚ προϋποθέτει την ένταξή της ως αυτοτελή οργανισμό στο Δήμο και την κατάργηση του αντίστοιχου Συντονιστικού Τοπικού Οργάνου. (Σ.Τ.Ο.). Υπάγεται διοικητικά στο Δήμαρχο, ενώ επιχειρησιακά στο Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας.

Η ένταξή της στο επίπεδο του Δήμου έχει κάποια σημαντικά πλεονεκτήματα που θα επιτρέψουν την αποδοτικότερη αντιμετώπιση οποιουδήποτε περιστατικού.

Αρχικά, όπως είδαμε παραπάνω στον παράγοντα του χρόνου, οι χρόνοι αντίδρασης πρέπει να είναι σχεδόν ακαριαίοι προς αποφυγή όσον το δυνατόν περισσότερων θυμάτων. Εξ ορισμού ο χρόνος αντίδρασης στο επίπεδο του Δήμου είναι μικρός, αφού είναι μικρή και η πορεία της πληροφορίας μέχρι ενημερωθούν όλοι οι αρμόδιοι (ΜΑΚΚ).

Έπειτα, είδαμε παραπάνω ότι βάσει νόμου, δεν υπάρχουν σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας μεταξύ δήμων και περιφερειών, παρά μόνο σχέσεις συνεργασίας και συναλληλίας. (Ν. 3852/2010, Πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ, Άρθρο 4) Αυτό εκ των πραγμάτων καθιστά εξαιρετικά χρονοβόρα και δύσκολη την άμεση αντίδραση και αντιμετώπιση, αφού αφενός υπάρχει σύγχυση για το ποιος είναι υπεύθυνος να ενεργήσει πρώτος και αφετέρου δεν υπάρχει κάποιος φορέας που να δύναται νομικά να επιβάλλει άμεσα μία προτεραιότητα ανάμεσα σε δήμο και περιφέρεια.

Επίσης, η υπαγωγή της ΜΑΚΚ στο Δήμο συνεπάγεται ότι το προσωπικό της θα αποτελείται από τους δημότες του. Επομένως, θα έχει επαρκή γνώση του χώρου, όσον αφορά στην τοπογραφία και γεωγραφία του Δήμου, με αποτέλεσμα η σχεδίαση και η εκτέλεση των ενεργειών να είναι προσαρμοσμένη σε δεδομένα γνωστά εξ' ιδίας εμπειρίας και όχι γενικά και αφηρημένα από κάποιον που δεν πέρασε ποτέ τα όρια του Δήμου.

Η ανθρωπογεωγραφία παίζει αξονικό ρόλο στην διαχείριση οποιασδήποτε κατάστασης. Το γεγονός ότι το προσωπικό της Μονάδας θα είναι υπεύθυνο να ενεργήσει επ' ωφελεία των δημοτών, καθιστά το έργο της πιο ανθρώπινο και στοχευμένο, αφού θα αφορά ανθρώπους που γνωρίζονται, κατά το πλείστον, μεταξύ τους και όχι αγνώστους μεταξύ αγνώστων.

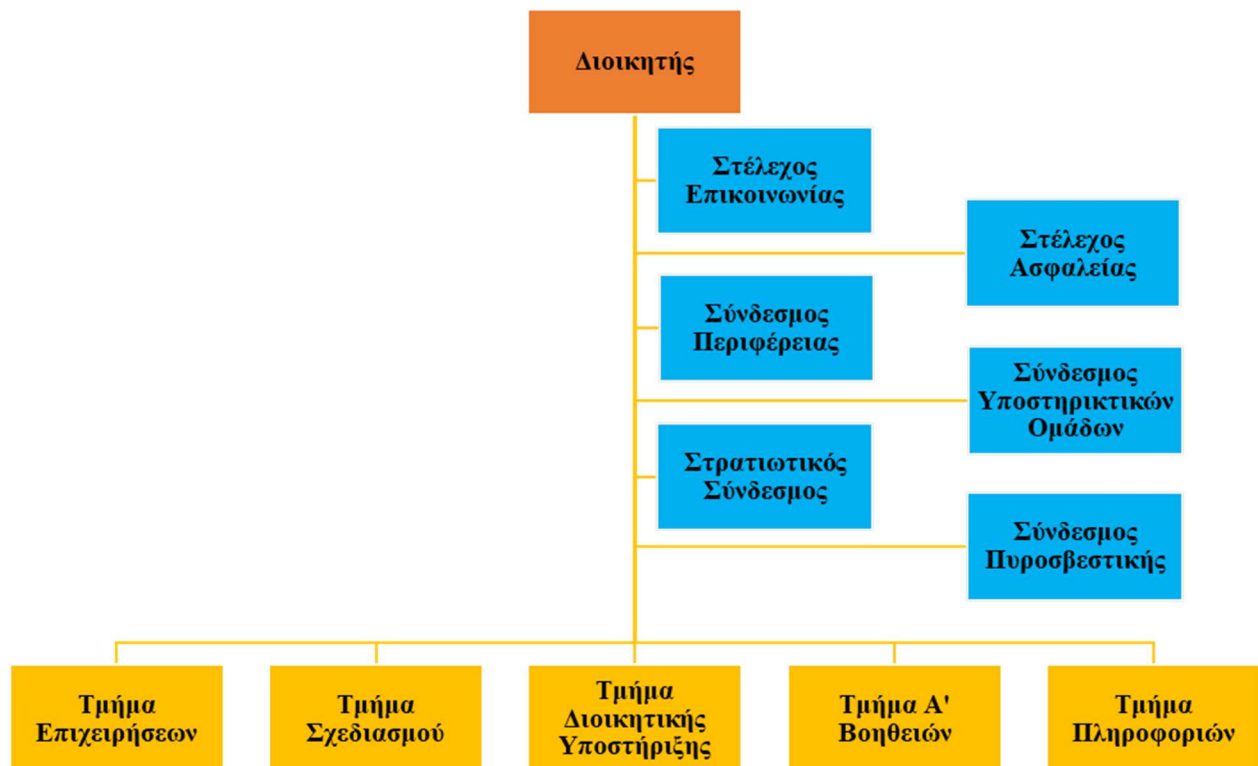
Τέλος, βάσει του Σχεδίου «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης «Μεριμνούν για την εξασφάλιση της αναγκαίας οργάνωσης και υποδομής των υπηρεσιών τους, προκειμένου να είναι ικανές για τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων πολιτικής προστασίας και συντάσσουν προς τούτο σχετικά μνημόνια ενεργειών.».

Αν το συνδυάσουμε με το Πρόγραμμα «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ», (Άρθρο 63, παρ. θ), στον οποίο αναφέρεται ότι μία από τις αρμοδιότητες της Εκτελεστικής Επιτροπής του Δήμου είναι να «εισηγείται τα σχέδια αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών και φυσικών καταστροφών, σε εναρμόνιση με τα αντίστοιχα σχέδια της περιφέρειας και του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη.» βγαίνει ένα κοινό συμπέρασμα:

Δεν μπορεί να υπάρξει καλύτερη σύνταξη των Σχεδίων και Μνημονίων του Δήμου, παρά μόνο εάν τα επιμεληθεί το προσωπικό που ανήκει στο Δήμο, το οποίο γνωρίζει καλύτερα από τον καθένα τη μορφολογία του εδάφους, την ανθρωπογεωγραφία και τα διαθέσιμα μέσα και υλικά.

5.3.3.2 Οργανόγραμμα της ΜΑΚΚ

Με σημείο αναφοράς το Σύστημα Διαχείρισης Συμβάντος (ICS – Incident Command System) που αναφέρθηκε παραπάνω, η συγκρότηση της ΜΑΚΚ φαίνεται στο παρακάτω οργανόγραμμα:

Εικόνα 14: Οργανόγραμμα της ΜΑΚΚ

Τονίζεται ότι στο ίδια γενική δομή στηρίζεται και η οργάνωση της ΓΓΠΠ, γεγονός που διευκολύνει τον έλεγχο, τη διοίκηση και το συντονισμό σε όλο το μήκος της διοικητικής αλυσίδας

5.3.3.2.1 Διοικητής

Τοποθετείται έμπειρο στέλεχος μόνο εφόσον τηρεί συγκεκριμένα επιλογικά μέτρα (καθηκοντολόγιο – job description). Η επιλογή μεταξύ των υποψηφίων που τηρούν τα προσόντα γίνεται με την τελική έγκριση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας.

5.3.3.2.2 Επιτελείο

Το Επιτελείο του Διοικητή αποτελείται από 6 άτομα τα οποία συνεννοούνται απευθείας μαζί του. Δεν παίρνουν εντολές από κανέναν άλλον και μεταφέρουν τις εντολές στους υφισταμένους του. Αποτελούν το δεξί χέρι του Διοικητή της ΜΑΚΚ, δίνοντας του τη δυνατότητα να επιβλέπει και κατευθύνει όσο το δυνατόν πιο απρόσκοπτα την όλη επιχείρηση.

5.3.3.2.2.1 Στέλεχος Επικοινωνίας

Τοποθετείται κατά προτεραιότητα ο εκπρόσωπος τύπου του Δήμου. Κύρια αποστολή του είναι η παροχή έγκαιρων και έγκυρων πληροφοριών σε ΜΜΕ και γενικότερα προς πάσα κατεύθυνση, τις πρώτες στιγμές του συμβάντος. Βρίσκεται σε άμεση επικοινωνία και συνεργασία με το Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων της ΓΓΠΠ.

5.3.3.2.2.2 Στέλεχος Ασφαλείας

Είναι εκπρόσωπος του Τμήματος της Αστυνομίας του Δήμου. Κύριο έργο του είναι μέσω της τοπικής αστυνομίας, η πλήρης ασφάλιση του χώρου του συμβάντος αρχικά, πριν την έλευση και έπειτα, καθ' όλη τη διάρκεια των ενεργειών του όλου προσωπικού της ΜΑΚΚ.

5.3.3.2.2.3 Σύνδεσμος Περιφέρειας

Είναι εκπρόσωπος του Συντονιστικού Οργάνου Πολιτικής Προστασίας (Σ.Ο.Π.Π.) της Περιφέρειας και συνεννοείται απευθείας με το Διοικητή σε περίπτωση που χρειάζεται περαιτέρω βοήθεια στο περιστατικό.

5.3.3.2.2.4 Σύνδεσμος Υποστηρικτικών Ομάδων

Είναι ο συντονιστής όλων των ομάδων, εθελοντικών οργανώσεων, ΜΚΟ και οργανισμών που μπορούν να επέμβουν στο χώρο.

5.3.3.2.2.5 Στρατιωτικός Σύνδεσμος

Είναι ο εκπρόσωπος Στρατιωτικής Διοίκησης της περιοχής με αποστολή την παροχή βοήθειας, σε περίπτωση που απαιτηθεί.

5.3.3.2.2.6 Σύνδεσμος Πυροσβεστικής

Είναι ο εκπρόσωπος του Τμήματος της Πυροσβεστικής του Δήμου. Κύριο έργο του είναι, μέσω της τοπικής Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, η ασφάλεια και προστασία της ζωής και της περιουσίας των πολιτών του Δήμου, καθώς και του δασικού πλούτου και φυσικού περιβάλλοντος από τους κινδύνους των πυρκαγιών, θεομηγιών και άλλων καταστροφών.

5.3.3.2.3 Τμήματα

Τα τμήματα της Μονάδας αποτελούν διοικήσεις με επικεφαλής τμηματάρχες, οι οποίοι έχουν την ευθύνη των υλοποιήσεων των εντολών του Διοικητή. Ο αριθμός του προσωπικού του κάθε τμήματος ποικίλει ανάλογα με τις απαιτήσεις του συμβάντος.

5.3.3.2.3.1 Τμήμα Επιχειρήσεων

Χειρίζεται όλα τα ζητήματα τα σχετικά με την οργάνωση, εκπαίδευση και επιχείρηση της ΜΑΚΚ σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Μεριμνά έτσι ώστε το προσωπικό να είναι εκπαιδευμένο και έτοιμο από πριν, για το πώς θα ενεργήσει όταν απαιτηθεί. Ο επικεφαλής του τμήματος λαμβάνει εντολές απευθείας από τον Διοικητή, και μόνο αυτός δύναται να τις μεταφέρει στο τμήμα του.

5.3.3.2.3.2 Τμήμα Σχεδιασμού

Ευθύνεται για τη σύνταξη και έγκριση των Σχεδίων Έκτακτης Ανάγκης που προβλέπει το Σχέδιο «Ξενοκράτης» καθώς επίσης και για τη σύνταξη του Έκτακτου Σχεδίου Ενεργειών σε πραγματικό χρόνο, όταν προκύψει κάποιο καταστροφικό γεγονός. Το Σχέδιο Δράσης συντάσσεται κατόπιν συνεργασίας όλων των τμημάτων με τη γενική επίβλεψη του Διοικητή της ΜΑΚΚ.

5.3.3.2.3.3 Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης

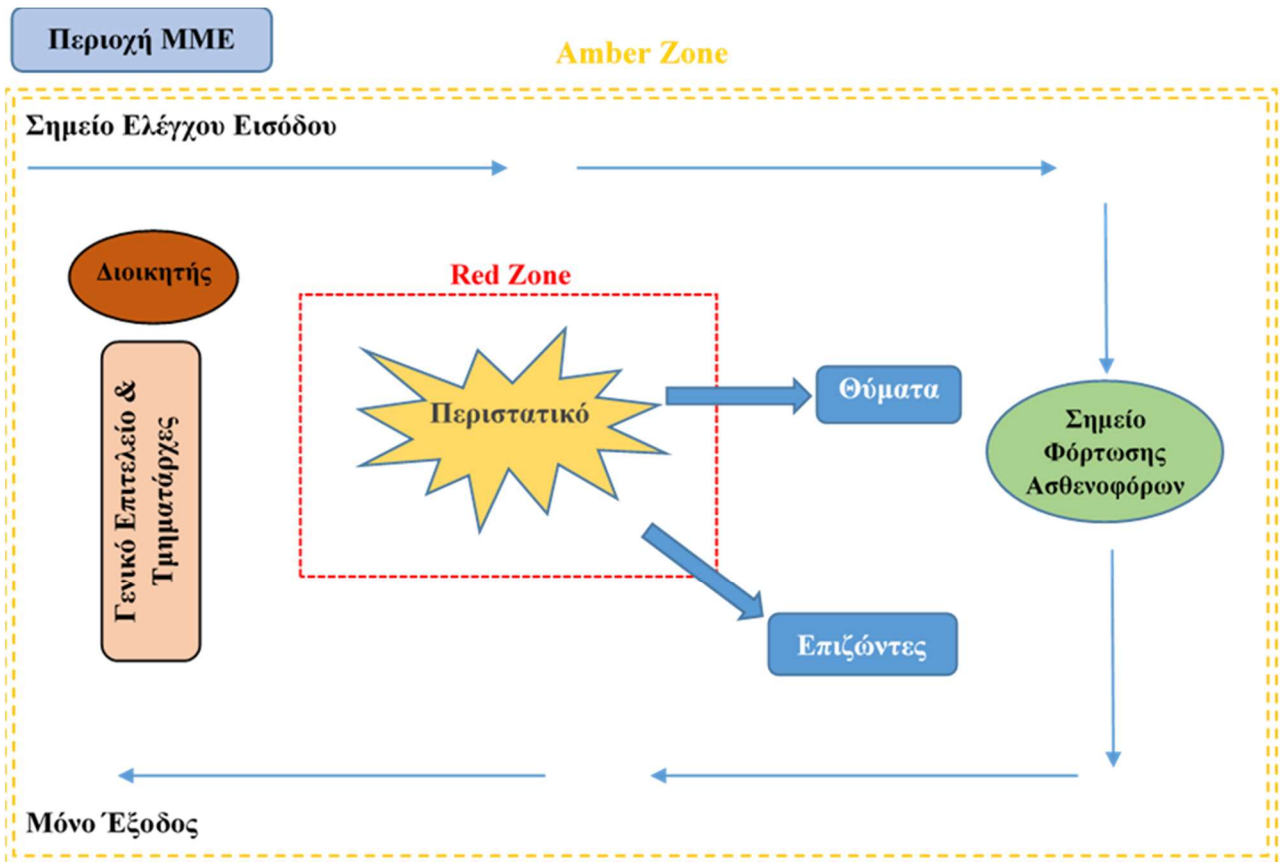
Χειρίζεται όλα τα ζητήματα που έχουν σχέση με τις ανάγκες της ΜΑΚΚ σε υλικά και μέσα πάσης φύσεως, την υγιεινή, τις μετακινήσεις καθώς και τη τροφοδοσία όλου του εμπλεκόμενου προσωπικού και οικονομικής υποστήριξης.

5.3.3.2.3.4 Τμήμα Α' Βοηθειών

Το τμήμα αυτό αποτελείται από εξειδικευμένο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό. Η βασική αποστολή αυτού του τμήματος είναι η διάσωση της ανθρώπινης ζωής.

Εφαρμόζει το τρίπτυχο Διαλογή – Θεραπεία – Μεταφορά (Triage – Treatment – Transportation). Η διαλογή των θυμάτων γίνεται σε συγκεκριμένο σημείο, όπου παρέχονται και οι πρώτες βοήθειες. Έπειτα γίνεται η επί τόπου θεραπεία προς σταθεροποίηση της κατάστασης και ακολουθεί η μεταφορά των θυμάτων στο Νοσοκομείο. Η ασφάλιση του χώρου προκειμένου να ενεργήσει το Τμήμα γίνεται με τις οδηγίες του Στελέχους Ασφαλείας (ΕΛΑΣ) σε συνεργασία με την Πυροσβεστική.

Μία ενδεικτικά ασφαλισμένη περιοχή φαίνεται παρακάτω:

Εικόνα 15: Ενδεικτική Ασφαλισμένη Περιοχή Συμβάντος (Πηγή: Skinner & Driscoll, 2013)

Προσωπικό του Τμήματος

Δεδομένου ότι το Τμήμα Α' Βοηθειών στελεχώνεται από εξειδικευμένο προσωπικό, οφείλουμε να παρουσιάσουμε τον τρόπο διαλογής και λειτουργίας του.

Σύμφωνα με τους Σκίνερ και Ντρίσκολ (Skinner & Driscoll, 2013), ο τμηματάρχης των Α' Βοηθειών (Medical Incident Commander) πρέπει να είναι Ιατρός με τα εξής προσόντα:

- Κάτοχος Διπλώματος Άμεσης Ιατρικής Περίθαλψης ή Προ-νοσοκομειακής περίθαλψης έκτακτης ανάγκης (Immediate Medical Care or Prehospital Emergency Care)
- Δίπλωμα Ιατρικής Διαχείρισης και Υποστήριξης Ζωής (Major Incident Medical management and Support – MIMMS)
- Δίπλωμα Προηγμένης Υποστήριξης Τραύματος και Ζωής (Advanced Trauma Life Support)

Το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό οφείλει να έχει τουλάχιστον τα παρακάτω:

- Σεμινάριο στην Προ-νοσοκομειακή Περιθαλψη Έκτακτης Ανάγκης
- Σεμινάριο Ιατρικής Διαχείρισης και Υποστήριξης Ζωής
- Δίπλωμα Προηγμένης Υποστήριξης Τραύματος και Ζωής (Advanced Trauma Life Support)

Η επιλογή του προσωπικού που θα ζητηθεί να συνδράμει σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης προτείνεται να γίνει ως εξής:

Ο Δήμος οφείλει να έχει από πριν καθορισμένα τα άτομα τα οποία θα συμβάλλουν την ώρα ανάγκης, και να μην τα αναζητεί την ώρα του συμβάντος. Επομένως, προτείνεται ο κάθε Δήμος να έχει εξαρχής εκπαιδευμένο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό που θα ανέρχεται σε αριθμό όσο το 0,5 % του πληθυσμού του. Παραδείγματος χάρη, ο Δήμος της Αθήνας με πληθυσμό 664.046 (απογραφή 2011), οφείλει να έχει εκπαιδευμένο ($664.046 * 0,5\%$) 3.320 προσωπικό.

Αυτοί θα καταγράφονται στις καταστάσεις του Τμήματος Α' Βοηθειών και κάθε μήνα, το 1/12 εξ αυτών, θα είναι σε επιφυλακή (on call). Έτσι, εάν γίνει μία καταστροφή θα ενεργοποιείται αυτόματα το προσωπικό του μήνα στον οποίο αυτή έγινε. Τα άτομα αυτά μπορούν είτε να εργάζονται σε νοσοκομεία του Δήμου, είτε να είναι του ιδιωτικού τομέα, είτε να ανήκουν σε εθελοντικές οργανώσεις ή ομάδες πολιτικής προστασίας.

Τα άτομα αυτά όταν είναι σε επιφυλακή έχουν κάποια δικαιώματα και υποχρεώσεις:

Δικαιούνται:

- Ημερήσια αποζημίωση από το Δήμο
- Υγειονομικό σάκο με όλα τα προβλεπόμενα υλικά και τη δυνατότητα ανανέωσης των, όταν αυτά λήξουν
- Εξοπλισμό όπως παρακάτω:
 - Αντιπυρική Στολή
 - Γιλέκο φωσφοριζέ με ταμπέλα (ΙΑΤΡΟΣ ή ΝΟΣΗΛΕΥΤΗΣ)
 - Προστατευτικό κεφαλής και ματιών
 - Προστατευτικά γάντια
 - Ωτοασπίδες

Εικόνα 16:
Πρότυπος Εξοπλισμός,
(Πηγή: Skinner & Driscoll, 2013)

Όταν έρχεται ο μήνας στον οποίο είναι επιφυλακή, θα χρεώνονται αυτά τα υλικά από το Νοσοκομείο και θα υπογράψουν την έναρξη της επιφυλακής τους στο Τμήμα Α' βοηθειών στο Δήμο.

Υποχρεούνται:

- Να έχουν πάντα τον υγειονομικό σάκο και τον εξοπλισμό μαζί τους, το μήνα της επιφυλακής.
- Να τηρούν τα υλικά ανανεωμένα και συντηρημένα, και να τα παραδίδουν στην κατάσταση που τα παρέλαβαν ότι τελειώσει ο μήνας.
- Να συμμετέχουν σε ασκήσεις ετοιμότητας του Δήμου, προκειμένου να ελέγχεται η χρόνος αντίδρασής τους.
- Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης δεν θα δικαιούνται αποζημίωση, δεδομένου ότι αυτή θα καταβάλλεται σε μηνιαία βάση στο τέλος του μήνα.

Σε περίπτωση που κάποιος δεν δύναται να συμμετέχει το μήνα που είναι ορισμένος, οφείλει να ενημερώνει έγκαιρα το Τμήμα Α' Βοηθειών προς αντικατάστασή του. Ο λόγος αδυναμίας θα πρέπει να επιβεβαιώνεται με γραπτά αποδεικτικά στοιχεία.

5.3.3.2.3.5 Τμήμα Πληροφοριών

Το τμήμα ενεργοποιείται κυρίως σε περιπτώσεις γενικής ανθρωπογενούς καταστροφής, όπως επίσης σε περίπτωση τρομοκρατικού χτυπήματος. Έχει ως αποστολή τον προσδιορισμό της πηγής ή αιτίας του συμβάντος με σκοπό την αποτροπή παρόμοιων περιστατικών στο μέλλον. Έρχεται σε επαφή με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, συλλέγει, αναλύει και ανταλλάσσει πληροφορίες και ενημερώνει σχετικά το Διοικητή της ΜΑΚΚ.

Κεφάλαιο 6.

Αντιμετώπιση του Τρομοκρατικού Χτυπήματος

6.1. Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει η ανάλυση των βημάτων που πρέπει να ακολουθηθούν προκειμένου να αντιμετωπιστεί το προαναφερθέν τρομοκρατικό χτύπημα.

Η παρουσίαση της αντιμετώπισης θα γίνει σε ενεστώτα χρόνο, περιγραφόμενη από έναν εξωτερικό παρατηρητή που έχει την πλήρη επιχειρησιακή εικόνα του συμβάντος. Θα καλύπτει ένα εύρος ενεργειών από τη χρονική στιγμή της έκρηξης μέχρι και τις επόμενες 48 ώρες.

6.2. Ενέργειες

Βάση του σεναρίου η έκρηξη γίνεται στις 12:00 μμ. της Τρίτης σε σταματημένο συρμό του μετρό στο Σύνταγμα.

Οι πρώτοι ανταποκριτές, δηλαδή οι πολίτες που βρίσκονται στην εγγύς περιοχή και αντιλαμβάνονται πρώτοι το συμβάν, ενημερώνουν την αστυνομία (100) και το ΕΚΑΒ (166), ενώ άμεσα ενημερώνεται και ο Δήμαρχος ο οποίος ενεργοποιεί την Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών και Κρίσεων (ΜΑΚΚ).

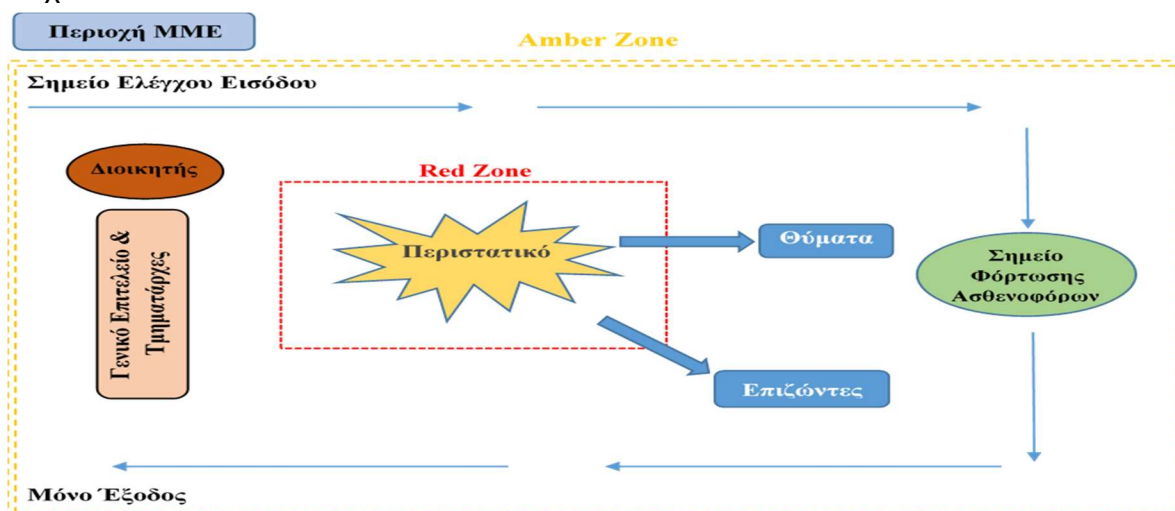
Το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό του Τμήματος Α' Βοηθειών, που είναι «on call» για αυτόν το μήνα, ενημερώνεται ότι πρέπει να κατευθυνθεί στη Πλατεία Συντάγματος με τα ατομικά σακίδια πρώτων βοηθειών, τη ταυτότητά τους και το ειδικό γιλέκο.

Σύμφωνα με τους χάρτες της Google (Google Maps) για συγκεκριμένη μέρα και ώρα (Τρίτη, 12:00), ο μέσος χρόνος οδήγησης από το Δημαρχείο (οδός Λιοσίων 22) μέχρι την Πλατεία Συντάγματος είναι 8 – 20 λεπτά.

Εικόνα 17: Μέσος χρόνος οδήγησης από το Δημαρχείο στην Πλατεία Συντάγματος (Πηγή: Google Maps, 2019)

Επομένως, ο Διοικητής της ΜΑΚΚ (εφεξής Δ/ΜΑΚΚ), το επιτελείο και τα τμήματά της, φθάνουν στην Πλατεία Συντάγματος στις 12:30 και σταθμεύουν τα αυτοκίνητά τους μπροστά από τη στάση των ταξί στη συμβολή οδών Ερμού και Σταδίου. Το τμήμα Σχεδιασμού ανατρέχει στο Σχέδιο (ή Μνημόνιο) Αντιμετώπισης Καταστροφής σε Μέσα Μαζικής Μεταφοράς και ενημερώνει το Στέλεχος Ασφαλείας για την χωρική διάταξη που πρέπει να έχει το σημείο της έκρηξης, βάσει του Σχεδίου:

Εικόνα 18: Πρότυπη Χωρική διάταξη του συμβάντος, (Πηγή: Skinner & Driscoll, 2013)

Η πρώτη εντολή που δίνει ο Δ/ΜΑΚΚ απευθύνεται στο ίδιο Στέλεχος και αφορά στην πλήρη εκκένωση της περιοχής από την Αστυνομία, σε ένα κύκλο με κέντρο το σημείο της έκρηξης και ακτίνα 200 μέτρα.

Εικόνα 19: Ασφάλιση της περιοχής από την Αστυνομία, (Πηγή: Google Maps, 2019)

Έτσι, η Αστυνομία εκκενώνει από το κέντρο του κύκλου προς τα έξω την περιοχή, κλείνοντας τις οδούς Σταδίου, Καραγεώργη Σερβίας, Ερμού, Μητροπόλεως, Λεωφόρο Βασιλίσσης Αμαλίας, Λεωφόρο Βασιλίσσης Σοφίας υλοποιώντας μία ζώνη ελέγχου (amber zone).

Παράλληλα, η Αντιτρομοκρατική Υπηρεσία σε συνεργασία με την Υποστηρικτική Ομάδα Διαχείρισης Χημικών, Βιολογικών, Ραδιολογικών και Πυρηνικών Απειλών και Συμβάντων επεμβαίνουν στην περιοχή του συρμού, και ελέγχουν μήπως υπάρχει ΧΒΡΠ κίνδυνος από την έκρηξη ή κίνδυνος δεύτερης έκρηξης μέσα στο σταθμό. Δέχονται βοήθεια από την Πυροσβεστική η οποία συνδράμει με κατασβέσεις πυρκαγιάς στο συρμό, ώστε να διευκολύνει την έρευνα.

Μετά την εξασφάλιση της ασφαλούς προσέγγισης από την Αντιτρομοκρατική, ο Δ/ΜΑΚΚ δίνει εντολή και αναλαμβάνει το τμήμα Α' Βοηθειών με το εξειδικευμένο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό.

Ο τμηματάρχης του Τμήματος (Medical Incident Commander) χωρίζει το προσωπικό του σε τρεις ομάδες με συγκεκριμένα καθήκοντα η κάθε μία:

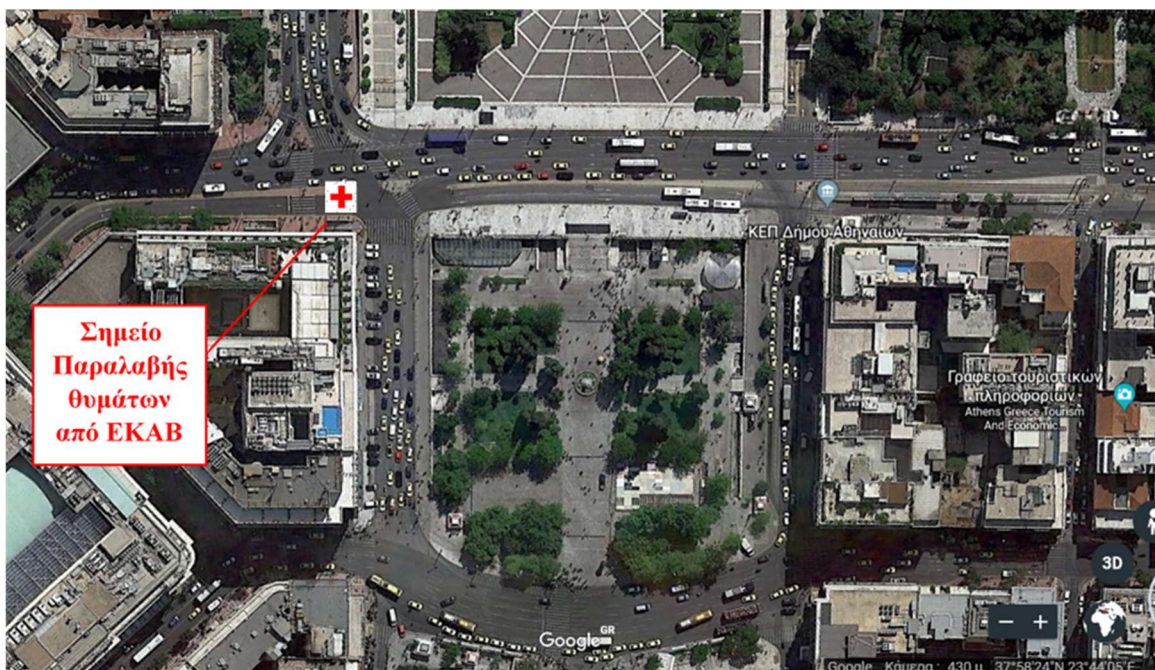
- 1η ομάδα: Διαλογή (Triage)
- 2η ομάδα: Θεραπεία (Treatment)
- 3η ομάδα: Μεταφορά (Transport)

Η ομάδα διαλογής χωρίζει τα θύματα σε τέσσερις (4) κατηγορίες, αφήνοντας μία χρωματική καρτέλα δίπλα στο καθένα:

- **1η Προτεραιότητα : Άμεσα (T1)**
- **2η Προτεραιότητα : Επείγον (T2)**
 - Υπάρχει χρονική ευελιξία μέχρι 2 ωρών
- **3η Προτεραιότητα : Καθυστερημένα (T3)**
 - Υπάρχει χρονική ευελιξία μέχρι 4 ωρών
- **Νεκροί**

Ταυτόχρονα, η Ομάδα Θεραπείας ξεκινά την παροχή πρώτων βοηθειών με σκοπό τη σταθεροποίηση του θύματος ξεκινώντας από τα περιστατικά με τις κόκκινες καρτέλες.

Όταν επιτύχουν τη σταθεροποίηση αναλαμβάνει η Ομάδα Μεταφοράς η οποία μεταφέρει τα θύματα στην έξοδο του μετρό στις οδούς Βασιλέως Γεωργίου και Πανεπιστημίου. Εκεί τους παραλαμβάνει το ΕΚΑΒ με τα ασθενοφόρα αποστέλλοντας τους στο κατάλληλο, ανάλογα με την κατάστασή τους, Νοσοκομείο.

Εικόνα 20: Σημείο Παραλαβής θυμάτων από το ΕΚΑΒ, (Πηγή: Google Maps, 2019)

Καθ' όλη τη διάρκεια της Ιατρικής επέμβασης ο Δ/ΜΑΚΚ ορίζει το Τμήμα Επιχειρήσεων ως υπεύθυνο να περισυλλέξει και απομακρύνει τους νεκρούς, κατόπιν συνεννόησης με τον επικεφαλής του Τμήματος Α' Βοηθειών, Αυτοί μεταφέρονται στο Νεκροτομείο Αθηνών (Αναπαύσεως 10, ΜΕΤΣ) για αναγνώριση σε δεύτερο χρόνο από τα οικεία πρόσωπα.

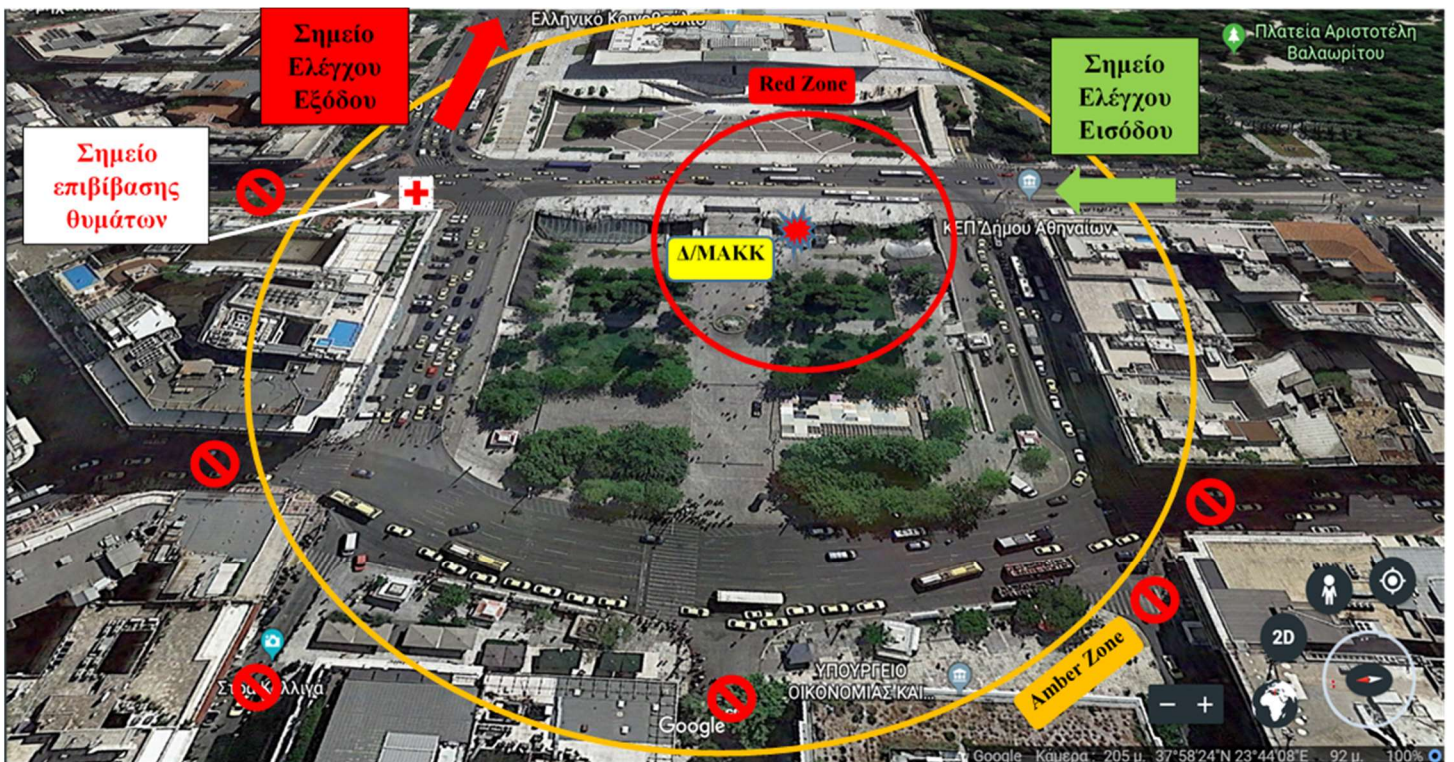
Το τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης βρίσκεται στο χώρο των εκδοτηρίων του Μετρό και παρέχει την υποστήριξη πάσης φύσεως που χρειάζεται το προσωπικό που ενεργεί.

Κατά τη διάρκεια της επιχείρησης ο Εκπρόσωπος Τύπου της ΜΑΚΚ βρίσκεται στο χώρο των ΜΜΕ και ενημερώνει ανά 15' για την κατάσταση.

Στις 18:00 κατόπιν συνεννόησης του Δ/ΜΑΚΚ με το ΓΓΠΠ εγκρίνεται η είσοδος των ΜΜΕ στο χώρο του Μετρό με τη συνοδεία του Στελέχους Ασφαλείας.

Η άδεια εισόδου στους δημοσιογράφους έξι ώρες μετά την έκρηξη, γίνεται με σκοπό να παρουσιάσουμε μία κατάσταση η οποία βρίσκεται υπό πλήρη έλεγχο. Δεν εξυπηρετεί κανέναν να τρομοκρατηθεί ο κόσμος βλέποντας αποκρουστικές εικόνες από τον τόπο της τρομοκρατικής επίθεσης. Άλλωστε είναι γνωστό ότι μία τρομοκρατική ενέργεια δεν στοχεύει μόνο στην αφαίρεση ανθρώπινων ζωών αλλά κυρίως στον εκφοβισμό των επιζώντων.

Η χωρική διάταξη βάσει του Σχεδίου προσαρμοσμένη στο σημείο της έκρηξης φαίνεται παρακάτω:

Εικόνα 21: Χωρική Διάταξη της Περιοχής του Συμβάντος

Ο Σύνδεσμος της Μητροπολιτικής περιφέρειας κατόπιν αιτήσεως του Δ/ΜΑΚΚ, ζητά από την Περιφέρεια να συνδράμει με Αστυνομικές δυνάμεις προκειμένου να εκκενωθεί και να ασφαλιστεί γρηγορότερα η περιοχή.

Από το πρώτο ξάωρο και μετά μεταπίπτουμε στο στάδιο της ανάκαμψης (recovery). Τότε, ο Δ/ΜΑΚΚ σε συνεννόηση με το Επιτελείο του, τους τμηματάρχες και το ΓΓΠΠ καθορίζει ενέργειες και δράσεις με στόχο την εγκαθίδρυση ασφάλειας και ηρεμίας στους πολίτες. Μέσα στο πρώτο 48ωρο θα έχουν μεταφερθεί όλοι οι τραυματίες στα νοσοκομεία για εξειδικευμένη περίθαλψη, οι νεκροί θα βρίσκονται στο νεκροτομείο για ταυτοποίηση, ενώ θα ξεκινήσουν οι διαδικασίες για αποκατάσταση των εγκαταστάσεων του μετρό.

Η κατά το δυνατόν γρηγορότερη επαναλειτουργία του συρμού υπονοεί ότι το τρομοκρατικό χτύπημα, όσο σφοδρό και αν ήτανε, δεν παρέλυσε τον κρατικό μηχανισμό σε σημείο που να υπονομεύει την ασφάλεια και σε μελλοντικό ορίζοντα.

Μετά την διάσωση των επιζώντων, ακολουθεί η μεταφορά τους σε προσωρινούς καταυλισμούς και παροχή βασικών προμηθειών (τροφίμων, νερού, ρουχισμού, στέγης, ιατρικής φροντίδας) για να διασφαλιστεί η υγεία των επιζώντων. Η περίοδος της ανάκαμψης κυριαρχείται από την ανάγκη παροχής συνεχούς φροντίδας στους επιζώντες της καταστροφής.

6.3. Συμπεράσματα Προτάσεις

Η γεωπολιτική κατάσταση στην οποία βρίσκεται η χώρα μας αυτή τη περίοδο, σε συνδυασμό με τα ευρωπαϊκά και παγκόσμια τεκταινόμενα επιβάλλουν την πλήρη επαγρύπνησή μας σε όλα τα επίπεδα της Πολιτικής Προστασίας.

Το αίσθημα της ασφάλειας αποτελεί θεμελιώδες χαρακτηριστικό ενός λαού ο οποίος προοδεύει και εξελίσσεται ανοδικά. Σε αυτό το αίσθημα στοχεύει και η πολιτική προστασία, της οποίας το κύριο μέλημα είναι η πρόβλεψη και έπειτα η θεραπεία.

Από την δική μας ανάλυση του παραπάνω υποθετικού σεναρίου προκύπτει το συμπέρασμα ότι το τρομοκρατικό χτύπημα αποτελεί ένα σφοδρό χτύπημα πρώτα στο μυαλό των ανθρώπων και έπειτα στο σώμα που εκφράζεται με τον αριθμό των θυμάτων. Υπονομεύει τη γενική ασφάλεια και καθημερινότητα των ανθρώπων και διαταράσσει, για κάποιο χρονικό διάστημα, την ισορροπία της λειτουργίας του Κράτους.

Η ορθή αντιμετώπιση, επομένως, μπορεί να επιτευχθεί μόνο με επαγγελματισμό και μόνο όταν όλοι μας συνειδητοποιήσουμε τον απώτερο σκοπό της.

Τέλος, πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα ότι χρήζει άμεσης ενεργοποίησης, ο ενιαίος ευρωπαϊκός αριθμός κλήσης έκτακτης ανάγκης (112), ο οποίος χρησιμοποιείται ήδη σε όλη την Ευρώπη, ενώ έχει εγκριθεί η λειτουργία του από την Ελλάδα, ήδη από το 2007. Αποτελεί βοήθεια

ζωτικής σημασίας, μέσω ενός μηνύματος, να μπορεί κάποιος να ενημερωθεί άμεσα και να αντιδράσει πριν τον προλάβουν τα γεγονότα.

Η ανάλυση πραγματικών σεναρίων αποσκοπεί στο να υιοθετήσουμε τις σωστές ενέργειες που έγιναν σε περασμένα περιστατικά (best practices). Η αντίστοιχη ανάλυση των υποθετικών, μας δίνει τη δυνατότητα να είμαστε πάντα σε ετοιμότητα. Και ο μόνος τρόπος για να γίνει αυτό, είναι να μεταφερθούμε νοητικά στο μέλλον, να αναλύσουμε τις πιθανές προεκτάσεις του και να προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε έτοιμους τρόπους αντίδρασης (ή αποτροπής) εάν όντως συμβεί οποιασδήποτε μορφής καταστροφή.

Βιβλιογραφία

Ευθύμιος Λέκκας, Εμμανουήλ Ανδρεαδάκης, 2015, «Εισαγωγή στη Θεωρία της Διαχείρισης Καταστροφών και Κρίσεων», ΠΜΣ Διαχείριση Περιβάλλοντος, Καταστροφών και Κρίσεων.

United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR), 2017, «Terminology»
<https://www.unisdr.org/we/inform/terminology>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), «What is a Disaster?»
<https://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disasters/what-is-a-disaster>

Federal Emergency Management Agency (FEMA), 1990, «Definitions of Terms (Instruction 5000.2) »

Quarantelli, E.L., 1998, «What Is A Disaster? Perspectives on the Question», σελ. 234-273

Rosenthal, U., Boin, R.A., & Comfort, L.K., 2001, «Managing crises: Threats, dilemmas, opportunities. Springfield»

Fink, S., 1986, «Crisis management: Planning for the inevitable»

Seymour, M. and S. Moore, 2000, «Effective Crisis Management: Worldwide principles and practice»

Lebow, Richard N., 1981, «Between Peace and War: The Nature of International Crisis»

Ευθύμιος Λέκκας, Κ. Ε., & Λέκκας, Ανδρεαδάκης, 2016, «Γεωδυναμικές Καταστροφές», ΠΜΣ Διαχείριση Περιβάλλοντος, Καταστροφών και Κρίσεων.

Χρύσα Γκουντρομίχου, 2017, «Διαχείριση Καταστροφών και Κρίσεων σε Τοπικό και Εθνικό Επίπεδο», ΠΜΣ Διαχείριση Περιβάλλοντος, Καταστροφών και Κρίσεων.

Alex Schimd, 2004, «Terrorism – The Definitional Problem»

Παναγιώτης Χατζηαυγουστίδης, 2011, Διπλωματική Εργασία «Τρομοκρατία, Πολιτική Επικοινωνία & Κυβερνήσεις, Επικοινωνιακή διαχείριση τρομοκρατικών ενεργειών από μέρους των κυβερνήσεων και η επίδραση τέτοιων ενεργειών στην εκλογική επίδοση των κυβερνητικών κομμάτων», σελ. 3-8

Global Terrorism Database, 2017
<https://www.start.umd.edu/gtd/>

EUROPOL, «Terrorism»

<https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/terrorism>

European Union Terrorism Situation and Trend Report (TESAT), 2018 (pdf)

Αγγελική Καρδαρά, 2017, «Το φαινόμενο της Τρομοκρατίας: καταβολές και ορισμός»
<http://www.postmodern.gr/fenomeno-tis-tromokratias-katavoles-ke-orismos>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018,
<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/eu-strategy/>

Λαμπρόπουλος Βασίλης Γ, 2012, «Βόμβα σε βαγόνοι στον σταθμό του μετρό στο Αιγάλεω»
<https://www.tovima.gr/2012/02/28/society/i-bomba-tha-eskage-sti-manoybra-toy-syrmo-y-ston-stathmo-aigalew/>

Νίκος Λυγερός, 2016, Διάλεξη «Η τρομοκρατία ως Λερναία Ύδρα»

Βυθούλκας Διονύσης, 2018, «Στα χαρτιά έμεινε η σύσταση Συντονιστικής Αρχής Πολιτικής Προστασίας», Το Βήμα,
<https://www.tovima.gr/2018/08/01/society/sta-xartia-emeine-i-systasi-syntonistikis-arxis-politikis-prostasias/>

N. 2307/15-06-1995 «Προσαρμογή νομοθεσίας αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών στις διατάξεις για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις»

N. 2344/11-10-1995 «Οργάνωση Πολιτικής Προστασίας και άλλες διατάξεις»

N. 2641/15-09-1998 «Παλλαϊκή άμυνα και άλλες διατάξεις»

Υ.Α. 770 του 1999 «Κανονισμός οργάνωσης του Κέντρου Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας (ΚΕΠΠ)»

N. 3013/2002 (ΦΕΚ-102 Α') «Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις»

Υ.Α. 1299/2003 (ΦΕΚ 423 Β' /10-4-2003) «Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας»

Π.Δ. 151 του 2004 «Οργανισμός ΓΓΠΠ» & Υ.Α. 3384/2006 (ΦΕΚ 776/2006)

N. 3613/2007 «Ρυθμίσεις θεμάτων ΓΓΠΠ»

N.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης»

N. 4249/2014 «Αναδιοργάνωση της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση Υπηρεσιών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και ρύθμιση λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις.»

Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, 2019,
<https://www.civilprotection.gr/el>

FEMA, 2018, «IS-100.C: Introduction to the Incident Command System, ICS 100»

David Skinner & Peter Driscoll, 2013, «ABC of Major Trauma, 4th Edition», σελ. 191-202

Chris Nickson, 2015, «Trauma Mortality and the Golden Hour»

Ιστοσελίδα Δήμου Αθηναίων,
<http://www.cityofathens.gr/>

Πυροσβεστικό Σώμα Ελλάδος,
<https://www.fireservice.gr/el>

Χάρτες Google,
<https://www.google.gr/maps/preview>